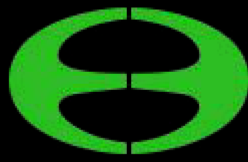

JORGE HESS

¿Sabe usted Esperanto?

Curso práctico de la lengua internacional

LIGA ARGENTINA DE ESPERANTO

Jorge HESS

¿Sabe usted Esperanto?

Curso práctico de la lengua internacional

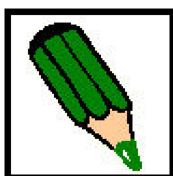
LIGA ARGENTINA DE ESPERANTO

AVISO

El libro "¿SABE USTED ESPERANTO?, CURSO PRACTICO DE LA LENGUA INTERNACIONAL" (autor: Jorge HESS, ilustraciones: Carlos WAPPERS) es propiedad de la LIGA ARGENTINA DE ESPERANTO -A.E.L.-, que permite su libre distribución, uso y copia, pero no permite su uso comercial sin su consentimiento.

La presente edición tiene como objeto facilitar la creación privada de una versión impresa del excelente curso de HESS. ELDONEJO KRAJONO no posee ningún derecho sobre la obra original ni sobre la presente versión imprimible, la propiedad de la obra sigue siendo de la LIGA ARGENTINA DE ESPERANTO -A.E.L.-, por lo que se deben respetar sus condiciones respecto a distribución, uso, copia y uso comercial de la obra original y de las adaptaciones o versiones que de ella se hicieren. http://www.geocities.com/sue_hess/

Eldonejo Krajono

Ponferado, Hispanio

krajono@gmail.com

http://sites/google.com/site/verdakrajono/

Documento creado con OpenOffice.org en GNU/Linux Ubuntu.

Fuente tipográfica: Linux Libertine O.

Edición: 08-2009.

ENHAVO

PRÓLOGO

En pocos países como en el nuestro (Argentina) hay tanto texto malo dedicado a cualquier materia, sin exceptuar, desde luego, los dedicados al aprendizaje de idiomas modernos. Ello se debe a la proliferación de "hacedores de textos", en pos siempre de notoriedad y más aún de retribuciones monetarias más o menos importantes.

Pero hay también verdaderos maestros que escriben un libro para llenar un vacío que sienten profundamente. Los que siguen el movimiento esperantista en la Argentina saben bien cuán importante ha sido la influencia de Jorge Hess, incansable y veterano profesor de la Liga Argentina de Esperanto.

Por eso este libro tiene en su nombre una garantía. Si Jorge Hess robó horas a su descanso para escribir esta obra que no le producirá ganancia alguna, fue para llenar una sentida necesidad. Agotada la adaptación castellana del librito de Szilagyi, los estudiantes argentinos carecían de una guía y libro de consulta. Este fue el motivo de la labor de Hess. Cuando se escribe un texto la primera dificultad está en elegir un método que facilite el aprendizaje. Luego hay que desarrollarlo eficientemente.

Con amor y dedicación Hess se dio a esa tarea. Sabemos que siempre se podrán discutir métodos, pero es indudable que la enseñanza gradual, sobre la base de ejercicios y frases de inmediata aplicación, y en que las explicaciones gramaticales fluyen espaciadas y naturales, es más atractivo que el llamando "gramatical". Tal es el camino seguido con habilidad por el autor de este libro, que nos lleva, por una serie de lecciones bien graduadas, al dominio de ese maravilloso lenguaje internacional que es Esperanto.

Los ejercicios son atrayentes, las explicaciones claras y breves, el vocabulario es de inmediata y cotidiana aplicación y no se omite el buen humor. Contribuyen al éxito didáctico los excelentes dibujos de Wappers, cargados de sentido y de gracia. Bien podemos decir que Hess y Wappers han logrado hacer una obra excelente para el aprendizaje del idioma internacional, y tan útil al alumno de un curso como al autodidacta. Como profesor de Esperanto y presidente de la Liga Argentina de Esperanto agradezco a Hess y a su colaborador artístico el regalo de esta obra.

Prof. Enrique BALECH

¿QUÉ ES EL ESPERANTO?

El Esperanto es el latín de la democracia.

El latín sirvió en su tiempo de vehículo al pensamiento universal en todo el Occidente. Los hombres de ciencia y los filósofos de entonces se intercomunicaban por medio de él con relativa facilidad. Para los demás miembros de aquellos pueblos -en su mayor parte analfabeta- separados por distancias que se medían en meses, la necesidad de una lengua común no existía y vivían perfectamente sin esta preocupación, separados por más de 3.000 idiomas y dialectos.

Pero desde el reinado del latín a nuestros días, la técnica ha reducido enormemente las distancias. El mundo de tres años de Magallanes se ha reducido a un mundo de unas pocas horas para los aviones comerciales, e internet ha anulado, prácticamente, todas las distancias en nuestro planeta. Lo absurdo es que en este mundo así reducido y cuyos habitantes están en constante comunicación, los pueblos siguen divididos en sus miles de idiomas y dialectos. El latín ha sido reemplazado por el traductor. Radio, cine, libros, diarios, conferencias internacionales, todo lo que traspase las fronteras lingüísticas, es dominio del traductor.

Pero la traducción no es el remedio sino un paliativo deficiente, antieconómico y lento. Y esto no resuelve la comunicación personal, de hombre a hombre. Aún en los congresos intencionales, sus participantes tienen relaciones personales de sordomudos. Ninguna lengua nacional puede cumplir función de lengua internacional, por 3 razones: a) las lenguas nacionales, debido a sus caprichosas irregularidades, son difíciles de aprender y de emplear con mediana corrección; b) crearía un privilegio inadmisible para la nación cuya lengua se adoptara; c) todo imperialismo lingüístico comporta inevitablemente un imperialismo cultural; el dominio de un tipo de cultura sobre los demás.

El Esperanto es la lengua que todo hombre moderno debe poseer, junto a su lengua materna, para entenderse con extranjeros en un pie de igualdad democrática. El Esperanto es la solución práctica y simple del problema de la lengua internacional y como tal ya funciona. La UNESCO ha reconocido su importancia en las relaciones culturales. Existen sociedades de Esperanto en todos los países, y la Asociación Universal de Esperanto, con su red de delegados cubre todo el mundo. El Esperanto es enseñado en escuelas elementales, secundarias y superiores en varios países.

Es usado actualmente en todas las actividades de la vida humana, en empresas privadas, organizaciones de cultura y por varios gobiernos. Numerosas estaciones de radio y televisión transmiten en Esperanto, además de las miles de páginas en internet en la lengua internacional. En 1970, 35.000 libros, entre originales y traducciones formaban la literatura del Esperanto y esta cantidad continúa creciendo. Las publicaciones en la lengua internacional relacionan a la comunidad esperantista, que además mantiene una activa correspondencia postal y electrónica.

Los esperantistas se reúnen todos los años, en Congresos Universales que constituyen algo así como su parlamento y donde se practica el Esperanto como lengua oratoria. Los cultores del Esperanto constituyen pues, un verdadero pueblo que ha realizado la proeza de libertarse de la maldición babélica. Para formar parte de esta comunidad, que ha abierto un camino que la humanidad tendrá que recorrer, no hace falta otro requisito que seguir leyendo con atención las páginas de este libro.

¿CÓMO ES EL ESPERANTO?

El Esperanto, obra maestra de lógica y sencillez. (Academia de ciencias de París).

La gramática del Esperanto es muy sencilla. La componen 16 breves reglas. Estas reglas no tienen excepción. El Esperanto es fonético. Se escribe como se pronuncia. Cada letra representa siempre el mismo sonido. El vocabulario de Esperanto ha sido tomado de las principales lenguas europeas o de sus fuentes y la selección ha obedecido al criterio de máxima internacionalidad. Alrededor de un 70% de sus elementos son de origen latino o neolatino, por lo tanto reconocibles para todo hispanohablante.

En toda palabra hay un elemento llamado raíz, del cual se derivan otras palabras y que en español suele variar considerablemente: lluvia - pluvial, hígado - hepático, a veces, la derivación puede partir de otra raíz: hermano - fraterno, casa - doméstico, etc.

En Esperanto la raíz es invariable, decimos: ***pluvo-pluva, hepato-hepata, frato - frata, domo - doma***. Las terminaciones ***o, a, e,*** agregadas a la raíz dan el sustantivo, el adjetivo, el adverbio respectivamente; la ***i*** marca el infinitivo de los verbos. Esto rige para todos los verbos, sustantivos, etcétera:

telefono	teléfono	***parolo***	(la) palabra
telefona	telefónico	***parola***	oral
telefone	telefónicamente	***parole***	oralmente
telefoni	telefonear	***paroli***	hablar

VERBOS

En Esperanto el pronombre determina la persona, y la terminación, el tiempo. Existe **una sola conjugación absolutamente regular**. Tan sólo doce desinencias o terminaciones reemplazan con ventaja los miles de ellas que acumulan las lenguas nacionales. En Esperanto no hay verbos irregulares ni defectivos, lo que no quita que con ayuda de este mismo verbo "ser" **único auxiliar**, se puedan componer los tiempos más sutiles cuando sea necesario sutilizar.

VERBO ESTI	VERBO SER	*VERBO IRI*	VERBO IR
mi estas	yo soy	***mi iras***	yo voy
vi estas	tú eres	***vi iras***	tú vas
li estas	él es	***li iras***	él va
ni estas	nosotros somos	***ni iras***	nosotros vamos
vi estas	vosotros sois	***vi iras***	vosotros vais
ili estas	ellos son	***ili iras***	ellos van

COMPOSICIÓN

El Esperanto toma sus elementos (raíces, prefijos, sufijos, terminaciones) de las grandes lenguas de cultura, pero poniendo orden en ellos y regularizando sus funciones, con lo que obtiene de ellas el máximo rendimiento.

En nuestras lenguas nacionales **todas** las palabras deben buscarse en gruesos diccionarios: teléfono, telefónico, telefonista, etc.; en el diccionario del Esperanto, para esta idea sólo hallaremos ***telefono***. Las demás palabras las formamos con los elementos regulares de la lengua: ***telefona, telefonisto,*** etc., así como palabras que no existen en castellano, como ***telefonistino*** - una telefonista; ***telefonejo*** (pronunciado -eio) que es una cabina telefónica. Hemos agregado aquí a la raíz ***telefon*** los sufijos ***-ist, -ej, -in*** que indican la profesión u oficio, el local o lugar y el femenino. Y así, disponemos de afijos para instrumento, soporte, envase o continente, cualidad abstracta, conglomerado, fracción, múltiplo, etc.

Todo lo que no tiene sexo es neutro, con lo que se elimina la inconveniencia de asignar género a las cosas, género que es distinto según el idioma.

El carácter aglutinante del Esperanto (y en esto se aproxima a las lenguas de extremo oriente) le permite formar fácilmente palabras compuestas, fértil recurso del que carecen nuestras lenguas neolatinas. ***Fervojo*** (pronunciar -oio) es una palabra compuesta de: ***fer*** -raíz de ***fero*** -hierro y ***voj***- (pronunciar voy), raíz de ***vojo*** = camino, más la terminación sustantiva. Y diremos ***fervojisto*** por ferrocarrilero.

Como ***fervojo*** se forman infinidad de palabras: ***paperfabriko***, ***gasmotoro***, ***elektromotoro***, ***muzikinstrumento***, ***dancmuziko***, ***operteatro***, ***policnovelo***, etcétera.

APRENDAMOS ESPERANTO

Son tan insignificantes los sacrificios que todo hombre debe realizar para aprender Esperanto, y tan inmensos los beneficios que de ello han de resultar, que nadie debe sustraerse de hacer ese estudio. LEON TOLSTOY

PRONUNCIACIÓN

El **alfabeto** de Esperanto consta de 28 letras. Cada letra representa sólo un sonido:

A-a, B-b, C-c, Ĉ-ĉ, D-d, E-e, F-f, G-g, Ĝ-ĝ, H-h, Ĥ-ĥ, I-i, J-j, Ĵ-ĵ,

K-k, L-l, M-m, N-n, O-o, P-p, R-r, S-s, Ŝ-ŝ, T-t, U-u, Ŭ-ŭ, V-v, Z-z.

Las **vocales**, **a**, **e**, **i**, **o**, **u**, son iguales que en español.

Las **consonantes** se pronuncian como en español, con excepción de las que siguen:

c - Suena como ts: ***danco***, ***cedro*** (dantso, tsedro)

ĉ - Como ch: ***ĉu*** (chu), ***ĉambro*** (chambro)

g - Es siempre suave: ***gitaro*** (guitaro), ***gemo*** (guemo), ***ganto***, (ganto)

ĝ - Como en italiano "giardino" o como j en "Jeep", "jockey"

h - Suena aspirada como en inglés.

ĥ - Como nuestra j. ***ĥoro*** (joro)

ĵ - Como j francesa en "journal" o como la s en inglés "treasure" o "vision"

ŝ - Como sh en "Shakespeare" o la ch francesa en "chic".

z - Suena como en francés o en inglés.

j y **ŭ** son **semiconsonantes**.

j – Suena como y en voy, hoy o como i en hielo, hiato. Forma sílaba (diptongo) con la vocal vecina: ***aj, ej, oj; uj***, (ay, ey, oy, uy) ***Jes*** (yes), ***kaj*** (cay).

ŭ – Es la u breve de Europa, auto, y también forma diptongo con la vocal vecina: ***Eŭropo***, ***aŭto***.

Las letras **q**, **w**, **x**, **y** no existen en el alfabeto de Esperanto. Tampoco existen letras dobles ni mudas. El nombre de las consonantes se forma agregando a éstas la letra o: bo, co, do, jo, ŭo, etc.

El **acento** recae siempre sobre la penúltima sílaba. El número de vocales de una palabra indica el número de sílabas que la forman. En Esperanto el acento no se escribe, sólo se pronuncia; no hay tilde (´).

Ejemplos: ***Papero estas utila*** (papéro éstas utíla). Como la j no es vocal, el plural ***paperoj estas utilaj*** (papéroy éstas utílay) no cambia de acento, pues las sílabas son pa-pe-roj, u-ti-laj. Así ***jes*** (yes, como en inplés) es una sílaba, pero ***ies*** (íes) son dos. ***Belaj*** (bé-lay) son dos, mientras que ***balai*** (ba-lá-i) son tres. ***Baldaŭ*** (bál-dau) dos silabas; ***balau*** (ba-lá-u) son tres. Y así ***Maria*** (Ma-rí-a), ***Sonja*** (Só-nia); ***kio***, ***kiu*** (quí-o, quí-u). Este artificio de la **j** y la **ŭ** permite al Esperanto disponer de diptongos sin recurrir al acento ortográfico.

b, **v**: Los de habla española deberán tener presente que el sonido de la "b" es muy distinto que el de la "v" y que en Esperanto deben diferenciarse perfectamente. La v es siempre labidental: ***bela***, ***velo***, ***baro***, ***varo***.

r, rr: En Esperanto la "r" no tiene dos sonidos, como en español (rosa, aro) ; siempre es suave como en "pared". En ***rivero*** las dos eres suenan igual.

Cuando en una palabra se suceden dos letras iguales se pronuncian separadamente. Así ***mallonga*** (mal-longa) -corta, ***opinii*** (opini-i) -opinar.

La frato estas bona (el hermano es bueno). Descompongamos esta simple oración en sus elementos:

La es el artículo determinado. Se emplea en general como en castellano, al referirse a cosas o seres conocidos o determinados. La indeterminación: "un hermano" se traduce por ausencia de artículo, y el problema se resuelve con economía.

frato es sustantivo. El sustantivo es el nombre de las cosas o seres. *Frato* se compone de la raíz ***frat***- y de la terminación -***o***, que corresponde a todos los sustantivos en Esperanto.

estas indica el estado. Es un verbo. El verbo es una palabra que expresa acción o estado. Tenemos aquí la raíz ***est***- y la terminación -***as*** que llevan en Esperanto todos los verbos en tiempo presente.

bona señala la cualidad. Es un adjetivo y por eso termina en -a como todos los adjetivos en Esperanto.

Si ponemos la frase en plural: ***La fratoj estas bonaj*** (Los hermanos son buenos), (pronúnciese: la frátoi éstas bónai), notamos que el artículo ***la*** no ha variado, que el plural se forma añadiendo una **j** final al nombre y al adjetivo; que el verbo ***estas*** no cambia en el plural. Y si decimos ***La fratino estas bona*** (La hermana es buena), (pronúnciese: la fratíno éstas bóna), observamos que el artículo ***la*** permanece invariable, que el adjetivo ***bona*** es igual para masculino y femenino.

Ĉu la frato estas bona? (¿Es bueno el hermano?) (pronúnciese: chu la fráto éstas bóna). El español tiene el signo de interrogación invertido ¿, que otras lenguas no usan porque interrogan invirtiendo la frase. En Esperanto tenemos el signo sonoro **ĉu** (chu) que se ve y se oye, y no obliga a entonación determinada. **Ĉu** = ¿, ¿Acaso...?

Kiu estas bona? (¿Quién es bueno?) nos muestra que, naturalmente, no hace falta poner ***ĉu*** ante una palabra que de por si ya es interrogativa. Lo mismo ocurrirá con ***kio*?** (quío) = ¿qué cosa?, etc.

La libro estas nova (nuevo).

Ĉu la libro estas nova? -Jes, la libro estas nova.

Kio estas nova? - La libro.

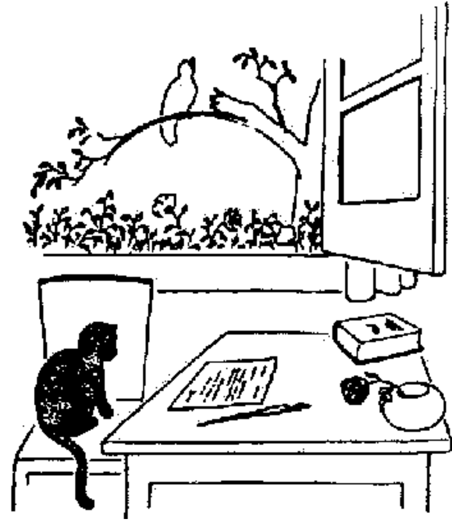
Jes = si. ***Ne*** = no.

Ĉu Esperanto estas facila? - Jes!

Y, antes de comenzar con la **1-a Leciono**, retenga y trate de seguir estos pocos consejos, aplicables al estudio de cualquier lengua:

- **Lea en voz alta.**
- **Es preferible leer y releer los textos que memorizar reglas.**
- **Antes de recurrir al vocabulario, trate de comprender por el contexto.**
- **No traduzca mentalmente, al responder preguntas hágalo directamente en la nueva lengua.**

1-a LECIONO

En la ĉambro estas tablo. En la ĉambro estas ankaŭ seĝo. En la ĉambro estas tablo kaj seĝo.

Sur la tablo estas libro, papero, plumo kaj floro.

Sur la seĝo estas kato. La kato dormas. En la ĝardeno estas birdo.

La birdo kantas. Tablo estas meblo. Seĝo ankaŭ estas meblo.

Kato **ne** estas meblo. Kio estas kato? Kato estas besto. Ĉu elefanto estas besto? **Jes**, elefanto ankaŭ estas besto.

Ĉu en la ĉambro estas elefanto? **Ne**, en la ĉambro **ne** estas elefanto.

Kio estas en la ĉambro? En la ĉambro estas tablo,...

Ĉu la kato estas en la ĝardeno?

Ĉu la kato kantas? Ĉu la birdo dormas?

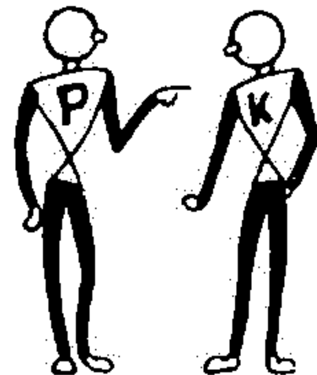
Kio estas sur la tablo? Ĉu la libro estas sur la seĝo?

Petro diras:

Mi estas Petro.

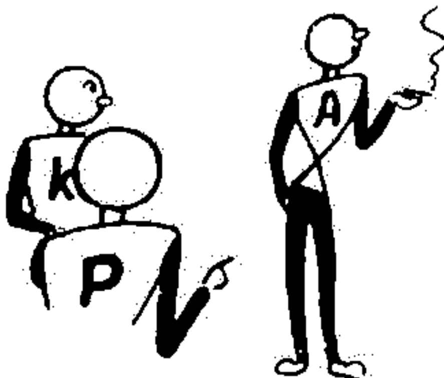
Mi estas sola.

Vi estas Karlo.

Mi ne estas sola;

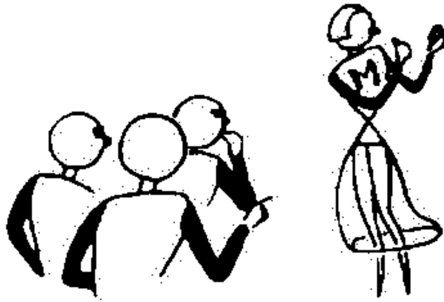
mi estas kun **vi**.

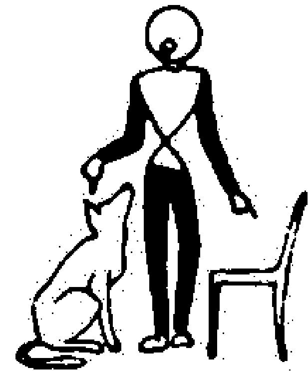
Li estas Alberto.

Mi estas kun Karlo.

Li, Alberto, ankaŭ estas en la ĉambro.

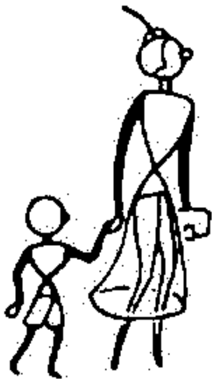

Ŝi estas Maria.

Ĝi estas seĝo.

Ĝi estas besto.

Eleganta **sinjorino** iras kun infano. Ŝi estas eleganta.

Dika sinjoro iras kun infanino. Li estas dika.

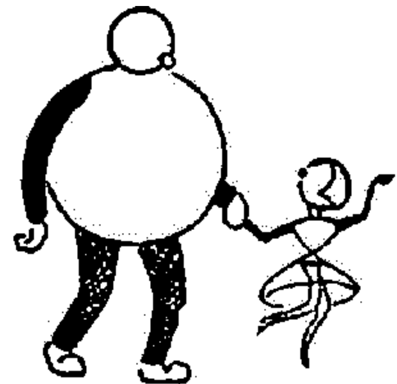
Kiu estas eleganta? Ŝi, la sinjorino.

Kiu estas dika? Li, la sinjoro.

Kiu iras kun infano?

Kiu iras kun infanino?

Ĉu la eleganta sinjorino iras kun la dika sinjoro?

Alberto estas juna, forta fraŭlo.

Maria estas juna, bela fraŭlino.

Ĉu vi iras kun bela fraŭlino? Ĉu Alberto estas juna kaj forta? Jes, li estas juna kaj forta.

Ĉu Maria estas bela fraŭlino? Jes, ŝi estas bela.

Ĉu mi estas Petro? Ne, sinjoro, vi ne estas Petro, vi estas la **instruisto**.

Ĉu vi estas la instruisto? Ne, sinjoro, mi ne estas la instruisto, mi estas **lernanto**.

Ĉu vi estas infano?

Ĉu vi estas sinjoro Pérez? Ne, mi ne estas sinjoro Pérez.

Kiu vi estas? - Mi estas...

Kiu mi estas? - Vi estas...

La libro ne estas sur la seĝo, ĝi estas sur la tablo.

La nigra kato ne kantas, ĝi dormas.

Ĉu la birdo kantas en la ĉambro? Ne, la birdo ne kantas en la ĉambro, ĝi kantas en la ĝardeno.

Ĉu vi komprenas? Jes, mi komprenas.

VOCABULARIO

En el vocabulario que sigue a cada lección, como en el que se encuentra a final del libro, sólo se da, de la traducción de los adjetivos, el equivalente masculino (*bona* - bueno). Los verbos irán en infinitivo. Al buscar *kantas* se encontrará *kanti*. En los vocabularios de las lecciones las palabras están agrupadas según la categoría gramatical de la raíz.

ANKAŬ	TAMBIÉN	***JUNA***	JOVEN
BELA	BELLO	***KAJ***	Y
BESTO	ANIMAL	***KANTI***	CANTAR
BIRDO	AVE, PÁJARO	***KATO***	GATO
BLANKA	BLANCO	***KIO***	QUÉ, QUE COSA, CUAL
ĈAMBRO	HABITACIÓN, CÁMARA	***KIU***	QUIEN, CUAL, EN CUAL, LA CUAL
DIKA	GORDO, GRUESO	***KOMPRENI***	COMPRENDER
DORMI	DORMIR	***KUN***	CON, EN COMPAÑÍA DE
ELEGANTA	ELEGANTE	***LA***	EL, LA LO, LOS, LAS
EN	EN	***LERNANTO***	ALUMNO
ESTI	SER, ESTAR	***LI***	EL
FLORO	FLOR	***MEBLO***	MUEBLE
FORTA	FUERTE	***MI***	YO
FRAŬLO	(UN) SOLTERO	***NE***	NO
ĜARDENO	JARDÍN	***NIGRA***	NEGRO
ĜI	ELLO (pronombre neutro)	***PAPERO***	PAPEL
INFANO	NIÑO	***PLUMO***	PLUMA
INSTRUISTO	MAESTRO, INSTRUCTOR	***SEĜO***	SILLA
IRI	IR	***SUR***	SOBRE (preposición)
JES	SI	***ŜI***	ELLA

LA INSTRUISTO PAROLAS

FEMENINO Y MASCULINO. En español decimos (la) silla, (el) banco, atribuyendo sexo a cosas inanimadas. En Esperanto la lógica y la simplificación se restablecen: el sexo solo se indica en el nombre cuando éste evidentemente lo exprese - ser humano y animales. Los demás nombres, por consiguiente, serán neutros: (la) *seĝo*, (la) *benko*, o reemplazados por el pronombre neutro **ĝi**. También el adjetivo es neutro: *bona infano, bona infanino.*

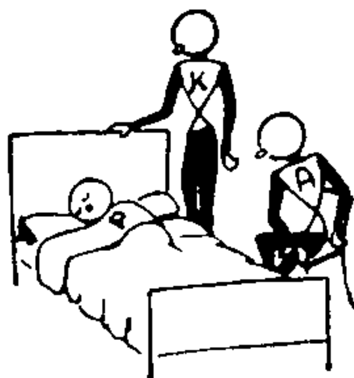
El género gramatical no existe en Esperanto.

ARTICULO INDETERMINADO no existe en Esperanto: sur la tablo estas libro - sobre la mesa hay un libro. *Ĝi* es pronombre neutro. Reemplaza al nombre de las cosas: la libro ne estas nigra, *ĝi* (la libro) *estas blanka.* Y también como en inglés, se lo emplea cuando nos referimos en general, a niños pequeños o animales - *la birdo ne parolas, ĝi (la birdo) kantas.*

ESTAS traduce a ser, estas, haber: El libro es bello - *la libro estas bela*; el libro está sobre la mesa - *la libro estas sur la tablo*; sobre la mesa hay un libro - *sur la tablo estas libro.*

IN. El sufijo -in forma los femeninos: *sinjoro* - señor; *sinjorino* - señora; *kato* - gato; *katino* - gata. Observe que el sufijo va colocado entre la raíz y la terminación gramatical: kat-in-o. Recordemos los femeninos castellanos gallo - gall**in**a; héroe - hero**ín**a.

2-a LECIONO

Karlo estas **sana**. Alberto ankaŭ estas sana.

Petro ne estas sana, li estas malsana.

Petro **kuŝas** en la **lito**. Karlo **staras**.

Alberto **sidas** sur seĝo.

Kiu estas malsana? Kiu kuŝas? Kiu sidas? Kiu staras? Ĉu vi estas sana? Ĉu vi kuŝas? Ĉu la instruisto sidas? Ĉu vi sidas sur lito? Sur kio vi sidas? Ĉu lito estas besto? Kio estas lito?

La fraŭlo estas forta, sana; li estas juna.

La sinjoro estas malforta, malsana, malgaja; li estas maljuna.

Kia estas la fraŭlo?

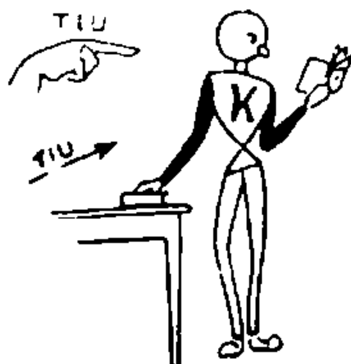
Kiu estas forta?

Kia estas la maljuna sinjoro?

Kiu estas malforta?

Kia estas Petro?

Tiu sinjoro estas Karlo. Kiu li estas?

Tiu sinjoro ne sidas, li staras.

Tiu sinjoro ne kantas, li **legas**.

Kio estas en la mano de Karlo?

Tio estas arbo. **Tiu** arbo staras.

En la mano de Petro estas floro.

Tiu floro estas **rozo**, bela **ruĝa** rozo.

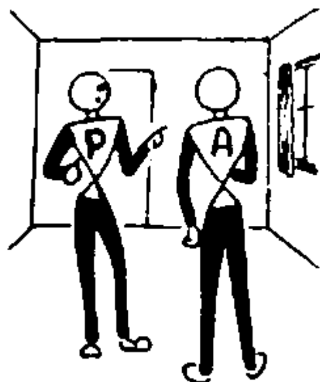
Kio estas **tio**? **Kia** estas la rozo?

Tio ankaŭ estas arbo. Tiu arbo ne staras, ĝi kuŝas.

Tiu arbo estas verda. Blanka papero kuŝas sur la tablo. Kio kuŝas? Ĉu la arbo estas ruĝa?

Petro diras:

Mi estas en la ĉambro kaj ankaŭ vi, Alberto, estas en la ĉambro. Mi kaj vi estas en la ĉambro: ni estas en la ĉambro.

Kiuj estas en la ĉambro?

Maria diras:

Mi estas en la ĉambro. **Vi**, Petro kaj Alberto, ankaŭ estas en la ĉambro.

Alberto diras:

Rodolfo kaj Ana ne estas en la ĉambro, ili estas en la ĝardeno.

Unu (1) pomo. Ĝi estas malbela, malbona frukto.

Du (2) pomoj. Ili estas belaj, bonaj fruktoj.

Kia estas la pomo?

Kiaj estas la du pomoj?

Unu kaj unu estas du.

Unu pomo kaj unu pomo estas du pomoj.

Ĉu la libroj estas en la biblioteko? Jes, ili estas en la biblioteko.

Rodolfo kaj Ana ne sidas en la ĉambro, ili parolas en la ĝardeno.

Ili estas gajaj. Ili estas bonaj amikoj.

Ili parolas en la simpla, facila, bela Esperanto. Ili estas modernaj.

Ĉu vi komprenas?, demandas la instruisto.

Jes, ni komprenas, respondas la lernantoj.

VOCABULARIO

AMIKO	AMIGO
ARBO	ARBOL
BIBLIOTEKO	BIBLIOTECA
BONA	BUENO
DEMANDI	PREGUNTAR
DU	DOS
FACILA	FÁCIL
FRUKTO	FRUTA-O
GAJA	ALEGRE
ILI	ELLOS-AS
INTERNACIA	INTERNACIONAL
KIA	QUE, CUAL (clase, cualidad)
KUŜI	YACER, ESTAR ACOSTADO
LEGI	LEER
LINGVO	LENGUA, IDIOMA
LITO	CAMA, LECHO
MALSANA	ENFERMO
MODERNA	MODERNO
NI	NOSOTROS-AS
NOVA	NUEVO
PAROLI	HABLAR
POMO	MANZANA
ROZO	ROSA
RUĜA	ROJO
SANA	SANO
SIDI	ESTAR SENTADO
SIMPLA	SIMPLE
SINJORO	SEÑOR
STARI	ESTAR DE PIE, PARADO
TIO	ESO, AQUELLO
TIU	ESE, AQUEL
UNU	UNO
VERDA	VERDE
VI	TÚ, USTED, VOSOTROS-AS

LA INSTRUISTO PAROLAS

Singular	Plural
mi	***ni***
vi	***vi***
li, ŝi, ĝi	***ili***

PRONOMBRES PERSONALES. Si observamos los pronombres personales vemos que la segunda persona del plural y del singular son iguales (*vi*) (como en inglés y frances), y la tercera persona del plural (*ili*) sirve para el masculino, femenino y neutro: *Petro kaj Karlo estas junaj* - ili estas junaj; Maria kaj Ana estas belaj - ili estas belaj; la pomoj estas ruĝaj - ili estas ruĝaj.

MAL - es un prefijo que indica idea contraria a la expresada en la raíz: nova - *malnova*; juna - *maljuna*.

KIA indaga siempre acerca de la cualidad, calidad, aspecto y exige un adjetivo como respuesta. *Kia ŝi estas? Bela, juna. Kia estas la pomo? Ruĝa, bona.*

SIDAS, STARAS, KUŜAS. Si comprendemos que *Petro kuŝas* significa Pedro yace (está acostado), comprenderemos que *Petro sidas*, es Pedro está sentado, y *Petro staras*, Pedro está de pie.

Al pronunciar palabras como *staras*, cuídese de no añadir una vocal inexistente; no diga e-staras. Para acostumbrarse al pronunciar, por ejemplo, *li staras*, prolongue la i de li, uniéndola casi a la s de staras: li-s-taras.

Nunca diremos en castellano eso libro, sino ese libro, tampoco diremos en Esperanto tio libro, sino *tiu libro*, *tio estas libro* - eso es un libro; *tiu libro estas la nova gramatiko* - ese libro es la nueva gramática.

UNU POMO. En Esperanto no existe artículo indeterminado (un, una, unos, unas). *Sur la tablo estas libro kaj paperoj* - sobre la mesa hay un libro y unos papeles. En *unu pomo*, unu no es artículo, sino el número 1; nos referimos a la cantidad.

El plural se forma con la terminación -**j**. Recuerde que la letra j no agrega sílaba, y que el acento permanece en el mismo lugar: *pómo - pómoj*. El adjetivo concuerda en número con el sustantivo: *unu bona pomo* - una buena manzana, *du bonaj pomoj* - dos buenas manzanas.

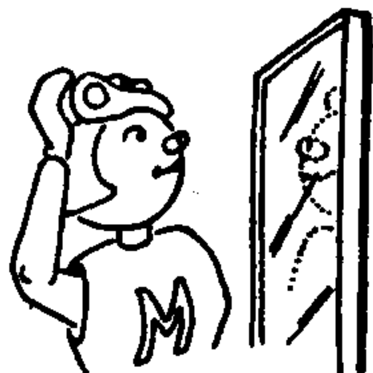
3-a LECIONO

La **fontoplumo** estas **mia**.

Mia fontoplumo estas en mia **poŝo**.

Ĉu mia fontoplumo estas en via poŝo?

La **ĉapelo de** Maria estas eleganta.

Ŝia ĉapelo estas eleganta.

La **pantalono** de Karlo estas **granda**. **Lia** pantalono estas granda.

Kia estas la pantalono de Karlo?

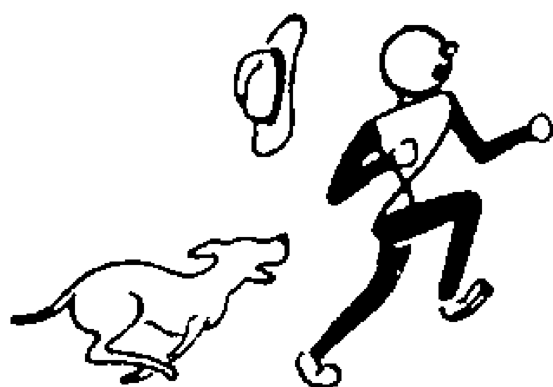
Kia estas la ĉapelo de Maria?

Ĉu via ĉapelo estas ruĝa?

Mia amiko Petro estas en lia ĉambro.

Karlo estas amiko de Petro kaj Maria. Li estas **ilia** amiko.

Ĉu via amiko estas bona lernanto? Ĉu via patro estas juna?

La viro kuras **antaŭ** la **hundo**.

La hundo kuras **post** la viro.

Ili kuras.

Ĉu la sinjoro staras? Kiu kuras post li?

La ĉapelo **flugas**.

Kiu kuras antaŭ la hundo? Kio flugas?

Ĉu la birdoj flugas? Ĉu la sinjoro estas feliĉa?

Kiu staras antaŭ la lernantoj?

LA DOMO

En la domo estas **unu larĝa fenestro** kaj unu mallarĝa **pordo**. **Apud** la domo alta verda arbo staras. Antaŭ la domo **pendas lampo**. **Sub** la lampo viro sidas kaj **skribas**.

Sur la **blua ĉielo tri birdoj** flugas.

Antaŭ la domo estas **vojo**. La vojo estas **longa**. Sur la vojo iras aŭtomobilo. **Inter** la domo kaj vojo estas ĝardeno. La suno **brilas**, la ĉielo estas blua. Homoj kaj bestoj estas feliĉaj.

Kia estas la fenestro, la arbo, la pordo, la ĉielo, la vojo? Kio pendas? Ĉu la viro iras? Sub kio li sidas?

Apud kiu vi sidas?

HOMO

Viroj estas fortaj kaj malbelaj.

Virinoj estas belaj kaj delikataj.

Viroj kaj virinoj estas homoj.

Infanoj kaj infaninoj estas malgrandaj homoj.

HOMO {	**Infano**	**Viro**
	Infanino	**Virino**

En la domo estas ĉambroj, en la ĉambroj estas **muroj**, sur la muroj pendas **bildoj**.

Ĉu estas bildoj en la libro?

Ĉu vi estas viro?

Ĉu vi estas forta kaj malbela?

Kiaj estas la viroj?

Ĉu estas ĝardeno antaŭ via domo?

Ĉu la homoj laboras?

Ĉu la bestoj laboras?

Ĉu la homoj estas inteligentaj?

Ĝis revido!

VOCABULARIO

ALTA	ALTO	***HOMO***	HOMBRE (ser humano)
ANTAŬ	ANTES DE, DELANTE DE	***HUNDO***	PERRO
APUD	JUNTO A, AL LADO DE	***INTER***	ENTRE
AŬTOMOBILO	AUTOMÓVIL	***KURI***	CORRER
BILDO	FIGURA, IMAGEN	***LAMPO***	LÁMPARA
BLUA	AZUL	***LARĜA***	ANCHO
BRILI	BRILLAR	***LONGA***	LARGO
ĈAPELO	SOMBRERO	***MURO***	MURO
ĈIELO	CIELO	***PANTALONO***	PANTALÓN
DE	DE	***PENDI***	PENDER, ESTAR COLGADO
DELIKATA	DELICADO	***PORDO***	PUERTA
DOMO	CASA	***POŜO***	BOLSILLO
FELIĈA	FELIZ	***POST***	DESPUÉS DE
FENESTRO	VENTANA	***SKRIBI***	ESCRIBIR
FLUGI	VOLAR	***SUB***	BAJO, DEBAJO
FONTOPLUMO	PLUMA FUENTE	***TRI***	TRES
GRANDA	GRANDE	***VIRO***	HOMBRE (varón)
ĜIS REVIDO	HASTA LA VISTA	***VOJO***	CAMINO, VÍA

LA INSTRUISTO PAROLAS

MIA. Los adjetivos posesivos se forman añadiendo la terminación ***a*** a los pronombres personales: *mia* - mi, mío, mía; *via* - tu, su (de usted), vuestro, vuestra; *lia* - su (de él); *ŝia* - su (de ella); *ĝia* - su (posesor neutro): *nia* - nuestro, nuestra; *ilia* - su (de ellos, de ellas). Como se ve, los posesivos en Esperanto son mucho más precisos que en castellano. Su libro puede significar: el libro de usted, de él, de ella... El adjetivo posesivo se comporta como cualquier adjetivo, *mia libro, miaj libroj.*

ĈIELO no debe acentuarse como "cielo". Observe que *ĉielo* tiene tres vocales, esto es, tres sílabas (ĉi-e-lo) y por lo tanto debe acentuarse sobre la e. Lo mismo ocurre con *mielo* -miel, y otras.

AŬTOMOBILO va con b labial porque esta palabra internacional ha sido sacada del francés y no del castellano.

PANTALONO va en singular. No tiene sentido poner el nombre de esta prenda en plural por el hecho de tener dos piernas, pues del mismo modo debiéramos decir "camisas", etc. por tener dos mangas.

HOMO es el ser humano, el hombre. Por lo tanto este nombre carece de femenino. *Homa laboro* - trabajo humano. *Vira laboro* - trabajo de hombre, de varón. *Virina laboro* - trabajo femenino.

4-a LECIONO

– Fraŭlino, ĉu vi dormas en la ĝardeno?
– Ne, sinjoro, mi ne dormas en la ĝardeno, sed en ĉambro. En dormoĉambro. Ĉambro por dormi estas dormoĉambro.
– Ĉu vi manĝas en dormoĉambro?
– Ne, sinjoro, sed en la manĝoĉambro.

KIE vi dormas? Kie estas la litoj? Kie la birdoj dormas? Kie ni estas?

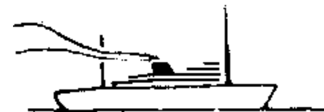
Tablo por skribi estas skribotablo. Vi manĝas sur manĝotablo kaj laboras sur labortablo.

Sur la **maro** iras **multaj ŝipoj**: **velŝipoj**, **vaporŝipoj**, **motorŝipoj**, **militŝipoj**.

Tie laboras fortaj **maristoj**.

– Ĉu vi laboras sur ŝipo, sur la blua, bela maro?
– Ne, sinjoro, mi laboras en ĉambro kun multaj paperoj. Mi estas **oficisto** kaj laboras en **oficejo**. Mi skribas **per skribmaŝino**.
– Ĉu vi skribas per **elektra** skribmaŝino?

– Ne, mi skribas per simpla krajono, sed en mia **hejmo** mi **lavas** per elektra lavmaŝino. Mi lavas per **varma akvo**.

En la maro la akvo ne estas varma, ĝi estas malvarma.

Kio estas en la maro? Tie estas **fiŝoj**.

La fiŝoj estas bestoj, kiuj **vivas** en la maro. Ili ne flugas, sed naĝas.

Kio estas en la taso? En la taso estas varma **kafo**. En la nigra kafo estas blanka, **dolĉa sukero**.

Ankaŭ la koro de la fraŭlinoj estas dolĉa kaj varma.

Ĉu la kafo estas en la ĉapelo? Kie estas la kafo?

Ĉu vi **povas** naĝi? Ĉu la fiŝoj **povas** paroli?

Ĉu vi povas paroli en Esperanto? Kiu povas paroli?

Kie vivas la fiŝoj? Kie vi naĝas?

Ĉu la malvarma kafo estas malbona?

Kiu, kio, kie, kia, estas **demandaj vortoj**.

Kiu li estas? -Li estas sinjoro Perez. Kio li estas? -Li estas dentisto.

Kie li estas? -Li estas en la ĝardeno. Kia estas sinjoro Perez? -Li estas alta, blonda, juna, bonkora.

Kiu vi estas? Kie vi estas? Kio vi estas? Kia vi estas?

VOCABULARIO

AKVO	AGUA	***MILITO***	GUERRA
BLONDA	RUBIO	***MOTORO***	MOTOR
BRUNA	MORENO, MARRÓN	***MULTAĴ***	MUCHOS
ĈOKOLADO	CHOCOLATE	***NAĜI***	NADAR
DOLĈA	DULCE	***OFICEJO***	OFICINA
ELEKTRA	ELÉCTRICO	***POVI***	PODER
FIŜO	PEZ	***SIMPLA***	SIMPLE
HEJMO	HOGAR	***SUKERO***	AZÚCAR
KAFO	CAFÉ	***SUNO***	SOL
KIE	DONDE	***ŜIPO***	BARCO
KORO	CORAZÓN	***TASO***	TAZA
KRAJONO	LÁPIZ	***TEO***	TÉ
LABORI	TRABAJAR	***TIE***	ALLÍ, ALLÁ
LAVI	LAVAR	***VAPORO***	VAPOR
LERNI	APRENDER	***VARMA***	CALIENTE
MANĜI	COMER	***VELO***	VELA (de barco)
MARO	MAR	***VIVI***	VIVIR
MAŜINO	MÁQUINA		

LA INSTRUISTO PAROLAS

PALABRAS COMPUESTAS. Al formar palabras compuestas la raíz principal va detrás, y la raíz que hace el calificativo se coloca delante: *lavmaŝino* - máquina de lavar; *vaporŝipo* - barco (idea principal) a vapor (califica la idea de barco).

DORMĈAMBRO es difícil de pronunciar. En casos como éste se agrega una vocal -en este caso o-, a la primera raíz: *dormoĉambro*, skribtablo = skribotablo. Esas palabras compuestas son sustantivos, pero también pueden formarse adjetivos, verbos, etc.

Dormoĉambro - dormitorio.

Manĝoĉambro - comedor.

Laborĉambro - habitación de trabajo

Skribotablo - (mesa) escritorio.

Velŝipo - barco de vela.

Lernolibro - libro de enseñanza.

Bonkora – bondadoso, de buen corazón.

Marblua - azul marino.

Ĉielblua - azul celeste.

Maŝinlavi - lavar a máquina.

Maŝinskribi – escribir a máquina.

Marbluo - nombre de color, azul marino.

-**IST** es un prefijo que indica oficio, profesión: *dentisto* - dentista; *maristo* - marin(er)o; *laboristo* - trabajador, obrero; *instruisto* - maestro; *instruistino* - maestra.

SED - pero, sino (conjunción adversativa): *la domo estas nova, sed ĝi ne estas moderna* - la casa es nueva, pero no es moderna. *Mi ne dormas en la ĝardeno, sed en dormoĉambro* - yo no duermo en el jardín, sino en un dormitorio.

PER - por medio de, con. *Mi skribas per krajono* - yo escribo con (por medio de) un lápiz. Pero recuerde: *Mi parolas kun Petro* - yo hablo con Pedro, *Karlo iras kun Maria* - Carlos va con (en compañía de) María.

POR - para. *Tablo por skribi* - mesa para escribir; *tio estas por li* - eso es para él.

DEMANDA VORTO – Palabra interrogativa. La raíz *demand-* (*demandi* = preguntar) con la terminación *-a* se convierte en adjetivo (*demand-a*) que califica al sustantivo *vorto*. Añadiendo *-j* se obtiene el plural: *demandaj vortoj* = palabras interrogativas.

5-a LECIONO

Sur la ĉielo brilas la **steloj** kaj la **luno**.

En la bela ĝardeno, inter la grandaj, malnovaj arboj kaj **lago** **promenas** Petro kaj Maria.

Petro estas juna kaj forta. Maria estas juna kaj bela.

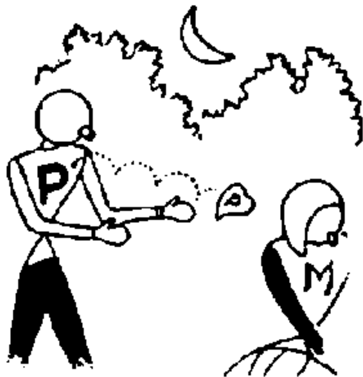
Maria sidas sur **benko**.

Petro ne sidas; li staras kaj **rigardas**. Lia koro estas varma.

Petro rigardas ⟶ Marian.

(Ankaŭ la luno rigardas inter la arboj)

La koro de Petro estas birdo; ĝi flugas.

Petro amas. Petro amas Marian.

Petro ankaŭ sidas sur la benko, apud Maria.

Ili ne parolas.

La koro de Maria ankaŭ estas birdo kaj flugas.

Ankaŭ Maria amas Petron!

Nun Petro parolas. Li diras tre belan **frazon**:

"Mi amas vin!"

"Ĉu vi amas min, Maria?"

La fraŭlino **respondas**: "Jes, mi amas vin!"

Ili estas feliĉaj, tre feliĉaj, iliaj koroj **dancas** kaj kantas.

Li **kisas** ŝin kaj ŝi kisas lin. La luno kaj la steloj ankaŭ dancas.

Kiun rigardas Petro? Maria**n**. Kiun amas Petro? Marian.

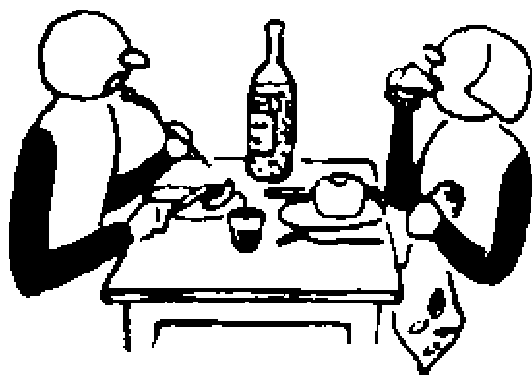
Kiun Petro kisas? Marian. Kiun Maria amas? Petron.

Kiun Maria kisas? Petron. Kiu amas Marian? Petro.

Kiu amas Petron? Maria.

Ĉu Petro kisas la katon? Ĉu Maria kisas vin? Kiu promenas kun Maria?

Kie ili promenas? Ĉu tie estas arboj kaj benko? Kio brilas sur la ĉielo?

La sinjorino **trinkas vinon**.

En la **botelo** estas vino.

Kion trinkas la sinjorino?

Kio estas en la botelo?

La sinjoro manĝas pomon.

Sur la tablo estas pomo.

Kion manĝas la sinjoro?

Kio estas sur la tablo?

La **patrino ordonas**: Manĝu la supon!

La infano ne **ŝatas** la supon.

Kiu ordonas? Kion ŝi diras? Ĉu vi ŝatas supon?

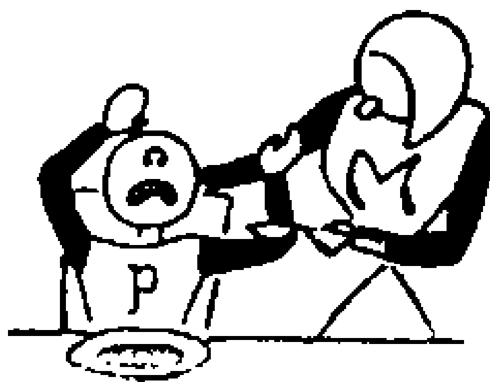
Ĉu vi ŝatas la malvarman kafon?

La instruisto ordonas: legu la lecionon!

La patrino **donas** supon al infano.

Kiu donas supon? Kion donas la patrino?

Al kiu ŝi donas supon?

La maljuna sinjoro amas la blondan fraŭlinon, sed la blonda fraŭlino ne amas la maljunan sinjoron... Kiun li amas? Kiun ŝi ne amas?

Ĉu katoj kaj hundoj estas bonaj amikoj?

Sed mi kaj vi estas esperantistoj: ni estas bonaj amikoj.

Donu al mi vian manon!

VOCABULARIO

AMI	AMAR	***NUN***	AHORA
BENKO	BANCO (asiento)	***ORDONI***	ORDENAR, MANDAR
BOTELO	BOTELLA	***PATRO***	PADRE
DANCI	DANZAR	***PROMENI***	PASEAR
DIRI	DECIR	***RESPONDI***	RESPONDER
DONI	DAR	***RIGARDI***	MIRAR
FARI	HACER	***STELO***	ESTRELLA
FRAZO	FRASE	***SUPO***	SOPA
KISI	BESAR	***ŜATI***	GUSTAR DE
LAGO	LAGO	***TRE***	MUY
LECIONO	LECCIÓN	***TRINKI***	BEBER
LEGI	LEER	***VINO***	VINO
LUNO	LUNA		

LA INSTRUISTO PAROLAS

PETRO AMAS... Si en castellano dijésemos: Pedro ama María, no sabríamos quién ama a quién. Pero como es muy importante saber diferenciar el que ejecuta una acción (sujeto del verbo) de quien la sufre (complemento directo), todas las lenguas se valen de algún artificio para lograrlo.

En castellano señalamos el caso acusativo en los sustantivos por medio de la preposición a: *Pedro ama a María, a María ama Pedro.*

Pero tratandose de pronombres presonales el método varía; usamos aquí pronombres con otras formas: *Él la ama, ella lo ama.*

Es decir, que para señalar al actor de la acción (sujeto) usamos las formas: yo, tú, él, ella, nosotros, vosotros, ellos, ellas, y para indicar al que sufre la acción expresada por el verbo (complemento directo) usamos: me, te, lo, la, nos, os, los, las.

En esperanto una sola forma indica el complemento directo en nombres y pronombres: la terminación **n**.

*Li amas ŝi**n**. Petro amas Maria**n**.*

En castellano puedo decir tú me amas (sujeto - complemento - verbo), pero no tú amas me. En Esperanto gracias a esta feliz terminación **n** el orden es libre, simplificando grandemente la sintaxis (ordenación de las palabras).

Vi amas min, vi min amas, min vi amas, amas vi min, amas min vi, etc. Y el significado será siempre el mismo, aunque la forma más corriente sea *vi amas min.*

Los adjetivos concuerdan en caso (acusativo: -n) y número (plural: -j) con los sustantivos a los que califican: *Mi manĝas du ruĝajn pomojn. Mi manĝas ruĝan pomon.* Pronuncie *ojn* como "oin" en boina, conservando el acento en la sílaba anterior: pómojn.

Para el caso de que usted nunca haya estudiado una lengua extranjera, vamos a recordarle una simple fórmula para saber si el verbo de una oración exige o no el caso acusativo.

1. Busque el verbo de la oración.
2. Busque la persona o cosa que ejecuta la acción que el verbo expresa, y tendrá el sujeto.
3. Busque la persona o cosa directamente afectada por esa acción y tendrá el complemento directo.

O de otro modo, si tomamos la oración: El perro muerde al gato.

Y, hallado el verbo (muerde) preguntamos: ¿Quién es el que (muerde)? Tendremos el sujeto (el perro). Y luego ¿Qué es lo que muerde (el perro)?, la respuestas nos dará el complemento directo (el gato). Se dice también que "perro" está en caso nominativo y "gato" en caso acusativo, que son los dos únicos casos que existen en Esperanto.

KIUN, KION. Los pronombres interrogativos kiu, kio, cuando reemplazan a un nombre en acusativo toman la n final.

Kiu estas en la ĉambro? - ¿Quién está en la habitación?

Kiun vi vidas en la ĉambro? - ¿A quién ve usted en la habitación?

Kiujn vi vidas? - ¿A quiénes ve usted? Al pronunciar kiujn, recuerde que el acento permanece sobre al penúltima vocal: kí-ujn.

Kio estas sur la tablo? - ¿Qué hay sobre la mesa?

Kion vi vidas sur la tablo? - ¿Qué ve usted sobre la mesa?

ŜATI. Note que ŝati es verbo transitivo, como apreciar. Los verbos transitivos son aquellos que necesitan un complemento directo para expresar su acción. *Mi ŝatas Petron* - yo aprecio a Pedro. *Malŝati* es despreciar, sentir disgusto: *mi malŝatas tiun homon* - yo desprecio a ese hombre; *mi malŝatas la tabakon* - me disgusta el tabaco.

AL es una preposición que traduce como a, hacia. Se la usa para señalar el complemento directo: *Petro donas floron al Maria.* Sujeto verbo comp. directo prep. comp. indirect. No confunda la preposición al del Esperanto, con la contracción castellana al (= a el), que se traduce al la. *Li iras al la maro* - él va al mar. *Li iras al la montoj* - él va a las montañas.

-U. La terminación -u forma el modo imperativo-volitivo. *LEGU!* - Lee! *Estu gaja; kantu kaj dancu!* - Sé alegre; canta y baila! *Lernu vian lecionon!*

6-a LECIONO

-Kiu tago estas **hodiaŭ**?

-Hodiaŭ estas **sabato**.

-Kiu tago estis **hieraŭ**?

-Hieraŭ estis **vendredo**.

-Ĉu vi estas infano?

-Ne, mi ne estas infano, mi **estis** infano.

Hieraŭ mi estis en la razejo. Tie laboras la razisto.

Li razis mian **barbon** per **razilo** kaj **tondis** mian **harojn** per **tondilo**. Li ankaŭ **kombis** min per kombilo.

Kie mi estis hieraŭ?

Ĉu vi ankaŭ vizitis hieraŭ la raziston?

Per kio laboras razisto? Kion li faras?

Ĉu vi legis hodiaŭ la ĵurnalon? Kion vi faris hieraŭ?

Apud la razejo estas la panejo. Tie laboras la panisto.

Li **vendas** panon kaj **kukojn**.

Ĉu vi ŝatas kukojn? Ĉu la razisto vendas panon? Kiu vendas panon?

Ĉu la klientoj vendas panon? -Ne, ili aĉetas panon.

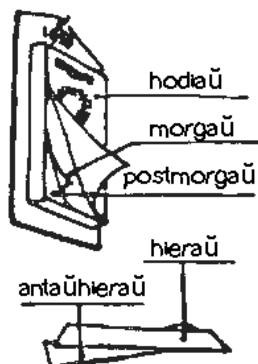
Ĉu vi **aĉetas** panon? Ĉu vi aĉetis aŭtomobilon?

Mi sentas apetiton. Me deziras manĝi panon, sed la pano estas granda, mi ne povas manĝi ĝin, mi devas ĝin **tranĉi**.

Ĉu vi tranĉas panon per tondilo?

Ne, mi tranĉas ĝin per **tranĉilo**, kaj per **segilo** mi tranĉas **lignon**.

Ĉu vi povas segi lignon per kombilo?

Hodiaŭ estas sabato kaj **morgaŭ** estos **dimanĉo**.

Morgaŭ mi vizitos la Esperanto-**Klubon**.

Tie mi **trovos** amikojn kaj parolos kun ili.

Mi ankaŭ rigardos la internaciajn **revuojn**.

Ĉu vi venos kun mi morgaŭ?

Kiujn mi trovos tie?

Kion mi faros?

Kion mi rigardos?

Hodiaŭ estas sabato, hieraŭ estis vendredo, antaŭhieraŭ estis **ĵaudo**.

Kiu tago estis antaŭhieraŭ?

Morgaŭ estos dimanĉo kaj postmorgaŭ estos **lundo**.

Ĉu vi laboros morgaŭ?

Ĉu dimanĉo estas bela tago?

Kion vi faros postmorgaŭ?

Ĉu vi vizitos vian amikon? Ĉu via amiko vizitos vin?

Petro diras al Maria: Mi amis, amas kaj amos vin!

Mi kalkulas la fingrojn de mia mano: unu, du, tri, kvar, kvin.

Kalkulu la fingrojn de via dekstra mano.

Ĉu ankaŭ via maldekstra mano havas kvin fingrojn?

Kion tenas la razisto en la dekstra mano?

Kion li tenas en la maldekstra?

Ĉu la razisto havas kvin harojn sur la kapo?

Antaŭ la **parko** estas la nova lernejo. Tie la infanoj lernas legi, skribi kaj kalkuli.

Ili ankaŭ lernas Geografion kaj Historion.

En moderna segejo la laboristoj segas lignon per elektraj segiloj.

Ĉu vi ŝatas danci en la dancejo?

Ĉu vi estas perfekta esperantisto?

Ne, mi ne estas, sed mi estos perfekta esperantisto.

VOCABULARIO

AĈETI	COMPRAR	***LUNDO***	LUNES
APETITO	APETITO	***MANO***	MANO
BARBO	BARBA	***MARDO***	MARTES
DEKSTRA	DERECHA	***MERKREDO***	MIÉRCOLES
DEZIRI	DESEAR	***MORGAŬ***	MAÑANA
DIMANĈO	DOMINGO	***PANO***	PAN
FINGRO	DEDO	***PARKO***	PARQUE
HARO	CABELLO, PELO	***PORKO***	CERDO, PUERCO
HIERAŬ	AYER	***RAZEJO***	PELUQUERÍA
HODIAŬ	HOY	***RAZI***	AFEITAR, RASURAR
ĴAUDO	JUEVES	***REVUO***	REVISTA
ĴURNALO	PERIÓDICO	***SABATO***	SÁBADO

KALKULI	CALCULAR, CONTAR	***SEGI***	ASERRAR
KAPO	CABEZA	***SENTI***	SENTIR
KLIENTO	CLIENTE	***TAGO***	DÍA
KLUBO	CLUB	***TONDI***	CORTAR CON TIJERA
KOMBI	PEINAR	***TRANĈI***	CORTAR
KUKO	PASTEL, TORTA	***TROVI***	ENCONTRAR
KVAR	CUATRO	***VENDI***	VENDER
KVIN	CINCO	***VENDREDO***	VIERNES
LIGNO	MADERA, LEÑA	***VIZITI***	VISITAR

LA INSTRUISTO PAROLAS

-**EJ** es un sufijo que indica lugar dedicado a algo: *lerni* - aprender, *lernejo* - escuela; *laborejo* - lugar de trabajo, taller; *lavejo* - lavadero; *kafejo* - un café; *pordo* - puerta, *pordisto* - portero, *pordistejo* - portería.

-**IL**, sufijo que indica instrumento, aparato, utensilio (recuerde utens-ilio): *tranĉi* - cortar, *tranĉilo* - cuchillo; *kombi* - peinar, *kombilo* - peine.

-**IS**, -**OS**, son las terminaciones del pasado y futuro respectivamente de todos los verbos. *Mi faris*, yo hice - *mi faros*, yo haré. *Vi faris*, tú hiciste - *vi faros*, tú harás. *Ni faris*, nosotros hicimos - *ni faros*, nosotros haremos. *Unu, du, tri, kvar, kvin.* La combinación kv -*kvar*, *kvin*, es la versión eslava de la forma latina "qv".

VERBOS TRANSITIVOS E INTRANSITIVOS. Si aplicando el método visto en la lección anterior analizamos la frase "Juan duerme en la cama", y preguntamos: ¿Quién duerme?, obtendremos el sujeto: "Juan". Pero si continuamos aplicando nuestro método y preguntamos: "qué es lo que Juan duerme" no hallaremos contestación lógica, y es que la acción de dormir no pasa de Juan; él mismo es el principio y fin de la acción expresada en el verbo. Se dice entonces que estos verbos son intransitivos, y no irán seguidos de complemento directo.

Son también verbos intransitivos - o neutros - *esti, morti, vivi, ekzisti, resti* - ser, estar, morir, vivir, existir, permanecer, y otros que denotan estado o actividad que no sale del sujeto.

7-a LECIONO

Kiel vi **fartas**, amiko?

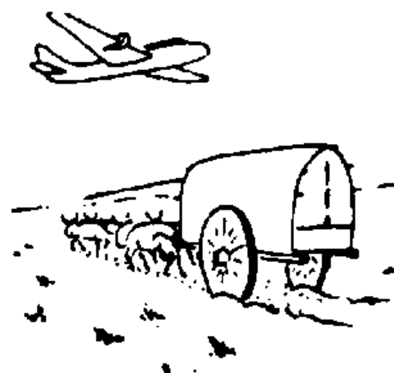
Mi fartas bone, **dankon**, kaj vi?

Mi estas sana, sed mia frato ne fartas bone, li havas gripon.

Ĉu li estas **grave** malsana?

Ne, sinjoro, lia malsano ne estas grava.

Jen du **veturiloj** :

unu moderna kaj **alia** malmoderna; **aeroplano** kaj **ĉaro**.

Kia estas la aeroplano? Moderna, **rapida**, **komforta**.

Kia estas la ĉaro?

Kio movas la aeroplanon? La motoroj.

Kio movas la ĉaron? La bovoj.

Kiel flugas la aeroplano. Rapide, tre rapide.

Kiel iras la bovĉaro?

Ĉu la modernaj homoj veturas per bovĉaro?

Ĉu vi veturas per aeroplano?

Kiel kantas la kanario? Bele.

Kiel vi kantas? Kiel vi lernas?

La bela birdo flugas rapide.

Kia estas la birdo? Kiel ĝi flugas?

La rapida birdo flugas bele.

Petro diras al Maria:

"Vi estas bela kiel floro. Viaj kisoj estas dolĉaj kiel mielo. Sed via patro estas forta kiel bovo".

Kie loĝas Karlo?

Li loĝas **proksime** de la parko.

Ĉu vi **ofte** vizitas lin?

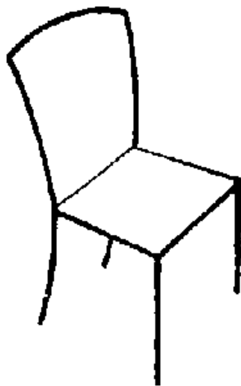
Jes, mi vizitis lin antaŭhieraŭ, hieraŭ kaj ankaŭ mi vizitos lin morgaŭ...

Mi vizitas lin **ĉiutage**.

Ĉu vi aĉetas ĉiutage ĵurnalon? Ĉu vi razas vin ĉiutage? Ĉu vi lavas vin ĉiutage?

Mi havas lernolibron, vi ankaŭ havas lernolibron, kaj li, kaj ŝi ankaŭ havas lernolibron.

Ĉiu lernanto havas unu lernolibron; sur ĉiu seĝo sidas unu lernanto.

Jen estas seĝo.

Ĉu iu sidas en tiu seĝo?

Ne, sinjoro, **neniu** sidas sur tiu seĝo.

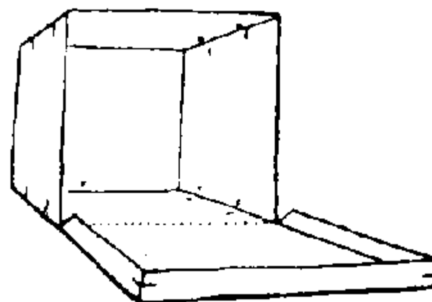
Ĉu iu lernanto staras?

Ne, ĉiuj lernantoj sidas.

Ĉu iu ne komprenas?

Ne, sinjoro, ni ĉiuj komprenas.

Jen **skatolo**.

Ĉu la skatolo estas **plena**?

Ĉu estas io en la skatolo?

Ne, la skatolo estas malplena; en la skatolo estas **nenio**.

Kie estas la libroj, kajeroj kaj plumoj?

Ĉio estas sur la tablo.

En la hejmo Maria faras ĉion, sed Ana faras nenion.

Dialogo kun infano:

– Kion vi faras, Roberto?

– Nenion.

– Kaj vi, Karlo?

– Mi helpas Roberton.

Ĉu vi bone kalkulas? Ĉu vi povas kalkuli la fingrojn de viaj du manoj?

Jes, mi povas kalkuli: unu, du, tri, kvar, kvin...

Mi helpos vin: ses, sep, ok, naŭ, dek.

Tre bone. En la du manoj estas dek fingroj.

Kiel respondas la bona lernanto?

La bona lernanto respondas forte, kuraĝe kaj elegante.

VOCABULARIO

ALIA	OTRO, OTRA	***MIELO***	MIEL
BOVO	BUEY	***MOVI***	MOVER
ĈARO	CARRO	***NENIO***	NADA
ĈIO	TODO	***NENIU***	NADIE, NINGUNO-A
ĈIU	CADA (UNO-A)	***OFTE***	FRECUENTEMENTE
FARTI	ESTAR DE SALUD	***PLENA***	LLENO, COMPLETO
FRATO	HERMANO	***PROKSIMA***	PRÓXIMO
GRAVA	IMPORTANTE, GRAVE	***RAPIDA***	RÁPIDO
GRIPO	GRIPE	***SKATOLO***	CAJA
HAVI	TENER, POSEER	***VETURI***	VIAJAR, IR EN VEHÍCULO
HELPI	AYUDAR	***UNU***	UNO
IO	ALGO, ALGUNA COSA	***DU***	DOS
IU	ALGUIÉN, ALGUNO-A	***TRI***	TRES
JEN	HE AQUÍ	***KVAR***	CUATRO
KAJERO	CUADERNO	***KVIN***	CINCO
KIEL	COMO, DE QUE MODO	***SES***	SEIS
KISO	BESO	***SEP***	SIETE
KOMFORTA	CONFORTABLE	***OK***	OCHO
KURAĜA	VALIENTE	***NAŬ***	NUEVE
LASTA	ÚLTIMO	***DEK***	DIEZ
LOĜI	HABITAR		

LA INSTRUISTO PAROLAS

ADVERBIO. Antes de ir a escuchar a un cantante, deberíamos saber como ese cantante canta. La palabra que habrá de decidirnos es un adverbio: bien, mal, regular. En Esperanto el adverbio termina en -**e**, que corresponde al final -**ente**, en que terminan muchos adverbios castellanos: *rapide* - rápidamente, *facile* - fácilmente, etc.

La bona sinjorino kantas bele. La buena señora canta bellamente.

La bona sinjorino kantas bone. La buena señora canta bien.

El adverbio consta de una de esas tres preguntas: ¿Cómo? ¿Cuándo? ¿Dónde?, es decir, que hay adverbios de modo (bien), de tiempo (ayer), y de lugar (aquí).

KIEL VI FARTAS? - ¿Cómo se encuentra usted de salud? Estas preguntas, como todas las que comiencen por kiel, exigen un adverbio como respuesta: *bone, nebone, malbone* - bien, regular, mal. Hay en Esperanto algunos adverbios simples, no derivados, que no llevan la terminación -e: *hieraŭ, morgaŭ.*

KIO, KIU, KIE, IO, IU. Seguramente habrá usted observado que muchas de esa palabritas tan útiles, como *kio, kie, ie, io* tienen un marcado aire de familia. Y, en efecto, todas estas palabras y algunos miembros más, forman la importante e imprescindible familia de las palabras correlativas. Esta familia, además, se caracteriza por su armonía; obsérvela formando cuadro:

	Indefinidos	Interrogativos y relativos	Demostrativos	Colectivos	Negativos
Individuo	***iu***	***kiu***	***tiu***	***ĉiu***	***neniu***
Cosa	***io***	***kio***	***tio***	***ĉio***	***nenio***
Lugar	***ie***	***kie***	***tie***	***ĉie***	***nenie***
Cualidad	***ia***	***kia***	***tia***	***ĉia***	***nenia***

De modo que si *iu* significa individuo indefinido, alguien, alguno, *kiu* será quién, cual; *tiu*, esa, ese, aquel, aquella; *ĉiu*, cada, todo, (*ĉiuj*, todos, todas); *neniu*, nadie, ninguno, ninguna. La serie ia la constituyen adjetivos que concuerdan en número y en caso con el sustantivo:

MI MANĜAS ĈIAN FRUKTON - Yo como toda clase de frutas. La serie ie son adverbios de lugar, y con -n final, indican dirección.

Kie vi estas? - ¿Dónde está usted?

Kien vi iras? - ¿Adónde va usted?

La serie *iu* indica individuo o cosa individualizada. Son pronombres y por lo tanto admiten la "**j**" del plural y la "**n**" del acusativo.

Tiuj, kiujn vi vidas, estas miaj amikoj. Esos, que usted ve, son mis amigos.

También son pronombres los de la serie **io**, cosa, el objeto (como un todo). No llevarán, por consiguiente, la **j** del plural, pero si podrán llevar la n del acusativo.

Tio kion vi bezonas estas en la skatolo. Lo (eso) que (lo cual) usted necesita está en la caja.

VETURILO es un vehículo. *Aeroplano, ŝipo, ĉaro, biciklo estas veturiloj. Mi veturis per aŭtobuso kun mia amiko. Veturilo = ilo por veturi.*

ESTAS NENIO. En castellano se pueden usar dos negaciones con el mismo fin: no hay nada, no vino nadie, no está en ningún lado. Lógicamente una negación debiera anular a la otra. En Esperanto la lógica queda restablecida: en una oración irá sólo una negación: *estas nenio* - no hay nada, *neniu venis* - no vino nadie, *ĝi (li, ŝi, etc.) estas nenie* - no está en ningún lado, **mi havas nenion** - no tengo nada.

8-a LECIONO

Vi j**am scias** kalkuli la fingrojn de viaj du manoj.

Ĉu vi povas nun kalkuli la fingrojn de la du manoj kaj de la du **piedoj**?

Mi ne scias... Ĉu vi povas helpi min?

Jes, amiko: dek unu, dek du, dek tri, dek kvar, dek kvin, dek ses, dek sep, dek ok, dek naŭ, dudek.

Kiom da fingroj vi havas?

Mi havas dudek fingrojn.

Kiom da lernantoj estas en la klaso?

En la klaso estas dudek unu (21) lernantoj.

22 - dudek du	*40 - kvardek*	*80 - okdek*	*199 - cent naŭdek naŭ*
23 - dudek tri	*50 - kvindek*	*90 - naŭdek*	*200 - ducent*
29 - dudek naŭ	*60 - sesdek*	*100 - cent*	*1.000 - mil*
30 - tridek	*70 - sepdek*	*101 - cent unu*	*1.000.000 - miliono*

Kaj nun ĉu vi povas kalkuli de unu ĝis miliono?

Ni vivas en la jaro mil naŭcent naŭdek naŭ (1999).

Kiom da haroj vi havas sur la kapo?

Ĉu vi povas kalkuli ilin?

Kiom da pordoj, fenestroj, muroj estas en la ĉambro?

Ĉu vi povas lerni Esperanton en unu tago?

Sep tagoj faras unu semajnon. En unu monato estas kvar semajnoj.

Dek du monatoj faras unu jaron.

En la jaro estas tricent sesdek kvin (365) tagoj.

Ĉu vi parolos en Esperanto post tri monatoj?

Ĉu vi parolis Esperanton antaŭ du monatoj?

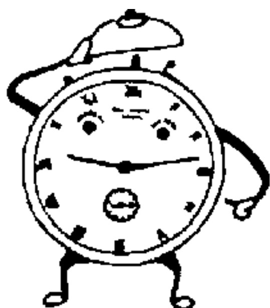
Lundo estas la unua (1-a) tago de la semajno; mardo estas la dua (2-a), merkredo estas la tria (3-a), ĵaudo estas la kvara (4-a), vendredo estas la kvina (5-a), sabato estas la sesa (6-a), kaj dimanĉo estas la **lasta** tago de la semajno.

Ni lernas la okan (8-an) lecionon.

Kiom da tagoj estas en unu semajno, en unu monato, en unu jaro?

Kiom da horoj estas en unu tago? Kiom da monatoj estas en unu jaro?

– Kiom da dentoj vi havas en la buŝo?
– Mi ne havas dentojn en la buŝo.
– Kie estas viaj dentoj?
– **Ĉe** la dentisto.

ĈU VI **KONAS** MIN? Mi estas tre grava aparato.

Mi estas la mastro de la moderna homo.

Mi ordonas: laboru, manĝu, iru, venu, dormu, kaj la homo **obeas**.

Mi estas la **horloĝo**. Ĉiuj rigardas min. Ĉiuj **aŭskultas** min.

Tre ofte en la tago **oni aŭdas** la demandon:

KIOMA HORO ESTAS?

Estas la deka horo.   Estas la deka kaj tridek.

Estas la deka horo kaj dek kvin minutoj.   Estas la deka kaj kvardek kvin. Estas dek kvin antaŭ la dek unua.

Ĉu vi havas horloĝon? Ĉu vi ofte rigardas ĝin? Kioma horo estas en via horloĝo?

La horloĝo havas **montrilon** (**ilojn** por **montri** la horon). Estas unu longa montrilo por montri la minutojn, kaj unu mallonga por montri la horojn.

Kelkaj horloĝoj havas ankaŭ montrilon por montri la sekundojn.

Estas diversaj horloĝoj. Poŝhorloĝo estas horloĝo por la poŝo. Murhorloĝo estas horloĝo, kiu pendas sur la muro. Ĉe la **brako** oni **portas** brakhorloĝon.

La koro de la horloĝo batas: tik, tak, tik, tak... la tempo flugas. Kaj miaj amikoj demandas:

KIOM AĜA VI ESTAS?

Mi estas tre juna; mi estas unujara.

Mi trinkas nur la patrinan **lakton**.

Mi estas grandaĝa (multjara) homo, mi estas naŭdekjara.

Mi trinkas nur bovinan lakton. Kiom aĝa vi estas? Kiom aĝa estas via patro? Kiom aĝa estas la elefanto de la zoologia parko? Ĉu vi ofte respondas "mi ne scias"?

Jen bona konsilo:

Kalkulu en Esperanto. Kalkulu la domojn, la pordojn, la fenestrojn, la arbojn, la librojn. Praktiko kaj ripetado, jen la sekreto.

VOCABULARIO

AĜO	EDAD	***MONTRI***	MOSTRAR
APARATO	APARATO	***MONTRILO***	MANECILLA DEL RELOJ
AŬDI	OIR	***MURO***	MURO
AŬSKULTI	ESCUCHAR	***NUR***	SOLAMENTE
BATI	BATIR, GOLPEAR	***OBEI***	OBEDECER
BRAKO	BRAZO	***PIEDO***	PIE
BUŜO	BOCA	***PORTI***	LLEVAR
DEMANDI	PREGUNTAR	***RIPETI***	REPETIR
DENTO	DIENTE	***SCII***	SABER
DIVERSA	DIVERSO	***SEKUNDO***	SEGUNDO
HORLOĜO	RELOJ	***SEMAJNO***	SEMANA
HORMONTRILO	MANECILLA HORARIA	***TEMPO***	TIEMPO
HORO	HORA	***VENI***	VENIR
JAM	YA	***DEK UNU***	11
JARO	AÑO	***DEK DU***	12
KAPO	CABEZA	***DEK TRI***	13
KELKA-KELKAJ	ALGUNO-UNOS/UNAS	***DEK KVAR***	14
KIOM	CUANTO	***DEK KVIN***	15
KLASO	CLASE	***DEK SES***	16
KONI	CONOCER	***DEK SEP***	17
LAKTO	LECHE	***DEK OK***	18
MASTRO	AMO, PATRÓN	***DEK NAŬ***	19
MINUTO	MINUTO	***DUDEK***	20
MONATO	MES	***DUDEK UNU***	21

LA INSTRUISTO PAROLAS

DA traduce a de después de una expresión de cantidad o medida: kilogramo da pano - un kilo de pan, 10 litroj da vino - 10 litros de vino. Li trinkas tason da kafo (él no bebe la taza misma, sino la cantidad de café contenida en la taza).

Dudek du = 10 + 2 = 12

Dudek = 2 × 10 = 20

Dudek du = 2 × 10 + 2 = 22

Cuando los números se suman, se escriben separados; cuando éstos se multiplican, se escriben juntos.

ĈE - en ese lugar, en lo de, en casa de, cabe: *Hieraŭ mi manĝis ĉe Petro, sidi ĉe tablo* - sentarse a la mesa, *ĉeesti* - asistir, estar presente, *mi ĉeestis la batalon* - yo asistí a la batalla.

ONI es el pronombre indefinido se, uno: *oni ofte aŭdas la demandon...* - a menudo se oye la pregunta..., *oni diras* - se dice, *oni ne scias kion fari* - uno no sabe qué hacer.

KIOM AĜA VI ESTAS? - ¿Qué edad tiene usted? (literalmente, ¿de cuanta edad es usted?) También se suele preguntar *Kiom jara vi estas?* - ¿Cuántos años tiene usted? (¿de cuántos años es usted?) *Mi estas dudek-ses-jara* - tengo veintiséis años (soy de veintiséis años).

MI NE SCIAS. Si tiene dificultad para pronunciar la sc, trate de acostumbrarse uniendo la s a la vocal anterior: mi nes-cias.

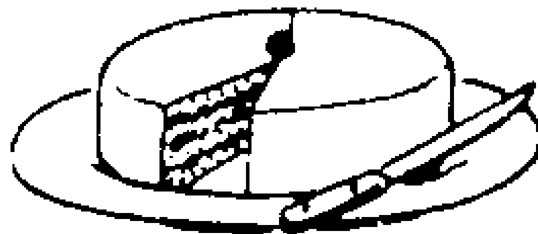
KIOMA HORO ESTAS? Para preguntar la hora añadimos la terminación ***a*** del adjetivo a *kiom* - "cuánta" hora es? - *Estas la tria horo kaj dek minutoj* - son las tres horas (es la tercera hora) y diez minutos. En el lenguaje corriente, suele suprimirse, como en castellano, *horo* y *minuto*: e*stas la tria kaj dek.*

ADJETIVOS ORDINALES son los que expresan el orden en que están colocadas las cosas; primero, segundo, etc., que se forman agregando la terminación ***a*** a los numerales simples, y los usamos siempre al referirnos a cosas que siguen un orden: las horas del día, los días del mes, las páginas del libro, etc.: *la 1-a de majo* - el 1° de mayo, *la dua (2-a) paĝo* - la segunda página, *la dudek-sepa paĝo...* Aquí en castellano abandonamos el uso lógico del ordinal y decimos "la página veintisiete", en lugar de la "página vigésima séptima", por resultar pesado el uso de los ordinales en castellano.

9-a LECIONO

Rigardu la belan **torton**!

Ĝin faris Maria el faruno, **ovoj**, sukero, **butero**, k.t.p. En la **mezo** estas ruĝa ĉerizo.

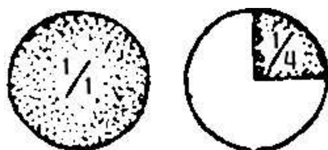

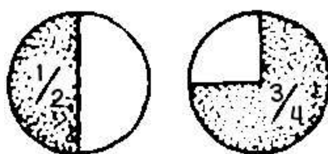
Ĉu vi ŝatas torton kun kremo kaj ĉokolado?

Ĝi havas belan aspekton, **ĉu ne?**

Cu vi povas manĝi **tutan** torton?

Ne, sinjoro, mi povas manĝi **nur pecon**; unu **kvaronon** (1/4) de la torto.

Ĉu vi, fraŭlino, deziras manĝi alian kvaronon? **Ĉu jes?**

Mi, la instruisto, ankaŭ manĝos pecon, kaj la lastan kvaronon ni **lasos** por Petro, kiu **ankoraŭ** ne venis al la klaso.

Do, ni povas ankaŭ diri: La deka (horo) kaj kvarono (da horo), la deka kaj duono, la deka kaj tri kvaronoj aŭ kvarono antaŭ la dek-unua.

Karlo estas 20-jara. Roberto estas 40-jara. Do, la aĝo de Karlo estas la duono de la aĝo de Roberto.

La aĝo de Roberto estas la duoblo de la aĝo de Karlo. 40 estas la duoblo de 20.

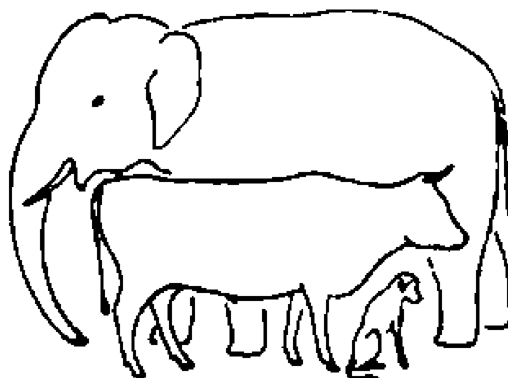
Kiom estas la duoblo de 6, de 5, de 10?

Vi estas bona knabo, mi donos al vi duoblan **porcion** da kuko. Mi donos al vi parton duoble grandan.

9 estas la trioblo de 3. 100 estas la dekoblo de 10. Kiom estas la dekono de 100?

Unu *centavo* estas la centono de unu *peso*.

Jen tri utilaj kaj simpatiaj bestoj.

Ĉu via hundo dormas sub via lito?

Jes, kelkfoje ĝi dormas tie.

Ĉu bovo povas dormi sub via lito?

Ne, la bovo estas tro granda; la bovo estas pli granda ol la hundo.

Kaj elefanto estas pli granda ol bovo, ĝi ankaŭ estas pli forta. Sed la bovo kaj la bovino estas pli utilaj por ni ol la elefanto. El la bovino ni tiras la bonan, **nutran** lakton.

El la tri bestoj, kiujn ni vidas sur la bildo, la elefanto estas la plej granda. Sed la **plej** granda el ĉiuj bestoj estas la baleno.

Kanario kantas pli bele ol kokino, sed la ovoj de la kokino estas pli grandaj ol tiuj (la ovoj) de la kanario.

Petro diras: La plej bela knabino de la mondo estas Maria. Ŝi ankaŭ estas la plej bonkora kaj ŝi faras la plej bongustajn tortojn kun ĉerizo en la mezo.

Ĉu vi estas la plej bona lernanto de la klaso?

Kiu estas la plej alta monto en la mondo?

Kiu estas la plej granda rivero en Ameriko?

Kiu laboras pli, vi aŭ via frato?

Ĉu Esperanto estas pli facila ol latino?

Esperanto estas la plej facila lingvo.

Sinjoro, mi faras al vi malfacilan demandon:

Ĉu la viroj estas pli inteligentaj ol la virinoj?

Kion vi **opinias**? Ĉu vi **kuraĝos** diri vian opinion?

Ĉu vi deziras iom da teo kun lakto por trinki kun la torto?

Jes, sed ne donu al mi **tiom** multe! Mi deziras trinki nur **iomete** da teo.

Ĉu vi deziras pli da teo ol da lakto?

Doni al mi duonon kaj duonon: tiom da teo **kiom** da lakto.

Mi parolas Esperanton, ŝatas la pacon kaj la kunlaboron inter la diversaj **popoloj**.

Vi ankaŭ parolas la internacian lingvon kaj deziras la pacon.

Ni havas la **saman ideon**. Ni estas **samideanoj** (= anoj -membroj- de la sama ideo).

La personoj, kiuj parolas la saman lingvon, estas samlingvanoj.

La homoj kiuj loĝas en la sama lando, estas samlandanoj.

En Ameriko loĝas la amerikanoj.

Kie loĝas la afrikanoj? Kiuj loĝas en Eŭropo?

Ĉu vi kaj via patro loĝas en la sama domo?

LAKTO POR URBANOJ

Urbano - Kiom da lakto vi ricevas ĉiutage de via bovino?

Kamparano - Dek litrojn.

Urbano - Kaj kion vi faras per la lakto?

Kamparano - Tri litrojn mi bezonas por mia familio kaj dek du litrojn mi vendas en la urbo.

VOCABULARIO

ANKORAŬ	TODAVÍA, AÚN	***NUTRA***	NUTRITIVO
AŬ	O, U	***OPINII***	OPINAR
BUTERO	MANTECA, MANTEQUILLA	***OVO***	HUEVO
ĈERIZO	CEREZA	***PACO***	PAZ
DUM	DURANTE	***PECO***	PEDAZO
FARUNO	HARINA	***POPOLO***	PUEBLO
IDEO	IDEA	***PORCIO***	PORCIÓN
IOM	ALGO, ALGUNA CANTIDAD	***RICEVI***	RECIBIR
KNABO	MUCHACHO	***SAMA***	MISMO, IGUAL
KOKO	GALLO	***SIMPATIA***	SIMPÁTICO
KREMO	CREMA	***TIOM***	TANTO
KTP (kaj tiel plu)	ETC., ETCÉTERA	***TIRI***	TIRAR, HACER TRACCIÓN
KURAĜA	VALIENTE	***TORTO***	TORTA
LANDO	PAÍS	***TRO***	DEMASIADO, EXCESIVO
LASI	DEJAR	***TUTA***	TOTAL
MEZO	MEDIO, CENTRO	***UTILA***	ÚTIL

LA INSTRUISTO PAROLAS

-ON. Este sufijo forma los números partitivos: *duono* - un medio, *okono* - un octavo [*Okono* - octavo (fracción), *oka* - octavo (ordinal)].

MEZO - DUONO no deben confundirse. *Mezo* es el medio, el lugar que señala la mitad: *tagmezo* - medio día (las 12 hs.), mientras que *duontago* es la mitad el día (de 6 a 12 hs.) *Mi laboris dum duontago: de la oka ĝis tagmezo* - Trabajé medio día; de las ocho hasta medio día (las 12 h.). *Mezeŭropo* - Europa central. *Mezepoko* - edad media.

-OBL forma los múltiplos: *duobla* - doble, *duoblo* - el doble, *duoble* - doblemente.

PLI OL, MALPLI OL - (más que, menos que) son los comparativos: *la viroj estas pli fortaj ol la virinoj* - los hombres son más fuertes que las mujeres, *la virinoj estas malpli fortaj ol la viroj* - las mujeres son menos fuertes que los hombres. *Pli malpli* - más o menos.

LA PLEJ, LA MALPLEJ - (el, la) más, (el, la) menos, son los superlativos relativos. *Pli ol* compara con otra u otras cosas, *la plej* compara con todas: *Petro estas pli bona lernanto ol Karlo* - Pedro es mejor alumno que Carlos. *El ĉiuj lernantoj Roberto estas la plej bona* - de todos los alumnos Roberto es el mejor.

EL SUPERLATIVO ABSOLUTO se forma con el adverbio *tre* - muy: *Ŝi diris al mi tre afablajn vortojn* - ella me dijo palabras muy amables, *li laboras tre rapide* - él trabaja muy rápido (rápidamente).

EL - de, de entre (con idea de extracción, de salida): *preni el la poŝo* - sacar del bolsillo, *unu el vi* - uno de vosotros. Se usa también estas preposición para indicar material con que está hecha una cosa: *glaso el vitro* - vaso de vidrio. Usado como prefijo, indica salida, movimiento de dentro hacia afuera: *iri* - ir, *eniri* - entrar, *eliri* - salir, *spiri* - respirar, *enspiri* - inspirar, *elspiri* - espirar.

DO - pues, luego; por consiguiente: *li ne ricevis la leteron, do li ne venis* - él no recibió la carta, por consiguiente no vino. *Ĉu vi ŝatas la torton? Ĉu jes? Manĝu do!* - ¿Te gusta la torta? ¿Sí? ¡Come pues!

ĈU NE? - ¿No es así? ¿no? *Morgaŭ vi venos, ĉu ne?* - mañana vendrá usted ¿no es así?

AŬ es la conjunción o, u: *Ĉu vi trinkos teon aŭ kafon?* ¿beberá té o café?, *jes aŭ ne?* ¿sí o no?

IOM indica cantidad indefinida, algo. Pero en el lenguaje corriente se usa iom para señalar una pequeña cantidad: *donu al mi iom da supo* - déme un poco (algo) de sopa. *Iom post iom* - poco a poco. *Iomete (iom-et-e)* indica una cantidad indefinida pero muy pequeña, un poquito.

KELKFOJE = *kelkaj fojoj* - a veces, alguna vez.

BONKORA es un adjetivo compuesto de las raíces *bon + kor; bonkora amiko* = amigo benigno, con buen corazón.

BONGUSTA = Sabroso, con buen sabor.

KUNLABORO es trabajo en equipo, colaboración.

AN, sufijo que indica el miembro de una colectividad, el adepto, el habitante: *Kristo, kristano* - cristiano, *amerikano, akademiano* - miembro de la academia, *urbano* - habitante de una ciudad, *kamparano* - campesino, habitante de la campaña.

10-a LECIONO

En la 8-a leciono ni parolis **pri** diversaj horloĝoj. Kaj ni **forgesis** pri grava membro de la horloĝa familio. Ni forgesis pri la **vekhorloĝo**. Ĝi estas **mekanika** koko. La koko vekas la kokinojn. Kaj la vekhorloĝo vekas la homojn en la **mateno**.

Kio vekas vin matene (= en la mateno), ĉu koko aŭ vekhorloĝo? Ĉu via patrino vekas vin? Ĉu la vekhorloĝo estas simpatia aparato? Ĉu vi ŝatas ĝian **muzikon**?

Kiam mi aŭdis la belan muzikon de mia mekanika koko mi saltas el la lito, lavas min, **vestas** min (mi surmetas miajn vestojn), matenmanĝas kaj iras rapide al la laboro. Tie mi **salutas** miajn kamaradojn: **Bonan tagon!** La dekdua horo estas la mezo de la tago aŭ tagmezo. **Tiam** mi faras **paŭzon** en mia laboro kaj **tagmanĝas** kun bona apetito. Post la tagmezo (= post-tagmeze) mi **denove** laboras **ĝis** la **vespero** (18-a aŭ 19-a horo). Tiam mi iras al mia **hejmo** por **ripozi** kaj **vespermanĝi** kun mia familio.

Dum la vespero, mi kelkfoje iras al la teatro, **kinejo** aŭ vizitas la Argentinan Esperanto-Ligon. Kiam mi eniras mi salutas: Bonan vesperon, samideanoj! Kiam mi **foriras** de la **societo** mi diras **bonan nokton** al miaj bonaj amikoj kaj iras dormi. **Je noktomezo** (24-a horo) mi jam kuŝas en mia **mola** lito. Kia granda invento estas la lito! Bonan dormon!

Matene oni matenmanĝas. Tagmeze oni tagmanĝas. Vespere oni vespermanĝas.

Je kioma horo vi matenmanĝas? Mi matenmanĝas je la sepa. Je kioma horo vi tagmanĝas? Je kioma horo vi vespermanĝas? Ĉu vi vespermanĝas kun via familio? Ĉu vi ŝatas matenmanĝi en la lito? Kion vi faras en la mateno? Ĉu vi legas la ĵurnalon? Ĉu vi faras sporton?

Ĉu vi **banas** vin? Ĉu vi kantas en la banĉambro? Ĉu vi loĝas proksime de via laboro? Ĉu vi iras **piede** aŭ vi veturas? Ĉu vi povas sidi en la aŭtobuso?

Kion la homoj faras dum la tago? Kion ili faras dum la nokto? Dum vi dormas, aliaj homoj laboras. Kiam vi dormas? Kiam vi promenas? Ĉu vi ŝatis la supon kiam vi estis infano? Ĉu vi vizitos dancejon kiam vi estos tre maljuna?

– Cu vi **iam** estis en Afriko?

– Ne, sinjoro, mi **neniam** estis tie.

– Ĉu vi jam manĝis **bifstekon** de elefanto?

– Ne, mi neniam manĝis tion.

Mia patro ĉiam (= en ĉiu momento, en ĉiu tempo) estas gaja, neniam li estas malgaja. Li ĉiam diras: "**Menso** sana en korpo sana kaj gaja koro en sana korpo".

Mi **gratulas** vian patron.

Kia estas via koro? Ĉu vi ankaŭ estas ĉiam gaja? Ĉu via instruisto ofte gratulas vin?

En la ĝardeno Maria diris al Petro: "Ĉu vi ĉiam amos min? Ĉu vi memoros ĉiam pri mi?" "Jes, mia kara" -respondis Petro- " Mi ĉiam amos vin kaj neniam mi forgesos vin."

Ĉu ankaŭ vi ŝatas promeni en parko sub la steloplena ĉielo kaj diri dolĉajn vortojn?

Dum la nokto la manoj kaj piedoj, la korpo ripozas. La koro ne ripozas: ĝi ĉiam funkcias. Dum la homo vivas la koro neniam **haltas**.

En la mateno **unue** (1-e) mi lavas min, **due** (2-e) mi vestas min kaj **trie** (3-e) mi matenmanĝas.

– Bonan tagon, amiko, ĉu vi memoras pri mi?
– Vi tute eraras: Unue la tago ne estas bona, due mi ne estas via amiko kaj trie mi ne deziras memori pri vi.

Kion vi faras unue en la mateno? Kion vi legas unue en la ĵurnalo?

TRO MALALTA HOTELO

Vojaĝanto. -Kiom kostas ĉambro en via hotelo?

Hotelisto. -En la unua **etaĝo** 60 pesojn, en la dua 50 pesojn, en la tria 40 pesojn kaj en la kvara 30 pesojn.

Vojaĝanto. -Ĉu vi ne havas pli da etaĝoj?

Hotelisto. -Ne, sinjoro.

Vojaĝanto. -Do, via hotelo estas **tro** malalta por mi.

Cu vi ŝatas la proverbojn? Kiom da kapoj, tiom da gustoj = Kiom da kapoj, tiom da opinioj. Plej bone ridas kiu laste ridas. Pli bona estas afabla **vorto**, ol granda torto.

VOCABULARIO

BANI	BAÑAR	***KORPO***	CUERPO
BIFSTEKO	BISTEC, BIFE	***KOSTI***	COSTAR
ĈIAM	SIEMPRE	***MATENO***	MAÑANA
DENOVE	NUEVAMENTE	***MEKANIKO***	MECÁNICA
DUM	DURANTE	***MEMBRO***	MIEMBRO
ERARI	ERRAR	***MEMORI***	RECORDAR
ETAĜO	PISO (1°, 2°)	***MENSO***	MENTE
FAMILIO	FAMILIA	***MOLA***	BLANDO, MUELLE
FORGESI	OLVIDAR	***MUZIKO***	MÚSICA
FUNKCII	FUNCIONAR	***NENIAM***	NUNCA
GRATULI	FELICITAR, GRATULAR	***PAŬSO***	PAUSA, INTERVALO
GUSTO	GUSTO, SABOR	***RIDI***	REIR
ĜIS	HASTA	***RIPOZI***	REPOSAR
HALTI	HACER ALTO, DETENERSE	***SALUTI***	SALUDAR
HOTELO	HOTEL	***SUBVESTO***	ROPA INTERIOR
IAM	ALGUNA VEZ	***TIAM***	ENTONCES
KAMARADO	CAMARADA	***TRO***	DEMASIADO
KARA	CARO, QUERIDO	***VEKI***	DESPERTAR
KIAM	CUANDO	***VESPERO***	HORAS VESPERTINAS
KINEJO	CINE	***VESTO***	VESTIDO EN GENERAL
KOKO	GALLO	***VORTO***	PALABRA, VOCABLO

LA INSTRUISTO PAROLAS

BONAN TAGON lleva la ***n*** del acusativo por ser el complemento directo de *mi deziras: Mi deziras al vi bonan tagon* - le deseo a usted un buen día. (Le deseo ¿qué cosa? - un buen día). Lo mismo ocurre con *bonan nokton* - buenas noches, *feliĉan feston* - felices fiestas, *bonan apetiton* - buen provecho (= buen apetito), *dankon* - gracias (va en singular).

VESPERO es la parte del día opuesta a la mañana, entre la caída del sol y media noche. Eso que en castellano llamamos la parte vesperal o vespertina del día. De acuerdo a la costumbre de varia lenguas, se dice en Esperanto *bonan vesperon* al encontrarse con otros y *bonan nokton* al retirarnos.

PRI es una preposición que significa acerca de, concerniente a, sobre: *la profesoro parolis pri moderna literaturo* - el profesor habló sobre literatura moderna. *Pri tio mi ne volas paroli* - acerca de eso yo no quiero hablar.

PIEDE, MANE significan pedestremente, manualmente. Pero estos adverbios son poco usados quizás por demasiado largos y los reemplazamos por los modos adverbiales "a pie", "a mano". *Matene, tage, nokte* y otros muchos ya no tienen equivalente en castellano y debemos decir "por, en, durante la mañana", etc. También en Esperanto podemos usar modos adverbiales: *dum la mateno (= matene).* No confunda *tage* - de día (durante el día) con *ĉiutage* - diariamente, cada día: *Mi laboras nokte (= dum la nokto)* - yo trabajo de noche, *mi laboras ĉiunokte* - yo trabajo todas las noches. Otros adverbios: *hejmo* - hogar, *hejma* - hogareño, *hejme* - en el hogar, en la casa: *esti hejme* - estar en casa. Hay algunos adverbios simples - no derivados - que no llevan la terminación **e**: *hieraŭ, morgaŭ, nun* - ahora, *for* - lejos.

FOR es un adverbio significa alejamiento: *iri* - ir, *foriri* - marcharse, *forkuri* - alejarse corriendo, *forflugi* - alejarse volando. *Li loĝas for de la urbo* - él habita fuera de la ciudad, *la fora sudo* - el lejano sur, *for*! - fuera! *For de la okuloj, for de la koro* - lejos de los ojos, lejos del corazón.

UNUA, UNUE, UNUO. Los números cardinales pueden convertirse en adjetivos: *unu* (1), *unua* (1-a) - primero; adverbios: *unue* (1-e.) - primeramente, en primer lugar, *trie* - en tercer lugar, etc. O en sustantivos: *unuo* - la unidad, *duo* - un par, *trio* - un grupo de tres, un trío, *deko* - una decena, *dekduo* - docena, *cento* - centena, *milo* - millar.

PREPOSICIONES. *Al, en, sur, sub, el, kun, de, da, pri* son preposiciones, así llamadas porque preceden al nombre o pronombre. El buen uso de las preposiciones es muy importante, puesto que relacionan las palabras entre sí: el libro está sobre la mesa, el perro está bajo la mesa.

Los nombres y pronombres que siguen a una preposición, no llevan n del acusativo, pues la relación está ya señalada por la preposición: *Mi trinkas kafon kaj lakton. Mi trinkas kafon kun lakto. Mi aĉetis dek pomojn* - yo compré diez manzanas, *mi aĉetis dekon da pomoj* - yo compré una decena de manzanas. Las preposiciones son invariables; no cambian de forma.

11-a LECIONO

La seĝo staras malproksime.

Petro **montras** per la fingro kaj diras: Tio estas seĝo.

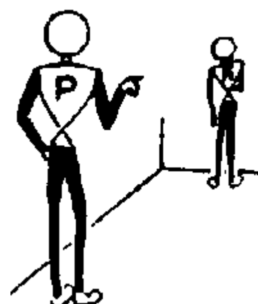
La seĝo staras tie. Tie estas la seĝo.

Petro staras apud la tablo kaj diras: Tio ĉi (= ĉi tio) estas tablo.

La tablo estas ĉi tie (= tie ĉi). Tie ĉi staras la tablo.

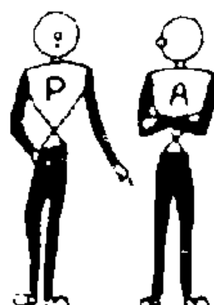
Kion montras Petro? Per kio li montras? Ĉu iu sidas sur la seĝo?

Alberto staras malproksime de Petro.

Petro montras lin per la fingro kaj diras:

Alberto estas tie. Tiu sinjoro, kiu staras tie, estas Alberto.

Petro kaj Alberto staras apude.

Petro parolas: Alberto estas ĉi tie. Tiu ĉi sinjoro estas Alberto. Tiu ĉi sinjoro, kiu staras apud mi, estas Alberto.

Ĉu vi konas lin? Kiu montras Alberto**n**? Kiu**n** montras Petro? Kie estas Alberto? Ĉu tiu ĉi leciono estas la dua?

TIE, TIU, TIO - malproksime. TIE ĈI, TIU ĈI, TIO ĈI - proksime.

Cu vi konas tiun ĉi aparaton? Ĝi estas la termometro.

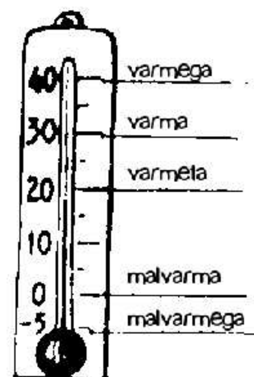
Ĝi pendas sur la muro kaj montras la temperaturon en la diversaj partoj de la jaro.

20 gradoj estas tre agrabla temperaturo; estas **varmeta**.

Sed 30 gradoj estas jam alta temperaturo. Ni malfermas pordojn kaj fenestrojn.

40 gradoj estas jam tre alta temperaturo, **altega** temperaturo. Tiam la **nudistoj** estas feliĉaj.

Tre agrabla temperaturo estas 15 gradoj; estas malvarmeta vetero.

Kiam la termometro montras **nulon** (0), tiam ni fermas pordojn kaj fenestrojn; estas malvarme.

Ofte dum vintraj matenoj, la termometro montras kelkajn gradojn sub nulo. Tiam la nudistoj estas malfeliĉaj. Ĉu vi ŝatas forlasi la varman liton en tiaj malvarmegaj matenoj?

Li ridas.

Sana homo ofte ridas.

Li ridegas.

Li estas tre gaja, li **laŭte** (= forte) ridas, li ridegas.

Li ridetas.

Li estas ĝoja, li ridetas.

Li vidas belan fraŭlinon, li afable ridetas. La rideto malfermas la koron.

Proksime de Montevideo estas malgranda monto; ĝi estas nur monteto.

Amazono estas riverego. Nov-Jorko estas urbego.

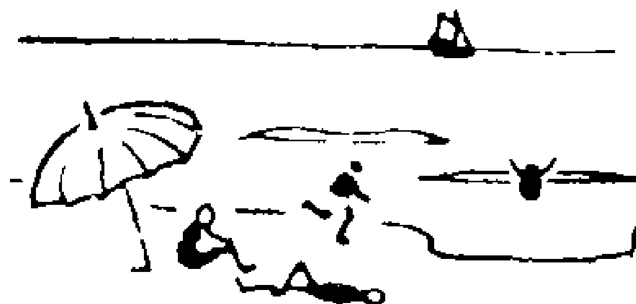

Bonan vesperon, amikoj. Kia estas la **vetero** hodiaŭ?

Dum la monato februaro, en Sudameriko, la vetero estas varma, estas **somero**. Sed en Eŭropo, februaro estas malvarma monato, tie estas **vintro**.

Somero kaj vintro estas partoj (sezonoj) de la jaro. La aliaj du sezonoj estas **printempo** kaj **aŭtuno**.

Dum printempo la ĝardenoj floras, la birdoj **ĝoje** kantas kaj faras komfortajn **rondajn** hejmojn. La koro de la junaj viroj (**junuloj**) kaj la koro de la junaj virinoj (junulinoj) forte batas. Ili facile amas dum la printempo. Agrabla, sed danĝera sezono!

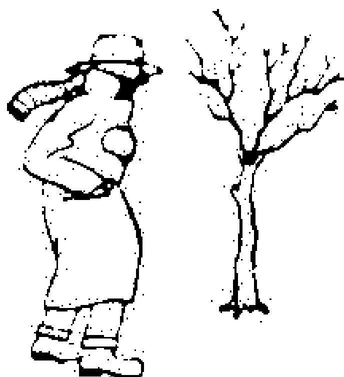
La suno forte brilas en la somero. Estas varme. Kelkfoje estas varmege. La viroj portas malpezajn vestojn.

La vestoj de la fraŭlinoj estas ankaŭ malpezaj, mallongaj kaj... tre interesaj. Oni trinkas malvarman **bieron**.

Somere multaj homoj **ferias**, kelkaj iras al la maro, aliaj iras al la montoj kaj aliaj restas hejme... Tiam estas tre agrable naĝi en la maro, en rivero aŭ en banĉambro. For la vestojn! Vivu la blua maro kaj la freŝa ombro!

Poste venas la aŭtuno. Dum aŭtuno estas multaj fruktoj, sed la arboj iom post iom perdas la foliojn. La flavaj folioj **falas** kaj kuŝas sur la tero. Kiam la aŭtuna vento **blovas**, la folioj dancas kaj flugas. La birdoj forflugas al pri varmaj landoj. Tiu ĉi estas la malĝoja sezono.

Kaj jen venas la malvarma vintro. Dum tiu ĉi sezono la arboj estas **nudaj**, sed la homoj surmetas multajn dikajn lanajn vestojn, **surtutojn**. Dum la malvarmaj vintraj vesperoj estas **agrable** sidi apud la gaja, brila fajro.

Blanka **neĝo** ofte falas kaj blovegas malvarma **suda** vento en Sudameriko. Tiam la vetero estas malvarmega. Dum vintro la **nazoj** estas ruĝaj.

Estas la sezono de la **naztukoj**. Kelkaj personoj faras vintrajn sportojn sur la neĝo. Por la riĉaj homoj (= riĉuloj), ĉiuj sezonoj estas bonaj. Por malriĉuloj kaj birdetoj, vintro estas **kruela** sezono. Pluvo, vento, neĝo; kia vetero!

Kia estis hieraŭ la vetero? En kiu sezono ni estas nun? Kia estas la vetero dum julio en tiu ĉi lando? Kiu sezono estas, por vi, la plej bela? Kiam la junaj (ankaŭ nejunaj) koroj forte batas?

Kiam estas varmege? Kion vi faras dum viaj ferioj? Ĉu vi scias naĝi?

Ĉu vi ŝatas trinki varman ĉokoladon dum somero? Kia estas la somero?

Kiam vi portas surtuton? Kia estas la vintro?

Dum printempo la tagoj kaj noktoj estas **egalaj** (=). La tagoj estas **tiel** longaj **kiel** la noktoj. Dum somero la tagoj estas pli longaj ol la noktoj. Ankaŭ en aŭtuno la noktoj estas tiel longaj kiel la tagoj. Sed en la vintro la noktoj estas pli longaj; ili estas pli longaj ol la tagoj. Dum printempo la vetero estas **nek** varma nek malvarma; ĝi estas varmeta aŭ malvarmeta.

Kiam la tagoj estas pli longaj ol la noktoj?

Kiam ili estas egallongaj? Ĉu vi estas tiel alta kiel via patro?

La infanetoj estas agrablaj kiam ili ridas aŭ ridegas, sed tre ofte ili ploras kaj ploregas kaj tiam ili ne estas agrablaj. La sanaj infanoj ofte ridas: ili esta **ridemaj**. La malsanaj infanoj estas ankaŭ ploremaj.

Persono, kiu multe legas estas legema (li sentas **inklinon** legi).

La junuloj estas sportemaj. La plenaĝuloj **emas** sidi kaj **babili** kun amikoj.

Ĉu vi estas legema, skribema, vojaĝema, demandema, babilema, dormema, laborema? Kian emon vi havas?

La legemulo (= legema homo) neniam perdas tempon; ĉiam havas ion por fari: legi. Kiam la vetero estas malbona la legemulo ne perdas la tempon; li sidas kaj legas interesan libron.

Kion vi faras dum pluva vetero?

Tiu ĉi libro **konsistas** el 20 lecionoj. Tiu ĉi leciono estas la dek-unua. Vi, do, **jam** lernis la duonon de la libro. Vi estas duonesperantisto.

VOCABULARIO

AGRABLA	AGRADABLE	***MARTO***	MARZO
APRILO	ABRIL	***MONATOJ***	LOS MESES
AŬGUSTO	AGOSTO	***MONTO***	MONTE, MONTAÑA
AŬTUNO	OTOÑO	***MONTRI***	MOSTRAR, SEÑALAR
BABILI	CHARLAR	***NAĜI***	NADAR
BIERO	CERVEZA	***NAZO***	NARIZ
BLOVI	SOPLAR	***NEĜO***	NIEVE
DANĜERA	PELIGROSO	***NOV-JORKO***	NUEVA YORK
DECEMBRO	DICIEMBRE	***NOVEMBRO***	NOVIEMBRE
EGALA	IGUAL	***NUDA***	DESNUDO
EMI	TENER TENDENCIA	***NULO***	CERO
FAJRO	FUEGO	***OKTOBRO***	OCTUBRE
FALI	CAER	***PERDI***	PERDER
FEBRUARO	FEBRERO	***PERSONO***	PERSONA
FERIO	VACACIONES	***PEZA-MALPEZA***	PESADO-LIGERO
FERMI-MALFERMI	CERRAR-ABRIR	***PLORI***	LLORAR
FLAVA	DE COLOR AMARILLO	***PLUVO***	LLUVIA
FOLIO	HOJA	***PREFERI***	PREFERIR
FORLASI	ABANDONAR ALGO	***PRINTEMPO***	PRIMAVERA
FREŜA	FRESCO	***RESTI***	QUEDARSE, SOBRAR
GANTO	GUANTE	***RIĈA***	RICO
GRADO	GRADO	***SEPTEMPRO***	SEPTIEMBRE
ĜOJI	REGOCIJARSE	***SEZONO***	ESTACIÓN
JANUARO	ENERO	***SPORTO***	DEPORTE
JULIO	JULIO	***SUDO***	SUR
JUNIO	JUNIO	***SURTUTO***	SOBRETODO, ABRIGO
KELKA	ALGUNA	***SURTUTO***	SOBRETODO
KONSISTI	CONSISTIR	***TEMPERATURO***	TEMPERATURA
KRUELA	CRUEL	***TIA***	TAL
LANO	LANA	***VESTO***	ROPA
LAŬTE	EN VOZ ALTA	***VETERO***	TIEMPO ATMOSFÉRICO
MAJO	MAYO	***VINTRO***	INVIERNO

LA INSTRUISTO PAROLAS

PLUVAS, NEĜAS. Sin duda habrá usted observado que en Esperanto, debido a la simplicidad de sus verbos, éstos deben ir siempre acompañados de sujeto - como en inglés o francés -: Leo un libro - *Mi legas libron*. Pero van sin sujeto, como en castellano, los verbos impersonales como *pluvas, neĝas*. Tampoco llevan sujeto el imperativo de la segunda persona: V*enu!* - ¡ven! Ne faru tion! - ¡No hagas eso!

UL. Este sufijo indica al ser caracterizado por lo que expresa la raíz: *junulo* - un joven (un individuo joven), junulino - una joven, *plenaĝulo* – un anciano, *riĉulo* - un rico, *malriĉulo* - un pobre, *maljunilo* - un viejo, *mamulo* - un mamífero (un animal, un individuo mamífero), *etulo* - un chico, un pequeñuelo. *Ulo* es un individuo, tiene un sentido un tanto despectivo: *Kia ulo!* - ¡qué sujeto! ¡Qué individuo!

-**EM** denota inclinación, tendencia, hábito: *babilema* - hablador, *dormema* - dormilón, *manĝema* - comilón, glotón. *Muzikema* - melómano. *Mi sentas dormemon* - Yo tengo sueño (yo siento deseos de dormir). No confunda *laborema junulo* - un joven trabajador (un joven que tiene inclinación al trabajo), con *juna laboristo* - un joven obrero (que puede no tener amor al trabajo).

TIA- tal, de tal clase; *Ĉu tian libron vi legas?* - esa clase de libro lees? *Tia estas la afero* - ése (tal, así) es el asunto, *kia patro, tia filo* - tal padre, tal hijo, kia arbo, *tia frukto* - tal árbol, tal fruto. *Mi aĉetis ĝin tia, kia ĝi estas* - yo lo compré tal cual es (está).

NEK - ni. *Estas nek varme nek malvarme (= ne estas varme nek malvarme)* - no hace calor ni frío, *venis nek Petro nek Antonio* - no vino Pedro ni Antonio.

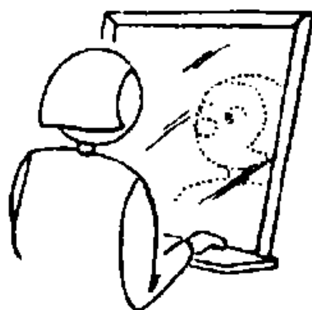
NAZTUKO es una palabra compuesta: *naz-tuko* - pañuelo (para la nariz). En español la definición de pañuelo es "Pedazo de tela, pequeño y cuadrado, que sirve para diferentes usos". Esta definición vale para *tuko*, solo que *tuko* puede no ser pequeño, ni es siempre cuadrado: *poŝtuko* - pañuelo de bolsillo, *koltuko* - pañuelo para el cuello, *littuko* - sábana, *tablotuko* - mantel, *antaŭtuko* - delantal.

ĈI, partícula adverbial que indica aproximación: *ĉi tie (= tie ĉi)* - aquí, *tio ĉi* - esto, *tiu ĉi* - este, *ĉio ĉi* - todo esto, *ĉifoje* - esta vez, *ĉijara* - de este año, *ĉijare* - en este año.

-**ET** es el sufijo con el que se forman los diminutivos: *dometo*: casita, *infaneto* - niñito, *urbeto* - pequeña ciudad, *varmeta* - tibio, *malvarmeta* - fresco; *kanteti* - canturrear, *dormeti* - dormitar, *rideti*, sonreir. Usado con terminación: *eta (= malgranda)* - pequeño.

-**EG** es el sufijo con el que formamos los aumentativos: *pordego* - potón, *domego* - caserón, *pluvego* - aguacero, (*pluveto* - llovizna), *bonega* - buenísimo, excelente, *belega* - bellísimo; *ridegi* - reir a carcajadas, *pluvegi* - llover a cántaros, *ploregi* - llorar a lágrima viva.

12-a LECIONO

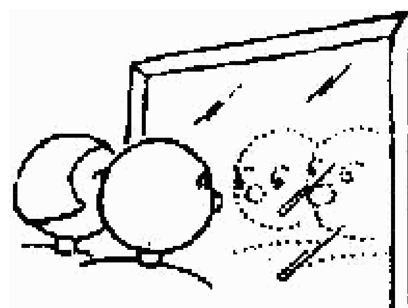
En la mateno mi lavas min, mi kombas min kaj mi rigardas min en la **spegulo**.

Vi rigardas vin en la spegulo.

Li rigardas **sin** en la spegulo.

Ŝi rigardas **sin** en la spegulo.

Ĝi (la kato) rigardas **sin** en la spegulo.

Ni rigardas nin en la spegulo.

Vi rigardas vin en la spegulo.

Ili rigardas **sin** en la spegulo.

En la mateno Petro lavas siajn manojn, sian **vizaĝon**. Li kombas siajn harojn.

La patrino lavas sian filon. Ŝi lavas **lian vizaĝon**, **liajn manojn**, ŝi kombas liajn harojn.

Kion faras Petro matene? Kion vi faras matene?

Kion faras la patrino? Kion ŝi lavas? Ĉu via patrino lavas vin?

Karlo ne iras ĉe la razisto. Li mem razas sin per sia nova razilo.

Li razas **sian** barbon per **sia** razilo. Sed ankaŭ li razas Petron. Li razas **lian** barbon per **sia** razilo.

Foje Petro razas sin per la razilo de Karlo: li razas sian barbon per **lia** razilo.

Ĉu vi mem razas vin? Ĉu Karlo razas vin?

Mi libertempas ĉe mia frato. Li loĝas en la **kamparo**. **Tra** la fenestro mi rigardas kaj vidas grandan arbon. Pli malproksime estas multaj arboj; ili formas **arbaron**.

Sur la ĉielo unu, du, tri, kvar... multaj birdoj, tuta **birdaro** flugas en granda V.

Dum la libertempo mi legas. Mi aĉetis dikan libron. En ĝi estas listo de vortoj kun **difino** de ĉiu vorto: ĝi estas **vortaro**.

Jen feliĉulo. Li ne laboras. Li kuŝas sur la verda **herbo**, sub arbo, kaj dormas. Li dormas kaj **sonĝas**. En la sonĝo li havas multan monon (multe da mono): li estas riĉulo. Dum la dormo lia **fantazio** libere flugas.

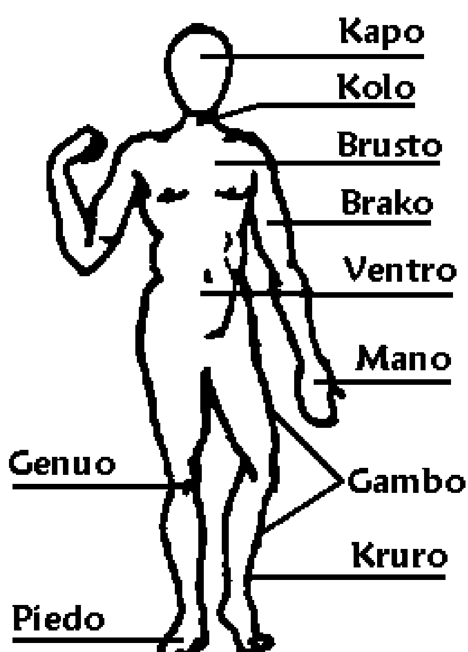
Ĉu vi ankaŭ havas fantazion?

Do, kion vi **farus se** vi estus riĉa? Ĉu vi vojaĝus tra la tuta mondo? Ĉu vi aĉetus blankan elefanton?

Se vi ne laborus, ĉu vi ankaŭ kuŝus sub arbo, sur la freŝa herbo?

"Se mi estus riĉa mi estus feliĉa", diras sana malriĉulo.

"Se mi estus sana mi estus feliĉa", diras malsana riĉulo.

Rigardu tiun ĉi sinjoron: li **demetis** siajn vestojn, li estas nuda.

Dum tiu ĉi sinjoro ne **surmetas** siajn vestojn, ni parolos pri la homa **korpo**.

Ni komencu de la kapo. Sur ĝi estas la haroj (= hararo), kiuj povas esti brunaj, blondaj, ruĝaj, grizaj, nigraj aŭ blankaj. Foje la haroj tute ne estas... La **vizaĝo**, "spegulo de la animo", estas fronte de la kapo. Sub la **frunto** estas du fenestroj, la **okuloj**, tra kiuj ni rigardas. Inter la okuloj estas la **nazo**. En la buŝo estas la **dentoj** kaj la lango. Per la buŝo ni spiras, parolas, manĝas, trinkas. Ĉe la buŝo estas la lipoj, **supra** kaj **malsupra**. Per la lipoj oni kiŝas -interesa laboro! Ambaŭflanke de la kapo estas la **oreloj**.

Inter la kapo kaj la **trunko** estas la **kolo**. La supra parto de la trunko estas la **brusto**. En ĝi estas la **pulmoj** kaj la koro. Malsupre estas la **ventro** kaj en ĝi la **stomako** kaj **intestoj**. La malantaŭa parto de la trunko estas la **dorso**.

Brakoj kaj **kruroj** (= **gamboj**) estas niaj membroj, supraj kaj malsupraj. Kruroj kaj piedoj subtenas kaj portas nin. Per la brakoj kaj manoj ni laboras. Tra la tuta korpo **fluas** la ruĝa **sango**. La **skeleto** (= **ostaro**) konsistas en multaj malmolaj **ostoj**.

Sur la tuta korpo estas natura vesto; ĝi estas la **haŭto**. La haŭto povas esti blanka aŭ bruna. La haŭto de la **negroj** estas nigra aŭ ĉokoladkolora. Interesa maŝino la homa korpo, ĉu ne?

Kia kolora estas via hararo?

Kian koloron havas viaj okuloj?

Kio estas la "spegulo de la animo"?

Ĉu vi kisas per la nazo?

Ĉu via hundo ŝatas ostojn?

Sed nia amiko devas vesti sin.

Unue li surmetos la **subvestojn**: kalsono kaj ĉemizeto (= subĉemizo).

Ĉe la piedo li surmetas la **ŝtrumpojn**.

La **ĉemizo** estas simpla kotona ĉemizo, sed kun bela **silka kravato**.

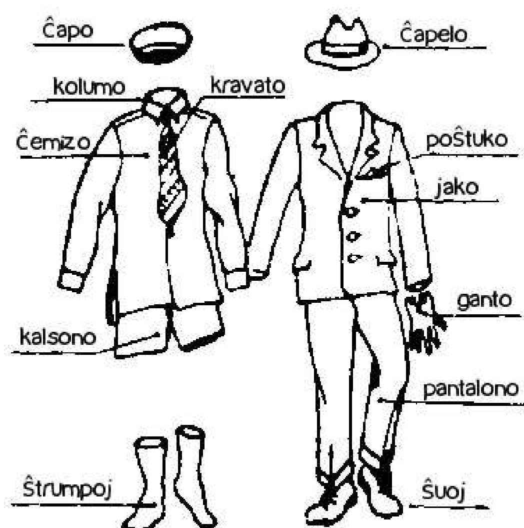
La pantalono kaj la **jako -la kostumo**- estas el **lano**.

La **ŝuoj** estas vestoj por al piedoj. Ŝuoj kaj gantoj estas el ledo.

Sur la kapo ni portas **ĉapelon** aŭ **ĉapon**.

Jupo kaj **subjupo** kaj **bluzoj** estas virinaj vestoj.

Virinoj portas silkajn aŭ **nilonajn** ŝtrumpojn.

VOCABULARIO

ANIMO	ALMA	***LIPO***	LABIO
BLUZO	BLUSA	***MALSUPRA***	INFERIOR (en el espacio)
BRUSTO	PECHO	***MONDO***	MUNDO
ĈEMIZO	CAMISA	***MONO***	DINERO
DEMETI	QUITARSE, SACAR	***NILONO***	NYLON
DENTO	DIENTE	***OKULO***	OJO
DIFINO	DEFINICIÓN	***ORELO***	OREJA
DORSO	ESPALDA, DORSO	***OSTO***	HUESO
FANTAZIO	FANTASÍA	***PRESKAŬ***	CASI
FILO	HIJO	***PULMO***	PULMÓN
FRUNTO	FRENTE	***SILKO***	SEDA
GAMBO	PIERNA	***SKELETO***	ESQUELETO
HAŬTO	PIEL	***SONĜO***	SUEÑO
HERBO	HIERBA	***SPEGULO***	ESPEJO
INTESTO	INTESTINO	***STOMAKO***	ESTÓMAGO
JAKO	CHAQUETA, SACO	***SUBJUPO***	ENAGUA
JUPO	FALDA, POLLERA	***SUPRA***	SUPERIOR (en el espacio)
KAMPARO	CAMPO	***ŜTRUMPETO***	CALCETÍN
KOLO	CUELLO, PESCUEZO	***ŜTRUMPO***	MEDIA
KOSTUMO	TRAJE	***ŜUO***	ZAPATO
KOTONO	ALGODÓN	***TRUNKO***	TRONCO
KRAVATO	CORBATA	***VENTRO***	VIENTRE
LANGO	LENGUA (órgano)	***VERO***	VERDAD
LEDO	CUERO	***VIZAĜO***	CARA, ROSTRO
LIBERA	LIBRE		

LA INSTRUISTO PAROLAS

PRONOMBRE REFLEXIVO. Cuando decimos: María se mira en el espejo, queremos decir: María mira a María en el espejo. La palabra se (a sí) que reemplaza a María es un pronombre reflexivo de la tercera persona. Es en la oración, el "reflejo" del sujeto, como la imagen en el espejo es el reflejo de María.

Es primera persona la que habla (yo, nosotros). Segunda persona es con quien se habla (tu, vosotros) y tercera persona, de quien se habla (él, ella, ello, ellos). En el modelo comparado que sigue se advertirá que también es español usamos el pronombre reflexivo se, en la tercera persona (él, ella, ello).

Mi lavas min	Yo me lavo	*Vi lavas vin*	Tú te lavas
Li lavas sin	El se lava	*Ŝi lavas sin*	Ella se lava
Ĝi lavas sin	Ello se lava	*Ni lavas nin*	Nosotros nos lavamos
Vi lavas vin	Vosotros os laváis	*Ili lavas sin*	Ellos, ellas, se lavan

Observe que:

Ŝi lavas sin	Ella se lava	*Ŝi lavas ŝin*	Ella la lava (a otra persona)

ADJETIVO REFLEXIVO. *Sia* es el adjetivo reflexivo que corresponde al pronombre reflexivo si: *Maria rigardas sian vizaĝon en spegulo* - María mira su rostro en un espejo.

Su es aquí el adjetivo reflexivo de tercera persona (de quien se habla). Al igual que *si, sia* es más preciso que el correspondiente "su" castellano; en la frase "El duerme en su habitación", su indica solo vagamente al poseedor de la pieza (su de usted, de él, de ella); en Esperanto no hay lugar a dudas: *Li dormas en sia ĉambro* (en la propia), *en via* (de usted, tuya), *en ŝia* (de ella) *en ilia* (de ellos), etc.

María rigardas lian vizaĝon en spegulo (*lian* - su de él, el rostro de otra persona*). Petro promenis kun Karlo kaj lia patro* (*lia* - de él, de Karlo). *Petro promenas kun Karlo kaj sia patro* (*sia* - suyo, del sujeto de tercera persona, de Petro).

-**US** expresa condición. En el modo condicional la acción se efectúa si se cumple cierta condición: *Se ne pluvus, mi povus promeni* - si no lloviese, podría pasear. *Se mi havus tempon, mi mem farus ĝin* - si yo tuviera tiempo, yo mismo lo haría.

SE - si (conjunción condicional). *Se li ne pagas, mi ne laboras* - si él no paga, yo no trabajo. *Se li ne pagus, mi ne laborus* - si él no pagase, yo no trabajaría. *Se vi volas* - si tú quieres.

MEM - mismo. *Mi mem vidis la reĝon* - yo mismo vi al rey. *Mi vidis la reĝon mem* - yo vi al mismo rey. *Memamo = sinamo* - amor propio.

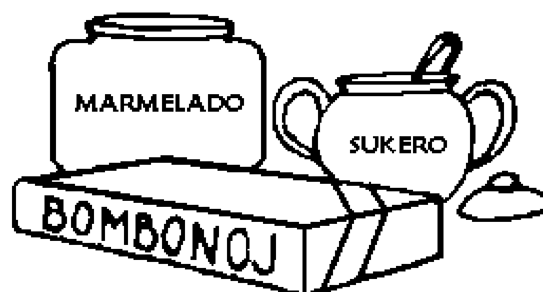
13-a LECIONO

– **Saluton**, samideano! Hieraŭ mi **atendis** vin en mia **hejmo**. **Kial** vi ne venis?

– Mi ne iris, **ĉar** mi estis iom malsana.

– Kia **bedaŭro**! Sed kial vi estis malsana?

– Ĉar mi **ĉeestis** feston kaj manĝis tro da **fritaĵoj**, tro da **sukeraĵoj** kaj **drinkis** tro da **alkoholaĵoj**.

El sukero oni faras sukeraĵojn

Dum mi **restis** hejme malsana mi legis la **lastan** numeron de "Heroldo de Esperanto". Tie mi trovis multajn novaĵojn kaj interesajn **legaĵojn**.

Kial la samideano ne vizitis sian amikon? Kial la samideano estis malsana? Kion li manĝis? Kion li trinkis? Ĉu vi ŝatas sukeraĵojn (bombonoj, ĉokolado, k.t.p.)? Ĉu vi ŝatas alkoholaĵon (rumo, viskio, konjako, k.t.p.)? Ĉu vi aŭskultas la novaĵojn per radio?

Bone, samideano, mi **esperas**, **ke baldaŭ** vi estos tute sana kaj vizitos min. Vi vidos mian katon kaj mian hundon. Ili ne estas ordinaraj bestoj: ili vivas ne "kiel hundo kaj kato"; ili vivas en bona amikeco, en bona kamaradeco. Vi **admiros** la **belecon** de miaj du bestoj: la blankecon de mia hundo kaj la nigrecon de mia kato. La haroj de mia kato estas nigraj kaj silkecaj (havas la kvaliton de la silko), dum la haroj de mia hundo estas lanecaj (havas la kvaliton de lano). La hundo estas **fidela** amiko. Mi ŝatas la fidelecon de la hundo.

Dum la infaneco oni faras infanaĵojn. Dum la juneco oni faras heroaĵojn. Dum la maljuneco oni... memoras.

Ĉu vi bone memoras pri via infaneco? Ĉu vi ankoraŭ faras infanaĵojn?

Ĉu vi spiras per la oreloj?

Ne, sinjoro, mi spiras per la nazo kaj la buŝo.

Oni spiras tra du **truoj** (naztruoj). Per tiuj du truoj ankaŭ oni **flaras** la **odorojn**. Per la orelo ni aŭdas kaj per la fingroj ni tuŝas. Kaj per la lango -ĉiam malseka en la buŝo- ni gustumas la manĝaĵojn kaj trinkaĵojn.

Bone, gustumu tiun ĉi **oranĝon**. Kia ĝi estas?

Fi!... tro acida; ĝi tute ne estas **manĝebla**!

Marakvo (= akvo de maro) ne estas trinkebla.

Tiu ĉi skribaĵo estas tre **malklara**. Ĝi estas preskaŭ **nelegebla**.

Dum **hela** vetero la montoj estas **klare** videblaj.

Ĉu vi komprenas la signifon de la sufikso "aĵ"?

Jes, mi komprenas. La sufikso "aĵ" montras konkretajn objektojn, aferojn, kiuj estas videblaj, tuŝeblaj, aŭdeblaj, fareblaj, **senteblaj**.

Per kio vi aŭdas? Per kio vi vidas, flaras, tuŝas, gustumas?

Ĉu varmega afero estas tuŝebla per la mano? Ĉu vi klare skribas?

Ĉu vi ŝatas helajn vestojn?

Per la sufiksoj **aĵ**, **ec**, **ebl**, oni formas vortojn. **Aĵo** signifas objekton, **eco** signifas kvaliton, ebla, eble signifas "povas esti".

Kiel forgesema mi estas! Mi ne scias kie mi metis miajn aĵojn, eble mi lasis ilin ĉe Antono, eble ili estas en la oficejo. Mi ne memoras. Ĉu vi memoras kie vi lasas viajn aferojn?

LA HUNDETO

Petro estis tre malgaja. Karlo diris al li:

– Petro, kial vi estas tiel malgaja?

– Ĉar mi perdis mian karan hundeton.

– Kial vi ne **metas anoncon** en la ĵurnalon?

– Ĉar estus tute **senutile**, Karlo; mia hundeto ne scias legi!

Kial Petro estas malgaja?

Kion diris Karlo?

Kial Petro ne volas **meti** anoncon?

NEMANĜEBLA SUPO

Sinjoro sidis ĉe tablo de restoracio kaj **mendis** supon. Kiam la supo estis sur la tablo li diris:

– Tiun ĉi supon mi ne povas manĝi.

– Mi **tuj alportos** alian, sinjoro, diris la **kelnero**.

Kiam la nova supo **alvenis** la sinjoro denove diris:

– Tiun ĉi supon mi ne povas manĝi.

Tuj venis la mastro kaj demandis:

– Sed **kio okazas**, sinjoro, ĉu la supo ne estas bongusta? Ĉu eble ĝi estas tro malvarma, tro varma?

– Ne.

– Kial do, vi ne povas manĝi tiun ĉi supon?

– Ĉar la kelnero ne portis al mi **kuleron**.

Ĉu la supo estis manĝebla?

Kion diris la mastro?

Kial la sinjoro ne povis manĝi la supon?

Ĉu vi povas manĝi supon **sen** kulero?

VOCABULARIO

ACIDA	ÁCIDO, AGRIO	***KIO OKAZAS?***	QUÉ OCURRE
ADMIRI	ADMIRAR	***KLARA***	CLARO (comprensible)
AFERO	ASUNTO, CASO, COSA	***KONJAKO***	COÑAC, BRANDY
ALKOHOLO	ALCOHOL	***KULERO***	CUCHARA
ALPORTI	TRAER	***KVALITO***	CUALIDAD
ALVENI	LLEGAR	***LASTA***	ÚLTIMO
ANONCI	ANUNCIAR	***MASTRO***	AMO, PATRÓN
ATENDI	AGUARDAR	***MENDI***	ENCARGAR, PEDIR
BALDAŬ	PRONTO, EN BREVE	***METI***	PONER
BEDAŬRI	LAMENTAR, DEPLORAR	***OBJEKTO***	OBJETO
ĈAR	PORQUE	***ODORI***	EXHALAR UN OLOR
ĈEESTI	ASISTIR, PRESENCIAR	***ORANĜO***	NARANJA
DRINKEJO	TABERNA	***RESTI***	QUEDAR, PERMANECER
DRINKI	BEBER POR VICIO	***RESTORACIO***	RESTAURANTE
ESPERI	ESPERAR, TENER ESPERANZA	***RUMO***	RON
FERO	HIERRO	***SALUTON***	¡HOLA! ¡SALUDOS!
FLARI	OLER	***SENTI***	SENTIR
FRITI	FRITAR, FREIR	***SIGNIFI***	SIGNIFICAR
GUSTUMI	DEGUSTAR, PROBAR	***TRUO***	AGUJERO
HELA	CLARO (color, luz)	***TUJ***	EN SEGUIDA
HEROO	HEROE	***TUŜI***	TOCAR
KAMARADO	CAMARADA	***VISKIO***	WHISKY

LA INSTRUISTO PAROLAS

-**AĴ** indica lo material, la cosa hecha por la materia expresada en la raíz, lo que se manifiesta concretamente: *dolĉaĵo* - un dulce, una cosa dulce; *sukeraĵo* - cosa hecha con azúcar; *legaĵo* - material de lectura; *skribaĵo* - un escrito; *trinkaĵo* - brebaje; *fritaĵo* - fritura; *novaĵo* - una nueva (noticia); *amikaĵo* - una prueba de amistad, un acto amistoso; *infanaĵo* - una niñería, una chiquillada. *Aĵo* - cosa.

-**EC** expresa lo inmaterial, la cualidad abstracta que a veces se expresa en castellano con palabras terminadas en ez o idad (vejez, acidez, fidelidad). *Mola* - blando, *moleco* - blandura, molicie; *juneco* - juventud; *blankeco* - blancura; *beleco* – belleza; *silkeca* - sedoso; *silkeco* - sedosidad; *homeco* - (cualidad de humano) hombría, humanidad, que no debe confundirse con *homaro* - la humanidad -conjunto de hombres. *Eco* - cualidad, propiedad. *Peko kaj eraro estas ecoj de la homaro* - el pecado y el error son cualidades de la humanidad.

-**EBL** indica posibilidad. *Legebla* - legible; *nemanĝebla* - incomible. *Vitro estas travidebla kaj facile rompebla* - el vidrio es transparente (es posible ver a través) y fácilmente rompible (fácil de romperse). *Videbleco* - visibilidad (cualidad de lo que es visible). *Ebla* - posible; *eble* - posiblemente; *ebleco* - posibilidad: *neeble* - imposible. *Nekredebla novaĵo* - una noticia increíble.

KE es la conjunción "que": *oni diras ke* -se dice que. *Diru al Petro ke li venu* - dile a Petro que venga. *Mi vidas ke vi laboras* - yo veo que tú trabajas.

No confunda "que" conjunción con "que" pronombre relativo.

Creo que vendrá - *Mi kredas ke li venos.*

El señor que (el cual) vino es Pedro - *La sinjoro, kiu venis estas Petro.*

El libro que (el cual) compraste es interesante. - *La libro, kiun vi aĉetis, estas interesa.*

(Ver nota en la lección complementaria).

k.t.p. (= *kaj tiel plu*) - etcétera (y así lo demás).

SENUTILA es inútil (= no útil), *malutila* es perjudicial, lo contrario de útil: *senutilaj vortoj* - palabras inútiles; *malutilaj vortoj* - palabras perjudiciales. Recuérdese que mal expresa lo diametralmente opuesto a lo expresado en la raíz y que los términos medios deben expresarse por *sen*, *ne*, *iom*: *riĉa-neriĉa*, *iom riĉa*, o con *et*, *beleta* – bonita, maja, *malsaneta* - algo enfermo, decaído.

FI - es prefijo con significado también despectivo, pero refiriéndose al aspecto moral: *fihomo* = *fiulo* - canalla, *fiagoj* - acciones canallescas. Usado como interjección, ***fi*** denota desagrado. *Fi!* - ¡Puf!

SALUTON es la palabra que se utiliza para saludar. Se usa el acusativo ya que *saluton* es una forma abreviada de la frase *mi esprimas al vi mian saluton* en la que actúa como complemento directo del verbo *esprimi.*

14-a LECIONO

Ĉu vi scias kion faras tiu ĉi fraŭlino?

Ĉu ŝi manĝas ĉokoladon? Mi kredas ke ne.

Per la maldekstra mano ŝi **tenas rondan** speguleton, kaj per la dekstra ŝi tenas ruĝan krajonon. Ŝi faras gravan laboron.

Ŝi **ruĝigas** ŝian lipojn.

Antaŭ unu semajno ŝi estis bruna. Nun ŝi estas blonda. Do, la blondeco de ŝia hararo ne estas natura. Ŝi blondigas (heligas) sian hararon.

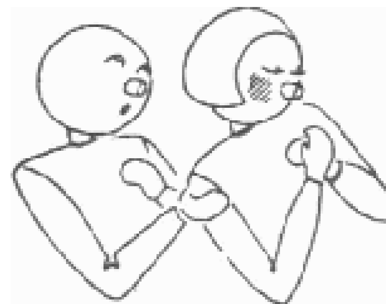
Ŝi beligas sin. Ŝi briligas siajn **ungojn**.

Ĉu vi komprenas la signifon de la sufikso "**ig**"?

Ĉu vi komprenas **verdigi**, **blankigi**, **nigrigi**?

Kiu ruĝugas siajn lipojn? Ĉu vi briligas viajn ŝuojn? Ĉu vi ruĝigas vian nazon?

Li parolas kaj ŝi aŭskultas. Li diras: "Mi amas vin".

Ŝi nenion diras; ŝi nur ruĝiĝas.

Ŝia vizaĝo fariĝas varma kaj ruĝa.

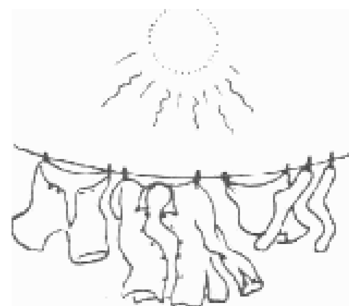
Ĉu ŝi estas moderna fraŭlino? Mi kredas ke ne, ĉar modernaj fraŭlinoj ne ruĝiĝas.

Kia pluvego! Malfeliĉa Petro; li devas iri sub la pluvo kaj la pluvo tute **malsekigas** liajn vestojn kaj ŝuojn.

Petro tute malsekiĝis **pro** la pluvo.

La vestoj de Petro estas malsekaj. La suno sekigas ilin.

Sub la varmaj sun**radioj** la vestaĵoj pendas kaj sekiĝas.

La ŝuojn de Petro estis malpuraj. Petro purigis siajn ŝuojn kaj briligis ilin per **broso**.

Kial Petro malsekiĝis? Kio malsekigis lin?

Kio sekigas la vestaĵojn? Ĉu vi mem purigas vian ĉambron?

La malsano maljunigis lin kaj liaj haroj griziĝis. Li iris al la montaro por resaniĝi. La montara aero estas pura kaj saniga. Manĝu multajn fruktojn kaj vi resaniĝos. La fruktoj estas nutraj kaj sanigaj. La suno maturigas ilin.

La ĉambro estas **silenta** en la mateno. Subite, je la sesa horo, la vekhorloĝo faras grandan **skandalon**, ĝi **gaje sonoras**. Petro vekiĝas pro la **bruo**. Li haltigas la **sonorilon** kaj rigardas la aparaton kun profunda malŝato. Li dezirus ankoraŭ resti en la lito, **tamen** li **leviĝas**, li **ellitiĝas**. La kombilo aŭ dentobroso ankoraŭ sidas apud la horloĝo, sed baldaŭ ili ankaŭ laboros.

Je kioma horo vi leviĝas (ellitiĝas)?

Ĉu via patrino vekas vin?

Kiom da fojoj ŝi devas veki vin?

Ĉu vi tuj saltas el la lito?

Vespere je la 23-a horo, Petro senvestiĝas kaj enlitiĝas.

Li ankaŭ legas kelkajn paĝojn de interesa libro, sed baldaŭ liaj okuloj fermiĝas kaj li endormiĝas. Bonan dormon, Petro, kaj feliĉajn sonĝojn!

Petro senvestiĝas, enlitiĝas kaj endormiĝas, sed la patrino senvestigas, enlitigas sian infaneton kaj endormigas ĝin per kanto.

Kion faras Petro je la 23-a horo?

Ĉu vi legas libron antaŭ la dormo?

Je kioma horo vi enlitiĝas?

Ĉu vi baldaŭ endormiĝas?

Ĉu vi legas la telefonlibron?

NI PROMENU TRA LA URBO

Tra la stratoj rapidas ĉiaj veturiloj: aŭtomobiloj, **pezaj ŝarĝaŭtoj** (= kamionoj), aŭtobusoj (= omnibusoj), **tramoj**, **bicikloj**, **motor(bi)cikloj** kaj maloftaj ĉaroj kun ĉevaloj. Ĉe la **stratanguloj** policistoj **gvidas** la trafikon. Sub la stratoj, tra **tuneloj**, rapidas la subteraj **trajnoj**.

Sur la **trotuaroj** ĉe **ambaŭ flankoj** de la stato, piediras, **trotas**, kuretas la **homamaso**.

La **avenuoj** estas larĝaj, kaj ambaŭflanke **vicoj** da arboj donas ombron al la trotuaro.

En la urbocentro troviĝas (sin trovas) la grandaj kaj gravaj konstruaĵoj: La **palaco** de la nacia **Registaro**, la **urbodomo**, la **bankoj**, la grandaj **magazenoj** kun interesaj montrofenestroj, teatroj, kinejoj, **muzeoj**, **universitato** kaj belaj placoj kun **monumentoj**.

En mia **trankvila vilaĝo** estas nur dometoj kun ĝardeno kaj diversaj **butikoj**: **apoteko**, **panejo**, **legomvendejo**. Ĉe placeto la infanoj **ludas** kaj la maljunuloj sidas kaj babilas.

VOCABULARIO

AERO	AIRE	***PEZI***	PESAR, TENER PESO
AMASO	MULTITUD, MONTÓN	***PLACO***	PLAZA
AMBAŬ	AMBOS	***POLICO***	(LA) POLICÍA
ANGULO	ÁNGULO, ESQUINA	***PURA***	LIMPIO
APOTEKO	BOTICA, FARMACIA	***PURIGI***	LIMPIAR
AVENUO	AVENIDA	***RADIO***	RAYO, RADIO
BICIKLO	BICICLETA	***RAPIDI***	APRESURARSE
BROSO	CEPILLO	***REGI***	REGIR, GOBERNAR
BRUO	RUIDO	***REGISTARO***	LOS GOBERNANTES
BUTIKO	TIENDA, NEGOCIO	***RONDA***	REDONDO
DEVI	DEBER, TENER QUE	***SEKA***	SECO
FERMI	CERRAR	***SKANDALO***	ESCÁNDALO
FLANKO	LADO, FLANKO	***SONORILO***	CAMPANA
FOJO	VEZ	***STRATANGULO***	ESQUINA DE CALLE
GVIDI	GUIAR	***STRATO***	CALLE
KONTENTA	CONTENTO	***SUBITA***	SÚBITO
KREDI	CREER	***ŜARĜI***	CARGAR
LACA	CANSADO	***TAMEN***	SIN EMBARGO
LEGOMO	LEGUMBRE	***TENI***	TENER
MAGAZENO	NEGOCIO GRANDE	***TRAFIKO***	TRÁFICO
MATURA	MADURO	***TRAJNO***	TREN
MONTROFENESTRO	ESCAPARATE	***TRAMO***	TRANVÍA
MONUMENTO	MONUMENTO	***TROTUARO***	ACERA
MOTORCIKLO	MOTOCICLETA	***TUNELO***	TÚNEL
MUZEO	MUSEO	***UNGO***	GARRA, UÑA
NACIO	NACIÓN	***URBODOMO***	AYUNTAMIENTO (casa)
NATURO	NATURALEZA	***VICO***	FILA, HILERA
OMBRO	SOMBRA	***VILAĜO***	ALDEA, VILLORRIO
PALACO	PALACIO		

LA INSTRUISTO PAROLAS

-IG tiene el sentido de tornar, nacer, causar, poner en el estado expresado en la raíz. Los verbos formados por *igi* corresponden a los castellanos terminados en -ificar: *ŝtono* - piedra, *ŝtonigi* - petrificar, *vitrigi* - vitrificar, *simpligi* - simplificar, *blankigi* - blanquear, *nigrigi* - ennegrecer, *sciigi* - hacer saber, *sekigi* - secar, *dormigi* - hacer dormir, adormecer. Todos los verbos formados con -*igi* son transitivos: exigen acusativo.

Igi usado como verbo tiene el mismo significado: hacer, tornar, inducir: *Mi igis lin labori* (= *mi laborigis lin*) - yo le hice trabajar.

Naturalmente también se forman sustantivos, adjetivos y adverbios con *-ig*: *simpligo* - simplificación, *kuraĝiga* - que da coraje, alentador, *kuraĝige* - alentadoramente, en forma alentadora.

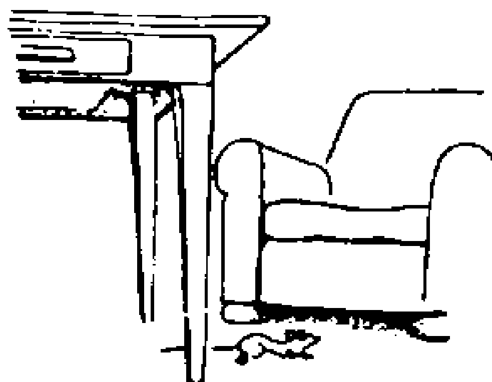
-**IĜI** tiene el sentido de hacerse, volverse, pasar a otro estado; *ruĝiĝi* - enrojecerse, sonrojarse, *sekiĝi* - secarse, *riĉiĝi* - enriquecerse (volverse rico), *leviĝi* - levantarse, *kuŝiĝi* - acostarse, *la folioj flaviĝas, sekiĝas kaj falas* - las hojas se vuelven amarillas, se secan y caen.

El verbo ***iĝi*** tiene el mismo valor: *sekiĝi (iĝi seka), troviĝas* se encuentra, hallarse, *fariĝas* (= *iĝas*) = se hace, se vuelve. *Sidi* - estar sentado, *sidiĝi* - sentarse, tomar asiento.

PRO, a causa de, por. *Pro tio* - por eso, *li ne venis pro la pluvo* - él no vino a causa de la lluvia.

AŬTO, **KINO** son apócopes (palabras que se han acortado perdiendo una o más sílabas finales, como en español bici = bicicleta, tele = televisor, etc.): *aŭto* = *aŭtomobilo*; *kino* = *kinematografo. Kinejo* es un cine; *kino* es el cine, el arte cinematográfico.

15-a LECIONO

La tablo nun estas malplena. La familio jam tagmanĝis. Post la manĝo restas **paneroj** (pecetoj da pano). La paneroj kuŝas sub la tablo. Muso kuretas sub la tablo kaj manĝas la panerojn. Ĝi kuras de unu **parto** al alia kaj manĝetas. Subite nigra kato venas. La museto tuj kuregas → sub la **sofon**. Kaj nun ĝi trankvile kuras sub la sofo, ĉar ĝia nigra malamiko tie ne povas **kapti** ĝin.

Observu!

Kie kuretis la muso por manĝi la restaĵojn? SUB LA TABLO

Kie**n** kuregis la muso kiam venis la kato? SUB → LA SOFON

La litero **n** montras ankaŭ la **direkton**, la **celon** de movo.

La kato postkuras la muson, la muso kuras → en sia**n** truo**n**.

La celo de la kato estas la muso, la celo de la muso estas la truo.

Kie vi estis hieraŭ?

Mi estis hejme. Mi estis tie.

Kien vi iras hodiaŭ?

Mi iras hejmen. Mi iras tien.

Kien vi iras hodiaŭ matene? Kien vi iros morgaŭ vespere?

Fraŭlino, ĉu vi kuras sub la sofon aŭ vi saltas sur la sofon se vi vidas muŝon?

La **muŝo** (la muŝo, ne la muso) rondflugas tra la ĉambro kaj jen ĝi falas...

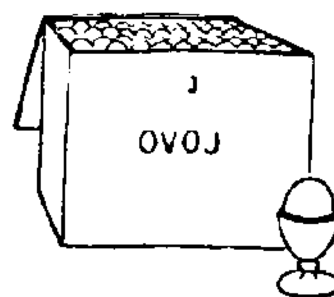
Kien? **Ĝuste** en la **supujon**!

Kio estas en la supujo? Supo, **kompreneble**.

Kaj en la sukerujo, en la **salujo**, en la **inkujo** kio estas?

Kie vi havas la monon? Ĉu en la supujo?

En la ovujo estas cento da ovoj, sed en la **ovingo** estas nur parto de unu ovo.

En la skatolo estas **cigaroj**. Ĝi estas ligna cigarujo. La cigarujo. La cigarujo **enhavas** dek cigarojn, sed la **cigaringo entenas** nur parton de unu cigaro.

La pomojn metu en → tiun malplenan ujon.

Por mia bona tranĉilo mi aĉetis ledan ingon.

Ĉu vi ŝatas la birdojn? Jen **disĵetu** tiujn pan**er**ojn por ke ili manĝu.

Dum la festo li disĵetis **plenmanon** da **moneroj** al infanoj.

Sed **antaŭ ol ni disiru** mi volas paroli al vi pri mia nova domo.

LA DOMO

Ĉu vi deziras vidi mian novan hejmon? Ĝi estas negranda domo, sed **sufiĉe komforta**.

Jen la ĝardeneto kun kelkaj **plantoj** kaj citronarbo.

Ĉi tiu estas la dormoĉambro de miaj filoj. Ĉiu havas sian **ŝrankon** por la vestaĵoj. En la banĉambro estas lavujo kaj banujo kun varma kaj malvarma akvo.

Jen al saloneto kun la piano kaj la televidaparato. Sur la **planko** kuŝas dika tapiŝo, kaj de la **plafono** pendas moderna **lampo**. Ĉe la fenestroj pendas silkaj **kurtenoj**.

Tiu ĉi **ŝtuparo** kondukas al la supra etaĝo, kie loĝas **kuracisto**. La maljuna doktoro **meritas** mian respekton kaj admiron. Li estas **respektinda** kaj admirinda persono.

Hm, bona odoro! Ĝi venas el la kuirejo. Sur la kuirforno estas plenaj kaseroloj. En la bakforno eble estas **rostaĵo** aŭ kuko.

Ĉu vi jam foriras? Ĉu vi deziras tagmanĝi kun ni?

Ne dankon, mi bedaŭras, sed hodiaŭ ne; baldaŭ mi **revenos**. Ĝis revido.

Kio estas en mia nova hejmo?

Ĉu vi havas ĝardenon en via hejmo?

Kio estas en via dormoĉambro?

Ĉu vi povas marŝi sur la plafono?

Ĉu vi estas bona kuiristo (bona kuiristino)?

Ĉu vi ŝatas lavi kaserolojn?

Kie loĝas la maljuna doktoro? Kia homo li estas?

SENFINA RAKONTO

Malfrue en la nokto viro sidas sola sur benko de placo.

Policisto **alproksimiĝas** kaj demandas al li:

- Kion vi faras ĉi tie? Kial vi ne iras hejmen?
- Ĉar mia edzino estas **kolera**.
- Kial via edzino estas kolera?
- Ĉar mi ne iras hejmen.

Kion faris la viro?

Kiu alproksimiĝas?

Kie li sidis?

Kien li ne volas iri?

Kion faras via edzino kiam vi malfrue revenas hejmen?

Ĝis revido, amiko!

Legu kaj relegu la lecionojn!

VOCABULARIO

ALPROKSIMIĜI	ACERCARSE, APROXIMARSE	***MARŜI***	CAMINAR, MARCHAR
APERI	APARECER	***MERITI***	MERECER
CELI	TENDER A	***MUSO***	RATÓN
CELO	OBJETIVO, FIN	***MUŜO***	MOSCA
CIGARO	CIGARRO	***PECETO***	TROZO
CITRONARBO	LIMONERO	***PLAFONO***	CIELORRASO, TECHO
DISĴETI	ARROJAR A TODOS LADOS	***PLANKO***	PISO DE HABITACIÓN
EDZO	ESPOSO	***PLANTO***	PLANTA
FORNO	COCINA, HORNILLO	***RAKONTO***	RELATO
FRUE	TEMPRANO	***RESPEKTO***	RESPETO
ĜUSTA	JUSTO, EXACTO	***ROSTI***	ASAR
INKO	TINTA	***SALO***	SAL
KAPTI	ATRAPAR	***SENFINA***	SIN FIN
KASEROLO	CACEROLA	***SOFO***	SOFÁ
KOLERI	ENCOLERIZARSE	***SUFIĈA***	SUFICIENTE
KUIRI	COCINAR	***ŜRANKO***	ARMARIO
KURACI	CURAR ENFERMOS	***ŜTUPARO***	ESCALERA
KURTENO	CORTINA	***ŜTUPO***	ESCALÓN
LIGNA	DE MADERA	***TAPIŜO***	TAPIZ, ALFOMBRA
LITERO	LETRA DEL ALFABETO	***UJO***	RECIPIENTE

LA INSTRUISTO PAROLAS

ACUSATIVO DE DIRECCIÓN. Del mismo modo que en “Juan corre a Pedro”, Pedro representa el fin, el objetivo de la acción, en “Juan corre a Montevideo”, Montevideo representa también el fin de la acción, de un movimiento.

Así diremos en Esperanto: *Johano postkuras Petron* y *Johano kuras Montevideon.*

Este acusativo de dirección es muy útil, porque nos permite distinguir el movimiento con traslación del movimiento sin traslación:

La hundo kuras en la ĝardeno - el perro corre en el jardín (estando dentro de él). *La hundo kuras en la ĝardenon* (entra corriendo en el jardín desde afuera). *La muso kuretas sub la tablo* - el ratón corretea bajo la mesa. *De sub la tablo la muso kuras sub la sofon* - de debajo de la mesa el ratón corre (hacia) debajo del sofá.

KIE - donde, *kien* - adonde, *tie* - alla, allí, *tien* - hacia allá, hacia donde.

El adverbio de lugar puede tomar la n del acusativo de dirección: *hejme* - en casa, *hejmen* - a casa, *supre* - arriba, *supren* - hacia arriba, *antaŭe* - adelante, *antaŭen* - hacia delante. *Ĉiam antaŭen!* - ¡Siempre adelante!

-**UJ** da la idea general de recipiente, de continente: *supujo* - sopera, *monujo* - billetera, *monerujo* - monedero. *Laktujo estas ujo por lakto* - lechera es un recipiente para leche.

(Ver nota en la lección complementaria).

DIS - es prefijo que denota dispersión: *disdoni* - distribuir (dar a varios), *dismeti* - distribuir (colocar en varios lugares), *disiri* - separarse (ir en varios lugares), *disiĝi* - separarse, *disigi* - separar. *La vojoj disiĝas* - los caminos se separan. *Miaj aĵoj dise kuŝis sur la planko* - mis cosas yacían desparramadas sobre el piso.

RE - señala la repetición: *relegi* - releer, *refari* - rehacer, *reveni* - volver, *redoni* - devolver (volver a dar*). Ĝis (la) revido* - hasta la vista! (hasta volvernos a ver).

-**ING** señala lo que contiene parcialmente algo: *ovingo* - huevera, *cigaringo* - boquilla (para cigarrillos), *kandelingo* - candelero. *Kandelingo estas ingo por kandelo* - *Ingo* da idea de vaina. *Sabringo* - vaina de sable.

-**IND** denota lo que es digno, que merece: *Fidinda* - fidedigno, fehaciente. *Vidinda pejzaĝo* - un paisaje digno de verse, *leginda libro* - un libro que merece ser leído, r*espektinda* - respetable, *ridinda* - ridículo. *Respektinda persono estas persono inda je respekto.* Indeco - dignidad.

-**ER**. Este sufijo señala la partícula, el elemento constitutivo: *sablo* - arena, *sablero* - grano de arena, *fajro* - fuego, *fajrero* - chispa, *monero* - moneda (níquel), *panero* - migaja. *Panero estas ero da pano. Diserigi* - desmenuzar.

SEN - sin: *sen pano kaj sen mono* - sin pan y sin dinero. *"pli bona pano sen butero ol kuko sen libero"* - más vale (mejor) pan sin manteca (pan seco), que tortas sin libertad.

También esta preposición se usa como prefijo: *sengusta supo* - sopa insípida, *vesto de senmakula blankeco* - vestido de blancura inmaculada (*makulo* - mancha). *Senhoma vilaĝo* - aldea desierta (sin hombres).

Algunas expresiones:

Kompreneble (comprensiblemente) se usa como nuestro coloquial "naturalmente" o "se comprende".

Plenmano es un puñado (una mano llena). *Plenkulero* - una cucharada, *plenbuŝo* - una bocanada.

Por ke ili manĝu - para que ellos coman.

Antaŭ ol ni disiru - antes que nos separemos.

Enhavi - contener.

Enteni - contener asiendo, sujetando el contenido (*teni* - tener, asir; *havi* - poseer).

16-a LECIONO

– Diru al mi, sinjoro; ĉu **vi** estas la instruisto?

– Ne, sinjoro, mi estas lernanto.

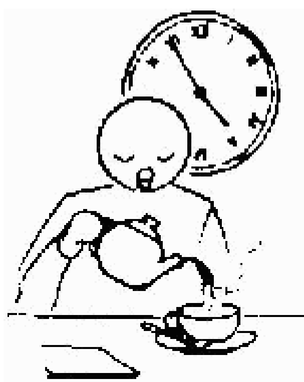
– Jes, vi estas persono kiu lern**as**, vi estas **lernanto**.

Antaŭ tri monatoj vi diris: "Mi lern**os** Esperanton", tiam vi est**is** lern**onto**.

Kaj post du aŭ tri monatoj vi diros: "Mi lern**is** Esperanton", tiam vi est**os** lern**into**.

Ni ankaŭ povas diri: vi est**as lernanta homo**, vi est**is lernonta homo**, vi est**os lerninta homo**.

Tiel la persono kiu prezidas estas la prezidanto, la persono kiu amas estas amanto.

– Pardonu, sinjoro, sed ankoraŭ mi ne tute komprenas...

– La **participoj** ne estas malfacilaj.

Bonvolu, observi la jenajn **ekzemplojn**:

Petro estas homo tre **akurata**. Li ĉion faras en la ĝusta momento. Ĉiutage je la kvina horo, Petro trinkas tason da teo. Ni iru ĝis la kafejo, kie Petro **kutimas** trinki sian teon kaj observu.

Estas kvin antaŭ la kvina.

Sur la tablo estas taso kun kulereto, tekruĉo kaj sukerujo.

La teo estas en la tekruĉo (= teujo).

Petro trinkos la teon.

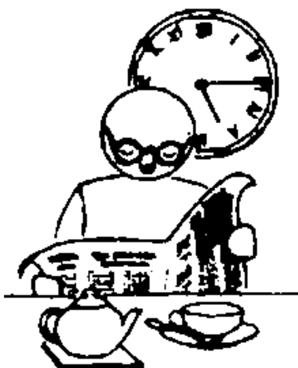
Petro ESTAS TRINKONTA **la teon**.

Estas ĝuste la kvina.

La teo estas en la taso. Petro trinkas ĝin.

Petro ESTAS TRINKANTA **la teon**.

Jam estas dek kvin post la kvina.

La taso estas malplena. Petro jam trinkis la teon.

Petro ESTAS TRINKINTA **la teon**.

Se morgaŭ ni denove observos Petron en la kafejo ni vidos, ke...

je la kvara kaj kvindek kvin, **li** ESTOS TRINKONTA **la teon**.

je la kvina, **li** ESTOS TRINKANTA **la teon**.

je la kvina kaj dek kvin, **li** ESTOS TRINKINTA **la teon**.

Sed hieraŭ mi ankaŭ estis en tiu kafejo kaj vidis, ke...

kvin minutoj antaŭ la kvina, **Petro** ESTIS TRINKONTA **la teon**.

je la kvina, **Petro** ESTIS TRINKANTA **la teon**.

je la kvina kaj dek kvin, **Petro** ESTIS TRINKINTA **la teon**.

Petro trinkas la teon kaj la teo estas trinkata.

Hieraŭ...

je la kvara kaj kvindek kvin, **la teo** ESTIS TRINKOTA **de Petro**.

je la kvina, **la teo** ESTIS TRINKATA **de Petro**.

je la kvina kaj dek kvin, **la teo** ESTIS TRINKITA **de Petro**.

Nun...

je la kvara kaj kvindek kvin, **la teo** ESTAS TRINKOTA **de Petro**.

je la kvina, **la teo** ESTAS TRINKATA **de Petro**.

je la kvina kaj dek kvin, **la teo** ESTAS TRINKITA **de Petro**.

Kaj morgaŭ...

je la kvara kaj kvindek kvin, **la teo** ESTOS TRINKOTA **de Petro**.

ĝuste je la kvina, **la teo** ESTOS TRINKATA **de Petro**.

je la kvina kaj dek kvin, **la teo** ESTOS TRINKITA **de Petro**.

La **trinkota** teo estas ankoraŭ en la teujo.

La **trinkata** teo estas en la taso.

La **trinkita** teo ne plu estas en la taso; ĝi estas en la stomako de Petro (la trinkinto).

Ĉu je la 5-a Petro estas trinkinta la teon?

Ĉu je la 6-a la teo estas ankoraŭ trinkota de Petro?

El kio estas faritaj viaj ŝuoj?

Lernonto aĉetas libron.

Lernanto uzas libron.

Lerninto metas la libron en la bibliotekon kaj portas sur la brusto la verdan stelon.

Amonto rigardas la fraŭlinon, esperas.

Amanto razas sin ĉiutage, skribas **parfumitajn** leterojn kaj vidas ĉion **rozkolora**.

Aminto ĵetas leterojn kaj **portretojn** en la fajron.

LERNANTO RAKONTAS...

Hieraŭ mi estis sidanta antaŭ mia skribotablo. Mi jam estis lerninta la 15-an lecionon de mia lernolibro kaj estis skribanta **leteron** al mia frato, kiam Petro eniris en la ĉambron.

- Kiel vi fartas? - Li diris -. La vetero estas agrabla. Ĉu vi volas promeni kun mi tra la parko?
- Jes, kial ne? La leteron mi skribos vespere - mi respondis.

Mi surmetis mian jakon kaj ni foriris kune.

Dum ni estis marŝantaj sur la strato li klarigis al mi la **koncerton**, kiun ni estos aŭskultontaj. Tiu koncerto jam estis **ludita** en la pasinta dimanĉo, sed pro la **sukceso** ĝi estos ripetata (reludata) hodiaŭ.

En la parko ni vidis la statuon de Mendoza, la **fondinto** de Buenos Aires.

En aliaj urboj estas monumentoj al Zamenhof, la **kreinto** de Esperanto.

Multaj promenantoj **ĝuis** la belan veteron.

En la koncertejo jam multaj ĉeestantoj sidis. La ludontaj muzikistoj estis jam kun siaj instrumentoj.

Dum la koncerto la aŭskultantoj silentis.

Kiam ni revenis hejmen la suno estis malaperanta ĉe la horizonto.

Kaj ĉu mi diru al vi sekreton? La leteron, kiun mi estis skribonta al mia frato mi ne skribis; ĝi estas ankoraŭ skribota.

Kion mi estis faranta, kiam venis Petro?

Kion diris Petro dum ni estis marŝantaj?

Kien ni iris? Kion ni vidis tie?

Kiu estis Mendoza? Kiu estis Zamenhof?

Kiu sidis en la koncertejo?

Kion faras la aŭskultantoj?

Nun vi povas kompreni la signifon de la vorto Esperanto.

D-ro Zamenhof ne subskribis sian unuan libron per sia nomo, sed per **pseŭdonomo** "D-ro Esperanto", **t.e.** (tio estas), la doktoro kiu esperas, kiu havas esperon.

VOCABULARIO

AKURATA	PUNTUAL
BONVOLU	HAGA USTED EL FAVOR DE
EKZEMPLO	EJEMPLO
FONDI	FUNDAR
ĜUI	DISFRUTAR, GOZAR
JENA	LA PRESENTE, SIGUIENTE
KLARIGI	ACLARAR, EXPLICAR
KONCERTO	CONCIERTO
KREI	CREAR
KUNE	CONJUNTAMENTE, JUNTOS
KUTIMI	TENER LA COSTUMBRE DE
LETERO	CARTA
MI PETAS	LE RUEGO, POR FAVOR
PARDONU	USTED PERDONE
PARFUMO	PERFUME
PETI	PEDIR, ROGAR
PORTRETO	RETRATO
PREZIDI	PRESIDIR
RAKONTI	NARRAR, CONTAR
SUBSKRIBI	FIRMAR
SUKCESI	TENER ÉXITO
T. E. (TIO ESTAS)	ESTO ES, ES DECIR
TEKRUĈO	TETERA

LA INSTRUISTO PAROLAS

PARTICIPIO ACTIVO - ANTA, INTA, ONTA.

En castellano el participio ("participa" del verbo y del adjetivo) es un adjetivo. En Esperanto, el participio podrá ser adjetivo, sustantivo o adverbio. Pero a pesar de ser mayores en Esperanto las posibilidades del participio, éste es mucho más simple que en cualquier lengua nacional.

El modo que sigue sirve para todos los verbos:

Mi parolas - Yo hablo

Mi parolis - Yo hablé

Mi parolos - Yo hablaré

Mi estas parolanta - Yo estoy hablando

Mi estis parolanta - Yo estaba hablando

Mi estos parolanta - Yo estaré hablando

Mi estas parolinta - Yo he hablado

Mi estis parolinta - Yo había hablado

Mi estos parolinta - Yo habré hablado

Mi estas parolonta - Yo he de hablar, yo estoy por hablar

Mi estis parolonta - Yo hube de hablar, yo estaba por hablar

Mi estos parolonta - Yo habré de hablar, yo estaré por hablar

En castellano usamos las formas compuestas a menudo sin verdadera necesidad: ¿Qué está haciendo usted? En lugar del simple: ¿Qué hace usted? En Esperanto preguntamos *Kion vi faras?* Y no *Kion vi estas faranta?,* es decir, que no se usarán las formas compuestas más que cuando sea necesario; cuando sea preciso relacionar dos hechos en el tiempo.

Compare:

Cuando yo entré él estaba comiendo - *Kiam mi eniris li estis manĝanta*

Cuando yo entré él estaba por comer - *Kiam mi eniris li estis manĝonta*

Cuando yo entré él había comido - *Kiam mi eniris li estis manĝinta*

Lo mismo es para los otros tiempos:

Yo cantaré mañana - *Mi kantos morgaŭ.*

Yo estaré cantando cuando entre Pedro - *Mi estos kantanta kiam Petro eniros.*

El participio sustantivo también puede usarse en los distintos tiempos. La frase: "Él es el constructor" puede ser, según los casos:

Li estas la konstruanto - el que construye

Li estas la konstruinto - el que construyó

Li estas la konstruonto - el que construirá

Saluton, Cezaro, la mortontoj vin salutas.

PARTICIPIO PASIVO - ATA, ITA, OTA.

Es el que indica que una persona o cosa sufre la acción del verbo: carta escrita, pan comido, hombre castigado.

En Esperanto el participio pasivo se forma con las terminaciones *ata* - *ita* - *ota.*

La domo estas konstruata - la casa es (está siendo) construida

La domo estas konstruita - la casa ha sido construida

La domo estas konstruota - la casa está por ser construida

La domo estis konstruata - la casa era construida

La domo estis konstruita - la casa había sido construida

La domo estis konstruota - la casa estaba por ser construida

La domo estos konstruata - la casa será construida

La domo estos konstruita - la casa habrá sido construida

La domo estos konstruota - la casa estará por ser construida

Nótese que los participios pasivos se usan en Esperanto con una mayor precisión que en cualquier lengua nacional:

Konstruota domo es una casa por construirse (-*ota*), de la cual tenemos solo los planos. *Konstruata domo*, es una casa que se está construyendo (-*ata*), y *Konstruita domo*, es una casa ya construida, terminada (-*ita). Domo konstruata el brikoj* es una casa que se está construyendo con ladrillos. *Domo konstruita el brikoj* es una casa (ya) construida con ladrillos.

Y con esto ya hemos visto las 12 formas del verbo con que el Esperanto reemplaza con ventaja las miles de formas que el español necesita.

Ludi es jugar (*ludilo* - juguete). Pero lo mismo que en inglés y francés, este verbo significa, además, interpretar un papel teatral - *ludi teatran rolon*, y tocar un instrumento - *ludi pianon.*

17-a LECIONO

Vi jam konas la historion: "Petro amas Marian kaj Maria amas Petron"

Ili amas **unu la alian**. Ili amas sin reciproke.

Petro iris ĉe **juveliston** kaj aĉetis du **orajn** ringojn (= ringoj el oro), kaj petro fariĝis **fianĉo** kaj Maria fariĝis fianĉino. Ili **gefianĉiĝis** (ge = li + ŝi).

La gefianĉoj estas **strangaj** homoj kaj ili **agas** strange.

Fianĉo iras ĉiam elegante vestita kaj **zorge** kombita kaj razita, kaj faras multajn **donacojn** al sia fianĉino - florojn, bombonojn, juvelojn - kaj ofte **invitas** ŝin al kinejo aŭ teatro. Kaj ĝuste tion ankaŭ faras Petro.

Bedaŭrinde ofte ankaŭ venas la patrino aŭ la frateto de Maria. La patrino malŝatas la plenajn aŭtobusojn kaj preferas veturi per **taksioj** (= taksiaŭtoj) kaj la frateto ĉiam **elektas** la plej karajn **glaciaĵojn**.

Maria ankaŭ faras donacojn al Petro. Ŝi faras stranga-kolorajn kravatojn por sia amato. Sed ili estas feliĉaj kaj ŝatas promeni kun la mano en la mano sub la luno, aŭ **prefere** sen luno...

En unu bela tago Petro kaj Maria staris antaŭ la **pastro** kaj fariĝis **edzo** kaj **edzino**. Ili fariĝis geedzoj (= geedziĝis).

La patrino de Maria estas nun la **bo**patrino de Petro, kaj la kara frateto nun fariĝas la **bo**frato de Petro.

Post kelke da tempo la **cikonio** faris viziton al la hejmo de Petro. Nun la gepatroj de Petro kaj Maria fariĝis **avoj**, ĉar ili havas novan **nepon**. Kaj la frato de Petro nun estas lia **onklo**. La juna Petreto estas lia **nevo**. Kaj la filoj de la frato de Petro estas kontentaj, ĉar ili ricevis tute novan **kuzon**.

Ho, la familio!

Sed ne nur la homoj geedziĝas, ankaŭ la bestoj tion faras. La koko havas multajn edzinojn. Sed ĝi estas feliĉa, ĉar ili jam estas vestitaj de la naturo mem.

La filojn de la koko ni nomas la **kokidoj**.

Juna ĉevalo estas ĉevalido. La rondetaj rozkoloraj **idoj** de la porko estas la porkidoj.

Vi memoras ke mi estis skribonta leteron al mia frato kiam envenis Petro.

La leteron mi skribis kaj **sendis** en la posta tago.

La skribitan leteron mi metis en **koverton** (= mi enkovertigis), skribis la **adreson**, **gluis** la **poŝtmarkojn** sur la koverton kaj fermis la koverton.

Mi iris al la poŝtoficejo (= poŝtejo) kaj metis la leteron en **leterkeston** (= mi enpoŝtigis la leteron). Kaj nun mi atendas la respondon.

Leterportisto disportas la leterojn.

Kion mi faris per la skribita letero?

Ĉu vi ŝatas ricevi leterojn de viaj amikoj?

Ĉu vi akurate respondas?

Ĉu vi kolektas poŝtmarkojn?

Ĉu vi estas filatelisto?

2-AKTA DRAMO

-kun epilogo -

1-a akto

S-ro direktoro sidas sur komforta seĝo antaŭ sia skribotablo. En la ĉambro estas nur unu seĝo, tamen la **ĉarma**, blonda oficistino ankaŭ sidas kaj skribas.

La direktoro estas feliĉa.

2-a akto

La edzino de la direktoro eniras. Ŝi estas nek ĉarma nek blonda; ŝi estas furioza.

La fraŭlino ne **plu** sidas.

La direktoro ne **plu** estas feliĉa.

Epilogo - **laŭ** via **plaĉo**.

Kio okazos poste, morgaŭ?

Morgaŭ la edzino batos la edzon.

Morgaŭ la direktoro **maldungos** la oficistinon. (Ĉu tio estus **justa**?).

Morgaŭ la sinjoro aĉetos belan juvelon por la edzino.

Kiu fino estas ĝusta, laŭ via opinio?

Ĉu vi havas fantazion?

Ĉu vi plaĉis la vi la dramo?

Kion vi **estus farinta** en simila kazo?

Ĉu vi estus forkurinta?

Verku alian epilogon.

VOCABULARIO

ADRESO	DIRECCIÓN, DOMICILIO	***KOLEKTI***	COLECCIONAR, REUNIR
AKTO	ACTO (TEATRAL)	***KOVERTO***	SOBRE
APOGI	APOYAR	***KUZO***	PRIMO
AVO	ABUELO	***LETERKESTO***	BUZÓN PARA CARTAS
CIKONIO	CIGÜEÑA	***MALDUNGI***	DESPEDIR DE UN EMPLEO
ĈARMA	ENCANTADOR	***NEPO***	NIETO
DONACI	REGALAR, DONAR	***NEVO***	SOBRINO
DUNGI	EMPLEAR	***ONKLO***	TÍO
EDZO	ESPOSO	***ORO***	ORO
ELEKTI	ELEGIR	***PASTRO***	SACERDOTE
FIANĈO	NOVIO	***POŜTMARKO***	SELLO POSTAL
GLACIAĴO	HELADO (COSA DE HELADO)	***POŜTO***	CORREO
GLACIO	HIELO	***PREFERI***	PREFERIR
GLUO	COLA DE PEGAR	***RECIPROKA***	RECIPROCO
INVITI	INVITAR	***RINGO***	ANILLO
JUSTA	JUSTO	***SENDI***	ENVIAR
JUVELO	JOYA	***SIMILA***	SIMILAR
KESTO	CAJA, CAJÓN	***STRANGA***	EXTRAÑO, NO COMÚN

LA INSTRUISTO PAROLAS

ILI AMAS UNU LA ALIAN = ILI AMAS SIN RECIPROKE.

Cuando la acción es recíproca o mutua se usan estas formas.

El sentido de "él se hirió" es claro, pero "ellos se hirieron" puede significar que cada uno de ellos se hirió (en un accidente), o que se hirieron entre sí, recíprocamente (en un combate). Para evitar esta ambigüedad es por lo que diremos en Esperanto: *ili sin vundis en akcidento* (= *ĉiu el ili sin vundis* - cada uno de ellos se hirió) y *ili sin vundis reciproke o ili vundis unu la alian* - se hirieron mutuamente.

Sólo como licencia poética podrá encontrarse: *La dentoj mordas la langon, tamen ambaŭ sin amas* - los dientes muerden la lengua, y sin embargo se aman.

KION VI ESTUS FARINTA? ¿Qué habría hecho usted?

GE - este prefijo tiene la virtud de reunir a los dos sexos: *miaj gepatroj* - mis padres (= mi padre y mi madre*), lernejo por geinfanoj (= geinfanma lernejo)* - escuela mixta (para niños y niñas), *ili geedziĝis* - ellos se casaron (se hicieron esposo y esposa).

BO - este prefijo indica el parentesco político, resultante del matrimonio- *Bopatrino* - suegra, *bofilo* - yerno, *bofrato* - cuñado, *boparencoj* - parientes políticos.

-**ID** es sufijo que señala el descendiente, el cachorro, el pichón: *koko* - gallo, *kokido* - pollo, *porkido* - lechón, *Izraelido* - israelita (descendiente de Israel). *Ido* es hijo, descendiente. *Johano loĝas tie kun sia vasta idaro* - Juan vive allí con su vasta prole.

LAŬ - según, conforme con: *agu laŭ via plaĉo* - abre según su gusto. *Laŭ mia horloĝo estas la oka* - según mi reloj son las ocho. *Mi marŝis laŭlonge de la fervojo* - yo caminé a lo largo del ferrocarril, *laŭlarĝe* - a lo ancho.

PLU - más - con sentido de duración en tiempo o espacio: *mi ne laboras plu* - yo no trabajo más, *kion plu vi scias?* - ¿qué más sabe? *Trinku unu pluan taseton* - beba una tacita más. *Kaj tiel plu* (= *ktp*) - y así más (= etcétera).

ŜATI - PLAĈI. Ya conocemos bien el verbo *ŝati.* Es verbo transitivo y señala nuestro gusto personal, subjetivo. *Tiu domo estas plaĉa sed mi ne ŝatas ĝin* - esa casa es agradable (= placentera) pero a mi no me gusta.

PLAĈI es verbo intransitivo y significa agradar, ser agradable en su cualidad placentera: *tio plaĉas al mi* - eso me gusta (me agrada). *Plaĉa muziko* - música placentera. *Kiel plaĉas al vi la ĝardeno?* - ¿Cómo encuentra el jardín?

VERKI es componer o escribir obras literarias, musicales, etc.: *verki libron* - escribir (componer) un libro, *verkisto* - un escritor, *teatra verko* - obra teatral. *Leteron mi skribas sed rakonton mi verkas.*

ZORGI es cuidar de algo, preocuparse por algo*: ne zorgu pri mi!* - ¡no se preocupe por mi! *Pli zorgas unu patrino pri dek infanoj ol dek infanoj pri unu patrino* - cuida más una madre de diez hijos (niños) que diez hijos de una madre. *Zorge farita* - cuidadosamente hecho. *Senzorga* - descuidado, despreocupado.

AGI es obrar, actuar: *agi juste* - obrar justamente (con justicia), *justa ago* - acción justa. *Zorgu pri viaj agoj!* - ¡Cuidado con lo que hace!

ORACIÓN PASIVA. Podemos usar también nuestro conocimiento de los participios para verificar si un verbo debe o no ser seguido por el acusativo.

Sea la oración:

Petro manĝas panon - Pedro come pan.

Si la oración puede ser vuelta por pasivo, será transitiva: irá seguida de -**n**.

La pano estas manĝata de Petro. El pan es comido de Pedro.

Probemos con: *Petro kuŝas sur la lito* - Pedro yace sobre la cama.

Vemos que si tratamos de ponerla en forma pasiva, la oración pierde su sentido. Se trata, pues, de una oración intransitiva.

La pano estas manĝata de Petro. Vemos que después de la forma pasiva usamos *de* para designar al agente, al que hace: *Esperanto estas lingvo kreita de Zamenhof* (*kreita* porque está ya creada, terminada de crear).

ROZCOLORA es color de rosa. Y del mismo modo se forma *violkolora* - color violeta, *oranĝkolora* - color anaranjado, *citronflava* - amarillo limón.

18-a LECIONO

Vojaĝante (= dum oni vojaĝas) oni lernas. Tio estas vera, ĉar vojaĝinte en Bolivio mi multon lernis.

Dum mia restado en tiu lando pluvis kaj pluvadis dum du semajnoj, kaj dum la tuta tempo mi legadis en la ĉambro. Ho, mi multon lernis!

Nur ĝenis min la daŭra **martelado** de iu **forĝisto**, loĝanta apude. Sed ne nur mi legis en tiu hotelo, mi ankaŭ **amuziĝis**, ĉar tie estis sufiĉe da musoj.

Kiam mia kuzino ekvidas (= subite vidas) muson ŝi ektimas (= subite timas), eksaltas kaj ekploras - Kaj mi ekridas.

Ĉu vi parolas dormante?

Ĉu vi ŝatas longajn paroladojn?

Kion vi faras dum longa pluvado?

Ĉu vi facile ekridas aŭ ekploras?

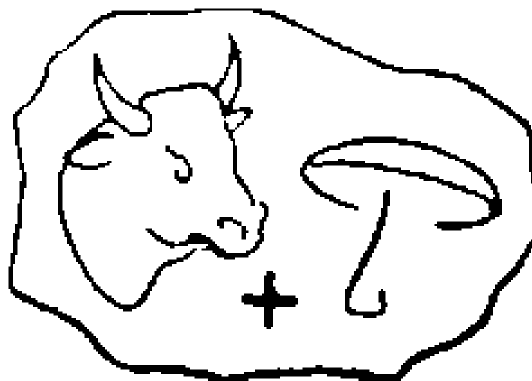
BIFSTEKO KUN FUNGOJ

S-ro Smith estas anglo. Ĉu vi scias kio estas anglo?

– Jes, mi scias; anglo estas sinjoro kiu **fumas pipon**, legas la Biblion, kaj ne ŝatas lerni fremdajn lingvojn.

S-ro Smith ja estis vojaĝema. Tial ke (= ĉar) en Londono la vetero estas malagrabla dum la vintro, nia amiko per aeropalano veturis suden, al la sunplena Valencio, en **Hispanujo**. Li gaje promenadis tra la urbo, admirante la oranĝarbojn, kaj la belajn brunulinojn, sed ekvidinte restoracion li eksentis apetiton.

"Por festi tiun ĉi belan tagon mi mendos mian preferatan manĝon: Bifstekon kun **fungoj**", diris S-ro Smith. Li eniris la restoracion, sidis ĉe tablo kaj **vokis** la kelneron. S-ro Smith tuj mendis - Anglalingve - (= en la angla lingvo), kompreneble - bifstekon kun fungoj. La kelnero ridetis, se ne komprenis. Tiam S-ro Smith ekhavis brilan ideon. Li prenis paperon kaj krajonon kaj **desegnis** sian mendon tiel:

La kelnero prenis la papereton kaj foriris. Farinte sian mendon S-ro Smith observis la manĝejon. Blanka tablotuko kovris la tablon. Sur ĝi estis **telero**, **forko**, kulero, tranĉilo, buŝtuko, **glaso**, vinbotelo, **kruĉo** kun akvo kaj **pankorbo**. La tuta manĝilaro estis pura.

Ĉe la apuda tablo sidis tri manĝantoj. Unu manĝis **viandrostaĵon** kun **terpomoj** kaj **legomoj**, la dua manĝis **bakitan kokidon** kun salato, la tria jam estis manĝanta la **deserton**: kukojn kaj fruktojn. Laŭ la aspekto ili **ŝajnis fremduloj**.

Sed nia anglo jam estis perdanta sian **paciencon** (= li jam senpacienciĝis), tiam, post 20 minutoj, fine revenis la kelnero. Ĉu li alportis la deziratan manĝaĵon? - Tute ne! **Anstataŭ** tio, en unu mano li portis **pluvombrelon** kaj en la alia enirbileton por la **taŭrobatalo**!

S-ro Smith ne lasis **trinkmonon** por la kelnero...

Kie loĝis S-ro Smith? Kien li veturis?

Kial li forveturis? Ĉu li veturis bicikle?

Kion li admiris? Kion li tre ŝatis?

Ĉu vi fumas pipon?

Ĉu S-ro Smith parolis hispane? Kion li faris?

Ĉu la desegno estis komprenebla?

Kio estis sur la manĝotablo?

Ĉu la kelnero tuj revenis?

Kion li alportis **anstataŭ** la menditan manĝaĵon?

Ĉu S-ro Smith estis feliĉa?

Kion vi estus farinta en tiu okazo?

La filo de Petro ankaŭ nomiĝas (= estas nomita) Petro, sed la gepatroj nomas lin **Peĉjo**. La nomo de la filino estas Sofia, sed la gepatroj nomas ŝin **Sonja**. Kaj Peĉjo kaj Sonja nomas sian patron **paĉjo**, kaj sian patrinon **panjo**.

Ĉu ankaŭ oni nomas vin per karesa nomo - "Pepe", "Paco", “Maruja"?

La patro de Maria estas la avo de la eta Petro, sed la avo de Maria, kio estas?

Li estas la **praavo** (= patro de la avo) de eta Petro (= Peĉjo) kaj Peĉjo estas lia **pranepo**.

La unuaj homoj sur al tero estis niaj prapatroj aŭ prauloj. Ili vivis en la pratempo.

En Ameriko estas ankaŭ grandaj ne bone konataj praarbaroj.

Ĉu vi havas vivantan praavon?

Ĉu niaj prapatroj estis pli feliĉaj ol ni?

Ĉu niaj pranepoj estos pli **saĝaj** (= prudentaj, inteligentaj), ol ni?

Karlo invitis min ĉeesti festeton ĉe li. Mi demandis lin:

– Je kioma horo mi devas esti ĉe vi, kaj kiel mi devas vesti min?

Li respondis:

– Ĉe mi vi povas fari ion ajn, babili kun iu ajn. Kiam ajn vi venos mi vin akceptos.

Vivu la libero!

Ĉu vi aŭskultas ian ajn programon en la radio?

Ĉu vi parolas kun iu ajn sur la strato?

LA KORVO KAJ LA VULPO

Jen la fama **fablo** de fama verkisto. Ni rerakontas ĝin ne **versoforme**, sed en simpla **prozo**.

S-ro Korvo sidis sur **branĉo** tenante en sia **beko** bonodoran **fromaĝon**.

S-ro Vulpo tre malsata **vagadis** tra la arbaro kaj ekflaris la odoron de la fromaĝo. Ekvidinte la korvon kun la fromaĝo, la vulpo volis ĝin manĝi, sed ĝi estis tro alta. Sed S-ro Vulpo estas **ruza** kaj li **flate** ekparolis al la korvo: "Sinjoro Korvo, kiel bela vi estas! Kiel brila estas via plumaro! Se via voĉo estus tiel bela kiel via plumaro vi estus la reĝo de l´ arbaro! Kantu, sinjoro korvo, kantu por ke mi aŭdu vian belan voĉon!"

Aŭdinte tion, la korvo, kiu estis kredema kaj **vantema**, malfermis sian bekon por kanti kaj la bongusta fromaĝo falis en la buŝegon de sinjoro Vulpo.

"Dankon, diris S-ro Vulpo, kaj estonte ne fidu la flatantojn. Ĉi tiu leciono tamen, valoras fromaĝon"

"Ju pli oni vivas, des pli oni lernas" - **grumblis** la korvo.

Kie vagadis la korvo? Ĉu la korvo bele kantas? Kia estas la vulpo?

Kial la korvo malfermis al bekon? Ĉu la korvo agis saĝe?

VOCABULARIO

AMUZI	DIVERTIR	***KRII***	GRITAR, CHILLAR
ANGLO	ORIGEN INGLÉS	***KRUĈO***	JARRA
BAKI	HORNEAR	***MALSAĜA***	INSENSATO, LOCO
BEKO	PICO DE AVE	***MARTELO***	MARTILLO
BILETO	BILLETE, PASE	***PACIENCO***	PACIENCIA
BRANĈO	RAMA	***PIPO***	PIPA DE FUMAR
BUŜTUKO	SERVILLETA	***PLUVOMBRELO***	PARAGUAS
DAŬRI	DURAR	***REĜO***	REY
DESEGNI	DIBUJAR	***RUZA***	ASTUTO
DESERTO	POSTRE	***SAĜA***	SENSATO, SABIO
FAMA	FAMOSO	***SAĜECO***	SABIDURÍA, BUEN SENTIDO
FESTI	FESTEJAR, CELEBRAR	***SAĜULO***	HOMBRE SABIO, SENSATO
FLATI	ADULAR	***SALATO***	ENSALADA
FORĜI	FORJAR	***SALTI***	SALTAR
FORKO	TENEDOR	***SUNOMBRELO***	SOMBRILLA
FREMDA	EXTRANJERO, EXTRAÑO	***ŜAJNI***	PARECER
FREMDULO	FORASTERO	***TAŬROBATALO***	CORRIDA DE TOROS
FROMAĜO	QUESO	***TELERO***	PLATO
FUMO	HUMO	***TERPOMO***	PAPA, PATATA

FUNGO	HONGO	***TIMI***	TEMER
GRUMBLI	GRUÑIR	***TRINKMONO***	PROPINA
ĜENI	MOLESTAR	***VAGI***	VAGAR
JA	SÍ QUE	***VANTA***	VANIDOSO
KARESI	ACARICIAR	***VERKISTO***	AUTOR
KONATA	NOTORIO, SABIDO	***VIANDROSTAĴO***	CARNE ASADA
KORBO	CESTA	***VOĈO***	VOZ
KORVO	CUERVO	***VOKI***	LLAMAR
KOVRI	CUBRIR, TAPAR	***VULPO***	ZORRO

LA INSTRUISTO PAROLAS

-ANTE, -INTE, -ONTE. Los participios adverbios corresponden al gerundio en castellano, que termina en -ando, -endo o -iendo.

El participio adverbio no se usa en los tiempos compuestos.

Manĝonte mi eniris la restoracion - habiendo de comer entré en el restaurante, *manĝante mi legis la ĵurnalon* - comiendo leí el diario, *manĝinte mi pagis kaj foriris* - habiendo (ya) comido, pagué y me marché.

La forma pasiva (-ate, -ite, -ote) es de uso poco frecuente. *Li vizitis min neatendite* - él me visitó inesperadamente. *Estis skribite* - estaba escrito.

KIEL AJN. *Ajn* es una partícula adverbial que indica generalización de la indeterminación. *Kiel ajn* es de cualquier modo, *kiu ajn* - cualquiera, *kiam ajn* - en cualquier momento, *io ajn* - cualquier cosa, *kie ajn* - en cualquier parte, *ktp.*

AD expresa la acción: *krono* - corona, *kronado* - coronación; acción continuada: *pafo* - tiro, *pafado* - tiroteo; nombre de acción: *uzi* - usar, *uzado* - el uso, *naĝado* - natación, *kantado* - el canto.

EK - señala comienzo de acción o acción breve: *vidi* - ver, *ekvidi* - percibir, *ekmarŝi* - echar a andar.

PRA - es prefijo que señala lo primitivo, el parentesco distante en el tiempo: *pratempo* - tiempos primitivos, *praulo, prapatro* - antepasado, *praavo* - bisabuelo, *pranepo* - bisnieto. *Praa* - primitivo.

-ĈJ, -NJ son sufijos con los que se forman los diminutivos cariñosos, masculinos y femeninos, respectivamente y se colocan detrás de las primeras letras del nombre, abreviándolo: *patro* - padre, *paĉjo* - papá, *panjo* - mamá, mamita, *Jozefo* - José, *Joĉjo* - Pepe.

Este es el único caso en que se altera una raíz en Esperanto (*panjo*). Porque el uso de nombres íntimos y cariñosos es voluntario y escapa a toda regla.

En la literatura de Esperanto se encontrarán los mismos nombres femeninos con terminación "a" u "o": *Sofia* = *Sofio*, *Sonja* = *Sonjo.*

JU PLI, DES PLI es cuanto más, tanto más: *ju pli da suno, des pli da sano* - cuanto más sol, más salud, *ju pli oni vivas, des pli oni lernas* - cuanto más se vive, más se aprende.

19-a LECIONO

NI VETURAS AL ESPERANTO-KONGRESO

Veturonte al Kongreso, Petro kaj Maria **renkontas** Karlon antaŭ la fervoja stacidomo.

Petro - Rapidu, samideano, vi marŝas **kvazaŭ** vi havus multe da tempo!

Karlo - Pardonu, sed mi ne kulpas. **Kvankam** mi dormis nur du horojn mi frue leviĝis kaj devis **adiaŭi** (= diri adiaŭ) miajn parencojn.

P. - Ĉu vi estas sola? **Krom** vi, ĉu neniu alia samideano venas?

K. - Krom mi ankaŭ venis Antono kaj Rodolfo. Ĵus ili iris al la **informejo**. Jam ili parolas kun la staciestro. Krome, Julio diris al mi hieraŭ, ke **bedaŭrinde** li ne venos, ĉar li estas malsana. La **plimulto** veturas per aŭtobusoj.

P. - Venu, Maria, jen nia **vagono**. Ni envagoniĝu. Per nia bileto ni **rajtas** kunporti nur negrandan **valizon** kaj **pakaĵon**.

M. - **Ĝustatempe** (= en la ĝusta tempo) ni alvenis. La **lokomotivo fajfas** kaj la trajno (= vagonaro) ekmoviĝas.

K. - Ĉu vi scias, ke la lokomotivo estas tre demandema?

P. - Ĉu...?

K. - Jes, ĝi ĉiam diras "ĉu, ĉu, ĉu..."

P. - Hm... tre **sprita** vi estas hodiaŭ. Sed ĝi povas esti ankaŭ dubema.

K. - Tion mi ne bone komprenas.

P. - Krom montri demandon, la vorteto ĉu ankaŭ montras dubon: "Mi dubas ĉu li venos", "mi ne scias ĉu vi komprenas".

K. - Dankon pro la informo, sed rigardu! Ni jam veturas **ekster** la **ĉefurbo**. Vidu nun tiun "popolon" kun blankaj dometoj...

P. - Ne diru "hispanaĵojn"; tio estas vilaĝo; la popolo estas la loĝantaro. La esperanta popolo loĝas dise tra la vasta mondo. Mi vidas, ke ankaŭ vi faras erarojn, Karlo. Dum la veturo ni povas iom **praktiki** la lingvon.

M. - Vi **pravas**, ni praktiku! Ni **nepre** devas paroli en flua kaj korekta Esperanto. Anstataŭ babili ni lernu. En mia **notlibro** estas kelkaj notoj kaj gramatikaĵoj, kiujn mi ne tute bone komprenas, **malgraŭ** tio, ke mi lernis ilin.

P. - Ni vidu viajn notojn. Kompreneble, vi lernis la lingvon, sed ne **ellernis** (= finlernis) ĝin.

K. - Do, bonvolu klarigi al mi la signifon de la sufikso **op**.

P. - Mi klarigos per **ekzemploj**: "Sur la mallarĝa vojeto ni devis marŝi **unuope**" (= unu post unu). Kiam ni venis al la lago la **moskitoj** milope sin **ĵetis** sur nin". Vidu tie, super la kamparo, la aeroplanoj flugas triope.

M. - Klarigu, mi petas, la prepozicion **po**.

P. - "Tiu ĉi libro konsistas el dudek lecionoj; se vi lernus **po** unu leciono ĉiutage, post dudek tagoj vi estus **tralerninta** la tutan kurson". "Mi aĉetis dekduon da oranĝoj, kaj al ĉiu el la ses infanoj mi donis **po** du oranĝoj".

K. - Dankon, Petro, mi bone **profitas** la vojaĝon. Sed ni devas ankaŭ **ĝui** la rapide **preterpasantan** pejzaĝon. La suna **moŝto** jam alte brilas **super** la kamparo.

M. - Rigardu tiun viron sidanta **kontraŭ** ni. Li trinkas ion el botelo.

P. - Li ne trinkas, sed drinkas: rigardu nur lian **nazaĉon**! Fi! Kia homo!, mi ne drinkas: mi estas kontraŭalkoholisto.

K. - Se vi jam uzis la sufikson -**aĉ** kaj la prefikson **fi**-, bonvulu klarigi la **diferencon** inter ambaŭ.

P. - Ĉu vi komprenas la vortojn **libraĉo**, **popolaĉo**? Rigardu tra la fenestro tiun malbelan, malpuran domon; ĝi estas domaĉo. Ĝi estas fizike malbona. Alia domo estas tre bonaspekta, sed la **moralo** de ĝia loĝantoj ne estas tre pura; vere ĝi estas **fidomo**. **Fiulo** estas senmorala persono, morale malbona (= **fripono**).

K. - Nun mi komprenas. Sed kie estas Antono kaj Rodolfo? Mi iros **serĉi** ilin.

Demandoj

Kial la samideanoj veturas?

Kial Karlo malfruiĝis?

Kiuj venis krom Petro kaj Karlo?

Per kio ili veturas?

Kien ili iras?

Ĉu vi ofte veturas per trajno?

Ĉu vi ŝatas veturi sen bileto?

Kion diras Antono?

Kion li farus anstataŭ babili?

Ĉu Karlo estas perfekta esperantisto?

Se vi estus lerninta Esperanton antaŭ dek jaroj, kia esperantisto vi estus nun?

Ĉu vi vizitos Kongreson de Esperanto?

Ĉu vi legas esperantan literaturon?

Ĉu vi trinkas ian ajn vinaĉon?

Ĉu vi, fraŭlino, vizitas drinkejon?

Ĉu vi ankaŭ praktikadas Esperanton kun viaj amikoj?

Ĉu vi loĝas en la ĉefurbo?

Ĉu vi ŝatus flue paroli en Esperanto?

Kio fluas sub la ponto?

Kiujn volas serĉi Karlo?

VOCABULARIO

ADIAŬ	ADIOS
ADIAŬI	DECIR ADIOS, DESPEDIRSE
AMBAŬ	AMBOS
ANSTATAŬ	EN LUGAR DE
ANSTATAŬI	REEEMPLAZAR
BEDAŬRINDE	LAMENTABLEMENTE
ĈEFO	JEFE
ĈEFURBO	CIUDAD CAPITAL
ĈU MI RAJTAS?	¿PUEDO? ¿TENGO DERECHO?
DIFERENCI	DIFERENCIAR
DUBI	DUDAR
EKZEMPLO	EJEMPLO
FAJFI	SILBAR
FERVOJA	FERROVIARIO
FIZIKE	FÍSICAMENTE
FLUI	FLUIR
FRIPONO	GAMBERRO, SINVERGÜENZA
FRUIĜI	ADELANTARSE
INFORMI	INFORMAR
ĴUS	AHORA MISMO, ACABA DE
KOREKTA	CORRECTO
KVANKAM	AUNQUE
LOKOMOTIVO	LOCOMOTORA
MALGRAŬ	A PESAR DE
NEPRA	INDISPENSABLE, INELUDIBLE
NEPRA DEVO	DEBER INELUDIBLE
NEPRE IRU	VAYA SIN FALTA
NOTO	NOTA
PAKAĴO	PAQUETE
PARENCO	PARIENTE
PASANTA	PASANTE, QUE PASA
PEJZAĜO	PAISAJE
PLENUMI	CUMPLIR
PLIMULTO	MAYORÍA
PONTO	PUENTE
PRAKTIKO	PRÁCTICA
PRAVA	QUE TIENE RAZÓN
PROFITI	APROVECHAR
RAJTI	TENER DERECHO A
RENKONTI	ENCONTRAR (A ALGUIEN)
SERĈI	BUSCAR
SPRITA	INGENIOSO, CHISTOSO
STACIDOMO	OFICINA DE LA ESTACIÓN
STACIO	ESTACIÓN
TASKO	TAREA
VAGONO	VAGÓN
VALIZO	VALIJA, MALETA
VI PRAVAS	TIENE USTED RAZÓN

LA INSTRUISTO PAROLAS

-OP forma los numerales colectivos: *la aviadiloj flugis triope* - los aviones volaban en grupos de tres.

PO es una preposición que indica a razón de, a tanto por: *mi marŝas po ses kilometroj hore* - yo camino a razón de seis kilómetros por hora.

Se usa también como prefijo: *vendi pogrande* - vender al por mayor, *podetale* - al detalle, *pogute* - a gotas, por gotas.

-AĈ es sufijo con significado despectivo: *libraĉo* - libraco, *popolaĉo* - populacho. *La ebriulo aĉe insultis lin* - el ebrio lo insultó soezmente. *Aĉa vorto* - palabra grosera, soez.

KROM - aparte de: *krom tio* - aparte de eso, *krom Pedro (ankaŭ) venis Karlo* - además de Pedro (también) vino Carlos, *krom Petro neniu venis* - a excepción de Pedro no vino nadie. *Krome (= plie)* - además. *Krompago* - pago extra.

KVAZAŬ como si, a guisa de: *li min rigardis kvazaŭ li ne konus min* - él me miró como si no me conociese. *Li demandis kvazaŭ li estus fremdulo* - él preguntó como si fuese un extraño. *Li uzis ŝtonojn kvazaŭ martelon* - él usó una piedra a guisa de martillo.

-**ESTR** denota autoridad: *staciestro* - jefe de estación, *urbestro* - intendente, alcalde, *laborestro* - capataz- *Estro* (= *ĉefo*) - jefe. *La estraro de la Kongreso* - las autoridades del Congreso.

DU HOROJN. Para señalas complementos circunstanciales -especialmente los que expresan medida (tiempo, peso, precio, dirección) se puede - siempre que la claridad no se vea afectada - reemplazar la preposición respectiva con la terminación "**n**":

Mi dormis dum du horoj. - Mi dormis du horojn.

La monto estas alta je 1000 metroj. - La monto estas 1000 metrojn alta.

La fecha podrá escribirse: *en la 16-a de Septembro*, *je la 16-a de Septembro* o *la 16-an de Septembro*. Las tres formas son correctas, pero la última es la más empleada.

MOŜTO es título de cortesía en general: *reĝa moŝto* - majestad real, *moŝta suno* - su alteza, su majestad el sol, *la prezidanta moŝto* - su excelencia el presidente. *Moŝtulo* - un personajón.

ELLERNI (= FINLERNI) es aprender a fondo, terminar de aprender. El, usado como prefijo, significa además de la idea de salida (*eliri*), la acción terminada (como si la cosa terminada se saliera del material). *Ellabori* - elaborar, *eluzi* - usar hasta el fin, *eluzita pantalono* - pantalón totalmente gastado.

20-a LECIONO

(**Daŭrigo** de la 19-a)

Revenas Karlo, akompanata de Antono kaj Rodolfo.

A. - Bonan tagon kamaradoj. Pardonu, ke ni ne tuj venis al vi, sed okazis ke ni iris en la manĝovagonon por matenmanĝi kaj tie ni trovis **eksprofesoron** nian. Li invitis nin sidi ĉe lia tablo. Ni mendis kafon, sed la kelnero **miskomprenis** nin kaj portis al ni teon. Kion fari en tia kazo? Ĉu protesti, ĉu trinki la teon? Ni trinkis la teon.

Vidiante nian stelon, la profesoro demandis kion ĝi signifas. Mi klarigis al li la signifon de nia **insigno** kaj donis al li informilon pri Esperanto, kiun mi ĉiam kunportas en mia poŝo. Traleginte ĝin li diris: "Jen interesa afero kaj **lernenda** lingvo. Mi certe ĉeestos kurson kaj eble mi iros kun kelkaj **kolegoj**.

M. - Post tia klarigo vi estas pardonita. Sed rigardu tiujn du sinjorInojn, tie, dekstre, kiel multajn gestojn ili faras dum ili parolas...

P. - Ili estas **surdmutuloj**, tial ili multe gestas parolante.

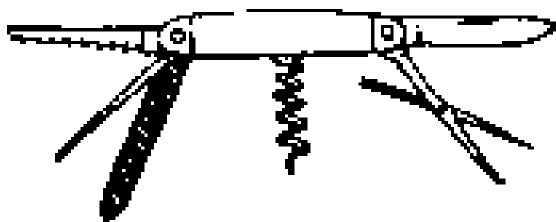
M. - Ĉu tio estas ia religio?

P. - Ne, Maria, ne; surdmutulo estas homo surda kaj muta. Surda estas persono kiu ne povas aŭdi kaj persono kiu ne povas paroli estas muta. Al tiuj homoj **mankas sentumo**. Ankaŭ al **blindulo** mankas sentumo, mankas al li vidkapablo.

R. - Rigardu, rigardu! Mi trovis poŝtranĉilon apud la benko. **KIES** ĝi estas? (= al kiu ĝi apartenas?) Ĉu al neniu? Do la persono, kies poŝtanĉilon mi trovis, ne troviĝas ĉi tie.

Mi pensas ke per tiu ĉi poŝtrantrilo oni povas bone klarigi la uzadon de al sufikso **um**.

K. - Ĉu jes...?

R. - Vidu tiun ĉi poŝtranĉilon.

Ĝi havas diversajn ilojn; segilon, borilon, **korktirilon**, **fajlilon**, tondilon. Ĝi **taŭgas** por diversaj laboretoj, sed vere ĝi estas nek tondilo, nek segilo, nek fajlilo, nek borilo.

La sufikso -**um** iel similas tiajn multuzajn ilojn. Oni uzas ĝin kiam oni ne trovas la ĝustan afikson.

P. - Oni povas diri ankaŭ, ke la sufikso -**um** similas tiujn ĉionfarantajn laboristojn, kiu faras kiajn ajn laborojn, sed ne havas difinitan **metion**. Per la sufikso -**um** oni **amindumas**, **aerumas**, **gustumas**...

A. - Per similaj vortoj oni povus ankaŭ klarigi la uzon de la prepozicio je, kiu ne havas difinitan **sencon**. Ĝi montras ĉefe mezuron: "je la tria", "je kelke da paŝoj"...

K. - Ne plu "gramatikumu", mi petas. Ni rigardu la pejzaĝon. Vidu la riĉan kamparon. Antaŭ unu **jarcento** nur maloftaj **gaŭĉoj** rajdis tra tiuj verdaj **dezertoj**. Nun ĉie **kreskas greno**, kaj **plimultiĝas brutaro** (bovoj, ŝafoj, ĉevaloj, k. s.).

M. - Rigardu tien, jen **ĵusnaskita** bovido (bovino ĵus naskis ĝin) apud sia patrino. Tie aro da **ŝafoj blekas** ĉirkaŭ akvujo. Ili estas **soifaj**. Ili volas trinki.

P. - La ŝafoj estas **stultaj** kaj malbonodoras... prefere ni aŭskultu anekdoton. Antono, ĉu vi vere ne havas ion novan por rakonti?

A. - Kial ne? Aŭskultu tiun ĉi:

SENMON KAJ BONHAV

Sinjoro Senmon renkontas la dikan sinjoron Bonhav sur la strato, kaj sinjoro Senmon demandas tre ĝentile: "Ĉu vi povas diri al mi kioma horo estas?" Sinjoro Bonhav **suspekteme** rigardas la demandinton kaj respondas:

"Vi vere ne deziras scii pri la horo; tio estas nur preteksto por ekparoli kun mi; kaj se ni interparolas ni fariĝos amikoj, kaj se ni fariĝos amikoj (= ni amikiĝos) vi vizitos mian hejmon, kaj se vi vizitos mian hejmon tie vi trovos mian filinon Leonora kaj se vi vidos mian filinon vi enamiĝos je ŝi, kaj se vi enamiĝos je ŝi vi petos ŝian manon kaj... Ĉu vi opinias ke mi donos la manon de mia filino al iu sentaŭgulo, kiu **eĉ** horloĝon ne havas!"

P. - Bona anekdoto, Antono, kaj tre **lerte** vi ĝin rakontis. Nun estas via vico, Karlo.

K. - Mi ankoraŭ ne tre flue parolas...

R. - Mia avo diradis: "Nur forĝante oni fariĝas forĝisto". Do, nur parolante oni lernas paroli...

K. - Mi **provos**.

LA FREMDULO KAJ LA VILAĜA BUBO

Fremdulo piedirante en la urbo renkontas **bubon** sur la vojo kaj demandas lin. "Aŭdu, knabo, kien iras tiu ĉi vojo?"

B. - Ĝi iras nenien.

F. - Sed en la vilaĝo oni diris al mi, ke mi **sekvu** ĝin por **atingi** la urbon.

B. - Ho jes, ili pravis.

F. - Do kial vi diras ke ĝi iras nenien?

B. - Jes sinjoro, ĝi iras nenien; ĝi kuŝas tie senmove.

F. - Bone, bone; mi vidas, ke vi estas **lerta**. Kiel vi nomas vin?

B. - Neniel.

F. - Ĉu vi ne havas nomon?

B. - Jes, sinjoro, sed mi ne nomas min; aliaj personoj nomas min.

F. - Bone, kiel via patrino noman vin?

B. - Nu, tio **dependas**. Kelkfoje ŝi diras al mi "mia kara anĝelo", **alifoje** ŝi nomas min "malpura porko"... Nu laŭ la vetero...

F. - (**Fulmotondro!** Estas neeble scii ion pri tiu ĉi bubaĉo!) Diru al mi, knabo, ĉu via familio estas granda?

B. - Vidu, **proksimume** tiel granda kiel tiu de la onklo Peĉjo.

F. - (Ruza diableto) Kiom da personoj estas en via familio?

B. - Ho jes, tiu demando estas pli klara. Ni estas tiom da personoj kiom da teleroj Panjo metas sur la manĝotablon.

F. - Kaj kiom da teleroj Panjo metas sur al tablon?

B. - Unu por ĉiu persono...

F. - !!!!!...

B. - Ĉu vi deziras scii ion pli?"

R. - Sed tio estas tre malnova popolrakonto, Karlo...

Mi rakontos al vi ion tute novan. Mi rakontos sonĝon, kiun mi sonĝis nur hieraŭ:

"Mi troviĝis en stelforma dounluma ĉambrego. Viro aperis kaj diris: "Montru vian **invitilon**!" "Mi ne ricevis", mi respondis. "Do, venu antaŭ la juĝisto", rediris la viro, kaj kondukis min en angulon de la ĉambro, kie sidis kelkaj longbarbaj sinjoroj.

Iu el ili, kiu tre similis al esperanta instruisto, kiu ekzamenis min, demandis per timiga voĉo:

- Kiu estas vi?
- Mi estas Rodolfo.
- Kio estas vi?
- Mi estas studento.
- Kia estas vi?
- Mi estas juna kaj sana.
- Kie vi loĝas?
- En Bonaero.
- Kien vi iras?
- Al Esperanto-Kongreso.
- Kiam ĝi okazos?
- La venontan semajnon.
- Kiom da homoj iros?
- Ĉirkaŭ 500.
- Kiel vi iros?
- Per trajno.
- Kial vi ne iras piede?
- Ĉar miaj piedoj protestos.
- Kies poŝtranĉilon vi trovis?
- Ne... nenies.
- Vi mensogas, la poŝtranĉilo ies devas esti - ekkriis la juĝisto. Gardisto, faru truon en lian kapon kaj enmetu en ĝin ĉiujn ies-vortojn. La gardisto elpoŝigis grandan borilon (mi volis forkuri, sed ne povis) kaj ekpikis mian kapon.

Forta **frapo** sur mian kapon vekis min, kaj mi aŭdis la voĉon de mia patrino, kiu diris: "Leviĝu Rodolĉjo, aŭ vi malfruiĝos. Rigardu kian moskiton mi mortigis sur via kapo".

M. - Sed Rodolfo, ĉu vi ne diris ke vi ĵus trovis la poŝtranĉilon?

R. - Jes, sed vi scias ke ofte dum sonĝoj ni antaŭvidas la okazontaĵojn.

A. - Mi volus "antaŭvidi" programon de la Kongreso.

P. - Jen mia:

K. - Bona programo, estas serioza laboro kaj **amuzo**.

P. - Samideanoj, ni baldaŭ atingos la celon. **Verŝajne** kelkaj samideanoj estas jam en la stacidomo por akcepti nin. Ni pretigu niajn valizojn. Karlo, malfermu la fenestron por montri nian verdan **flageton**.

M. - Jam ni envenas la stacidomon. Jen ili estas, niaj karaj samideanoj.

Saluton!

La atendantaj samideanoj kun ĝoja vizaĝo ekkrias:

BONVENON, AMIKOJ!

VOCABULARIO

AERUMI	AIREAR, VENTILAR
AKCEPTI	ACEPTAR, RECIBIR
ALIFOJE	OTRA VEZ
AMIZI	DIVERTIRSE
AMUZO	DIVERTIDO
APARTENI	PERTENECER
ARO	GRUPO
ATINGI	ALCANZAR
BALO	BAILE
BANKEDO	BANQUETE
BLEKI	MUGIR
BLINDA	CIEGO
BLINDA	PERFORAR
BRUTO	BRUTO, GANADO
BUBO	PILLETE
CERTA	CIERTO, SEGURO
DAŬRIGI	HACER DURAR
DEKSTRE	A LA DERECHA
EKSKURSO	EXCURSIÓN
EKZAMENO	EXAMEN
ELPOŜIGI	SACAR DEL BOLSILLO
ENAMIĜI	ENAMORARSE
ESTAS VIA VICO	ES TU TURNO
FAJLI	LIMAR
FLAGO	BANDERA
FRAPO	GOLPE
FULMO	RAYO
FULMOTONDRO	TORMENTA, ¡RAYOS!
FUNKCII	FUNCIONAR
GARDISTO	GUARDIA
GAŬĈO	GAUCHO
GRENO	GRANO, CEREAL
HAŬTO	PIEL
IES	DE ALGUIEN
INVITILO	UNA INVITACIÓN
JARCENTO	SIGLO
JUĜISTO	JUEZ
ĴUSNASKITA	RECIÉN NACIDO
KAZO	CASO
KIES	CUYO, DE QUIEN
KORKO	CORCHO
KRESKI	CRECER
KUNSIDO	SESIÓN
LERTA	HÁBIL
MALFRUIĜI	RETRASARSE
MANKI	FALTAR
MENSOGI	MENTIR
METIO	OFICIO
MORTIGI	MATAR
MUTA	MUDO
NEEBLE	IMPOSIBLE
NEGRO	(UN) NEGRO
NENIES	DE NADIE
NU	PUES BIEN
PAŜO	PASO QUE DA EL PIE
PIKI	AGUIJONEAR
PLIMULTIĜI	AUMENTAR, MULTIPLICARSE
PRETIGI SIN	PREPARARSE
RAJDI	CABALGAR
REDIRI	DECIR DE NUEVO
ŜAFO	CARNERO
SEKVI	SEGUIR
SENCO	SENTIDO (ACEPCIÓN)
SENSO (SENTUMO)	SENTIDO (FACULTAD)
SENTAŬGULO	UN INÚTIL, UN INEPTO
SERIOZA	SERIO
SOIFI	TENER SED
STULTA	ESTÚPIDO, ESTULTO
SURDA	SORDO
SUSPEKTI	SOSPECHAR
TAŬGI	SERVIR, SER APTO
TIMIGA	ATEMORIZADOR
TIRI	TIRAR, HACER TRACCIÓN
TONDRO	TRUENO
VERŜAJNA	VEROSÍMIL
VERŜAJNE	AL PARECER

LA INSTRUISTO PAROLAS

-UM Este sufijo no tiene sentido propio, y se usa para derivar palabras cuya relación con la raíz es imprecisa y no puede expresarse con otro afijo. Las palabras terminadas en -*um* deben aprenderse como palabras-raices.

Amindumi - cortejar, *cerbumi* (*cerbo* - cerebro) - cavilar, *foliumi* - hojear, *gustumi* - degustar, *kolumo* - cuello (de camisa o blusa), *krucumi* - crucificar, *proksimume* - aproximadamente, *k.t.p.*

EKS - indica que fue, ex: *eksministro* - exministro, *eksigi* - destituir (convertir a alguien en "ex"), *eksiĝi* - dimitir (hacerse "ex").

MIS - señala lo erróneo, lo inconveniente: *miskompreni* - comprender mal, *misedziĝo* - casamiento equivocado, inconveniente.

-**END** este sufijo significa que debe ser: *farenda tasko* - tarea que debe ser hecha, *riparenda vojo* - un camino que debe ser reparado, *sekvenda ekzemplo* - ejemplo que debe seguirse.

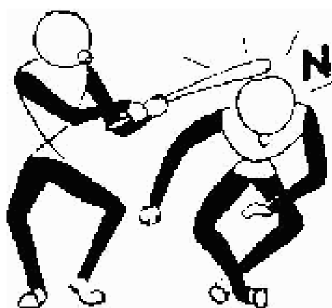
EĈ, aún, hasta, mismo: *eĉ sur la suno troviĝas makuloj* - hasta en el sol se encuentran manchas. *Mi estis tiel okupita, ke mi eĉ ne manĝis* - yo estaba tan ocupado que ni siquiera comí. *Eĉ ne* - ni aún, ni siquiera. *Eĉ infano faras tion* - hasta un niño lo hace.

K.S. Abreviatura de *kaj similaj* – y similares.

Ĵusnaskita es recién nacido, recién dado a luz. *Naski* en Esperanto es verbo transitivo, significa dar a luz. Nacer es *naskiĝi. La bovino naskis bovidon* - la vaca tuvo un ternero. *Mi naskiĝis en Ameriko* - yo nací en América.

Fulmotondro es tormenta eléctrica, aunque también se emplea como interjección: ¡rayos!

LECCIÓN COMPLEMENTARIA

LA TERMINACIÓN N tiene tres empleos distintos:

1. **Señala el complemento directo del verbo transitivo.**

   Ĝi montras la retan komplementon de transitiva verbo. **Petro batas Paŭlon.**

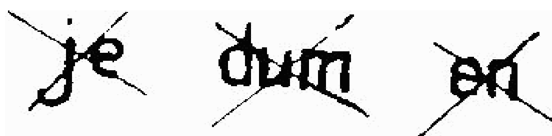

2. **Señala el fin de un movimiento.**

   Ĝi montras la celon de movo. **Iru tien. Li falis teren.** Después de preposición que indica movimiento(al, ĝis) no irá **n.**

3. **Reemplaza una preposición.**

   Ĝi anstataŭas prepozicion. **Li laboris du horojn (= dum du horojn). Petro alvenis ĵaŭdon (= je ĵaŭdo). La domo estas 30 metroj larĝa (= je 30 metroj larĝa).**

Siempre que la claridad no se vea afectada, podrá reemplazarse una preposición por la n final. Después de preposición no va acusativo.

En estos ejemplos están empleados los tres oficios de la terminación n:

Petro iris en la ĉambron, malfermis la fenestron kaj kvin minutojn li rigardis.

Petro ĵetis la ŝtonon kontraŭ la pordon kaj malproksimiĝis kelkajn metrojn.

EL ARTÍCULO. El objeto del artículo es aclarar el sentido de la oración, impidiendo que se confunda la cosa a que nos referimos con otra semejante. Por lo tanto, podemos dejar de usar esta palabra cuando no aclara una idea. Será pues correcto decir: **Leono estas besto. Rozo estas floro. Lakto estas pli nutra ol vino.**

En español decimos "vive en el Perú", "vive en Chile"; en Esperanto: **Li loĝas en Peruo, li loĝas en Ĉilo.** No se usará pues, el artículo delante de nombre propio - que no necesita determinación.

Cuando un nombre propio va precedido de un título, como **sinjoro, doktoro, generalo.** No lleva artículo: **Profesoro Martínez estas malsana. D-ro Zamenhof estis kuracisto.**

CI. En Esperanto, como en inglés, no existe prácticamente el tuteo. No obstante, si se siente la absoluta necesidad de esta forma íntima, se puede emplear el pronombre **ci**: tú: **Mi cin amas** - Yo te amo.

PRONOMBRE REFLEXIVO. Al emplear el reflexivo **sia**, recuerde que:

a. el adjetivo **sia** nunca va delante del sujeto:

b. **sia** precede al objeto (complemento) poseído por el sujeto:

Juan (sujeto) juega con su perro (perteneciente al sujeto). **Johano ludas kun sia hundo**. Juan (sujeto) y su perro (sujeto) juegan. **Johano kaj lia hundo ludas**.

Compárense los siguientes ejemplos: **La sinjoro ordonis al sia servisto vesti lin** - El señor ordenó a su sirviente vestirlo (que lo vistiera). **La sinjoro ordonis al sia servisto vesti sin** - El señor ordenó a su sirviente vestirse (que se vistiera).

En Esperanto, como en castellano, las palabras **iu, tiu, ĉiu, kiu, neniu** - alguien, ese, quien, etc.- pertenecen gramaticalmente a la tercera persona, aunque se refieran a la primera o segunda: **Ĉiu el ni ricevos sian porcion** - cada uno de nosotros recibirá su porción. **Neniu el vi evitos sian sorton** - ninguno de vosotros evitará su suerte (destino**). Tiu el vi, kiu opinias sin kapabla** - aquel de vosotros que se considere capaz.

El sujeto no puede ser explícito: **Esti en sia elemento** - estar en su elemento. **Timi sian propran ombron** - temer su propia sombra.

ORACIÓN DIRECTA. Si alguien nos dijo ayer "yo iré mañana" y nosotros lo repetimos, podremos escoger entre la forma directa: "él me dijo: yo iré mañana", y la forma indirecta: "él dijo que iría mañana". Ejemplos de la forma directa e indirecta enn Esperanto:

Él dijo: "iré mañana".	**Li diris: "Mi iros morgaŭ".**
Él dijo que iría mañana.	**Li diris ke li iros morgaŭ**.
Él dijo: "yo soy brasileño".	**Li diris: "mi estas brazilano"**.
Él dijo que él era brasileño.	**Li diris ke li estas brazilano**.

-UJO da la idea general de continente, de recipiente. De ahí las formas **supujo** (que contiene sopa), **pomujo** (que contiene manzanas), **Italujo** (que contiene italianos). Por consiguiente la palabra **kafujo** podría significar: caja para café, cafetera, planta de café o país del café. Pero, recordemos que en todos los idiomas las palabras reciben su significado exacto por el contexto. No obstante eso, podremos siempre en Esperanto contar con recursos para construir la palabra precisa que nos haga falta. Así tendremos: **kafskatolo** - caja para café. **Kafkruĉo** - vasija para café, cafetera, **kafarbo** - árbol de café, cafetero, y **kaflando** - país del café.

LOS NOMBRES DE LOS PAÍSES del antiguo continente se forman agregando el sufijo **uj** o la palabra **lando** al nombre del pueblo que le dio origen: **Germano, Germanujo** (= país de los germanos): **Dano, Danujo** (= país de los daneses).

En el nuevo continente, por el contrario, el habitante recibe el nombre del país que lo habita: **Peruo, peruano**; **Brazilo, brazilano**.

Pero también encontraremos en nuestras lecturas, la terminación **io** para formar nombres de países: **Italio, Francio, Rusio. Meksikanoj loĝas en Meksiko. Francoj loĝas en Francujo, Franclando aŭ Francio**.

ADJETIVO ATRIBUTIVO. Compare estas dos frases: "Juan encontró a su bella novia" y "Juan encontró bella a su novia". En el primer caso, la cualidad "bella" es permanente en la novia, y lo es para todo el mundo; en el segundo, Juan encuentra que su novia es bella, le atribuye esa cualidad, aunque quizá no la posea. El Esperanto distingue la cualidad permanente (epíteto) de la circunstancial (atributo) de este modo:

Johano trovis sian belan fianĉinon.

Johano trovis sian fianĉinon bela.

Note que en el segundo caso, **bela** va sin -**n** final.

Mi vidis la fermitan pordon - Vi la puerta cerrada (no la abierta).

Mi vidis la pordon fermita - Vi (que) la puerta (estaba) cerrada.

Que también puede decirse: **Mi vidis ke la pordo estis fermita.**

QUE. Cuando "que" puede reemplazarse por el, la, lo, los, las cuales (pronombre relativo) se traduce por **kiu, kiuj**, según los casos.

Los libros que (los cuales) ves sobre la mesa son del señor que (el cual) está de pié.

La libroj, kiujn vi vidas sur la tablo estas de la sinjoro, kiu staras.

Recuérdese, además, que "que", cuando es pronombre relativo va detrás del nombre que reemplaza, en tanto que "que" conjunción sigue generalmente al verbo.

Mi vidas, ke la libroj, kiujn vi aĉetis estas interesaj.

Veo que los libros que (los cuales) usted compró son interesantes.

Cuando "que" reemplaza a "qué cosa" se pone **kio**.

¿Qué (cosa) haces? - **Kion vi faras?**

¿De qué (cosa) se trata? - **Pri kio temas?**

Si "que" significa cuán, cuánto, en frases admirativas, se traduce por **kia**.

¡Qué (cuánto) calor! - **Kia varmo!**

¡Qué (cuán) hermoso día! - **Kia bela tago!**

El "que" de más que, menos que, es **ol**: **pli ol, malpli ol**.

Y en los demás casos (conjunción), "que" se traduce por **ke**:

Mi deziras, ke vi lernu - Deseo que aprendas.

Mi kredas, ke li venos - Creo que él vendrá.

Oni diras, ke... - Se dice que...

Mi laboras por ke li ripozu - Trabajo para que él repose.

PARTICIPIO ADVERBIO. "Vi a Pedro caminando por la calle" puede significar: "yo, caminando por la calle, vi a Pedro", o bien "yo vi a Pedro que caminaba por la calle".

En Esperanto diremos en el primer caso: **Marŝante sur la strato mi vidis Petron** y, en el segundo: **Mi vidis Petron marŝanta sur la strato**. En el primer caso empleamos el participio adverbial porque deseamos indicar cómo el sujeto hace algo (¿cómo? - caminando = cuando el sujeto caminaba).

Se usa, pues, el participio adverbial (activo o pasivo y en cualquiera de los 3 tiempos) cuando éste se refiere al sujeto de la proposición, en los demás casos, conservará su forma adjetiva.

DE es la preposición más usada en Esperanto y en español. Damos aquí algunos ejemplos en que su uso difiere en las dos lenguas. En Esperanto el uso de **de** es más preciso que en español:

Una taza de té	***Taso da teo***
Una taza de porcelana	***Taso el porcelano***
Una taza de María	***Taso de Maria***
Una mesa hecha de pino	***Tablo farita el pino***
Una mesa hecha por Juan	***Tablo farita de Johano***
El primero de todos	***La unua el ĉiuj***
¿de qué se trata?	***Pri kio temas?***
Se trata de lo siguiente	***Temas pri la jeno***
Cubrir de flores	***Kovri per floroj***
Estatua de bronce	***Bronza statuo***
A partir de mañana	***Ekde morgaŭ***
La ciudad de Rosario	***Urbo Rosario***
Máquina de vapor	***Vapormaŝino***
Enfermedad del corazón	***Kormalsano***
Pasar de largo	***Preterpasi***
Dejar de lado	***Flankenlasi***
De parte mía	***Je mia flanko, miaflanke***
Acaba de partir	***Li ĵus foriris***

TENER se traduce **teni**, pero sólo en el sentido de asir.

Mi tenas libron en la mano - Yo tengo (asgo) un libro en la mano.

Mi havas multajn librojn - Yo tengo (poseo) muchos libros.

Y en castellano "tenemos" que ir, que hacer (debemos ir, hacer, etc.)

Mi devas iri, fari, ktp.

Tengo algo que hacer	***Mi havas ion por fari***
No tengo nada	***Mi havas nenion***
Tengo hambre	***Mi estas malsata, mi malsatas***

HACER. Este verbo en castellano se usa para "hacer" de todo:

Hace calor	***Estas varme***
Hace largo rato	***Antaŭ longa tempo***
Hace mucho	***Antaŭ longe***
Hacerse el dormido	***Ŝajnigi esti dormanta***
Hacerse de dinero	***Gajni, akiri monon***
Se hace de día	***Tagiĝas***
Se hace tarde	***Malfruiĝas***
Se hizo pedazos	***Disrompiĝis***
Esto hace bien	***Tio bone efikas***

POR - PRO. Estas dos preposiciones no deben confundirse. **Por** indica finalidad: **oni ne devas vivi por manĝi, sed manĝi por vivi**. - No se debe vivir para comer, sino comer para vivir. **Pro** indica causa, motivo de una acción: **Pro tiu vundo li mortis** - por (a causa de) esa herida murió. Compare: **Li venis por tio** - el vino para eso. **Pri tio li venis** - por eso vino.

FORNO. Cuando queramos precisar a qué clase de horno u hornillo nos referimos, diremos: **bakforno** (de hornear), **kuirforno** (de cocina), **hejtforno** o **hejtilo** (estufa), **altforno** (alto horno), etc.

ALGUNAS EXPRESIONES

Lo más pronto posible (tiempo)	***Kiel eble plej baldaŭ***
Lo más pronto posible (velocidad)	***Kiel eble plej rapide***
Ni yo, ni él	***Nek mi, nek li***
Hasta la vista	***Ĝis revido!***
¡Qué le vaya bien! (de salud)	***Fartu bone***
El cree en Dios	***Li kredas je (al, pri) Dio***
Gracias a Dios	***Dank´ al Dio (Danke al Dio)***
De tanto en tanto	***De tempo al tempo***
Poco a poco	***Iom post iom***
Por otra parte, por otro lado	***Aliflanke***
Hay que (se debe) comer para vivir	***Oni devas manĝi por vivi***
Cada vez más	***Pli kaj pli***
Parece increíble	***Ŝajnas nekredebla***
Más vale (mejor)	***(estas) Pli bone***
Es preferible	***(estas) Prefere***
Muchas gracias, le agradezco mucho	***Mi tre dankas***
No hay de qué	***Ne dankinde***
Más vale algo que nada	***Pli bone io ol nenio***
Es preferible una vez que nunca	***Prefere iam ol neniam***

ABREVIATURAS MÁS USUALES

bv., bonvolu	tenga a bien, por favor
d-ro, doktoro	doctor
E-o, Esp-o, Esperanto	Esperanto
Ekz., ekzemple	por ejemplo
f-ino, fraŭlino	señorita
k.c., kaj cetere	y además
k-do, kamarado	camarada (masculino)
k-dino, kamaradino	camarada (femenino)
k.s., kaj similaj	y semejantes
k.t.p., kaj tiel plu	etcétera
N.B., notu bone	nota bene, ten cuidado
n.ro, numero	número
p.d., post dato	postdata
prof., profesoro	profesor
s-no, samideano	"samideano"
s-ro, sinjoro	señor
s-ino, sinjorino	señora
t.e., tio estas	es decir, esto es
U.E.A., Universala Espeanto-Asocio	Asociacion Universal de Esperanto

Estas abreviaturas suelen escribirse también sin puntos o guión, por ejemplo: **k-t-p**. o **ktp** (se lee: ko-to-po).

LEGAĴOJ

PRI LA HISTORIO DE ESPERANTO

En la jaro 1887 aperis en Varsovio la "Unua libro de lingvo internacia de D-ro Esperanto" (Pseŭdonimo de la aŭtoro: Dro Ludoviko Zamenhof). Naskiĝinte en 1859 en Bielostok, kie loĝas kaj intermalpacas kvar malsamlingvaj popoloj, Zamenhof jam de sia juneco komencis studi kaj labori pri internacia lingvo. Kvankam li fariĝis profesie okulisto, lia ĉefa celo en la vivo estis, ĉiam helpi al interkompreno de ĉiuj nacioj per helpa komuna lingvo neŭtrala.

Antaŭ la publika apero de Esperanto, Zamenhof dum multaj jaroj kutimiĝis pensi kaj verki rekte en la nova lingvo. Tial ĝi jam havis komencon de originala literaturo, kiam ĝi aperis. Post 1887 la lingvon lernis kaj uzis ĉiam pli granda nombro de ĉiulandaj adeptoj, kiuj per sia proza aŭ poezia verkado iom post iom pliriĉigis la lingvon kaj kreis tradicion en nia stilo.

De 1905 okazas ĉiujare tutmondaj kongresoj de esperantistoj, kaj en tiuj grandaj internaciaj kunvenoj mintriĝis pli kaj pli rimarkinda unueco en la prononcado de la lingvo, kaj ankaŭ kreiĝis tradicio en la parola stilo. Pro tio kaj ankaŭ pro la fakto, ke la plej granda parto de la Esperanta vortaro estis alportata de la vivo iom post iom kaj aldonata al la unua tre malvasta vortareto uzita de Dro zamenhof en la komenco, oni ĝenerale konstatas, ke Esperanto fariĝas vivanta lingvo.

Ĝian tujan praktikan utilon pruvas la grandaj servoj de la Universala Esperanto-Asocio (UEA), kiu havas delegitojn en la plej multaj urboj de la mondo kaj ebligas facilan intenacian informadon, anoncadon aŭ vojaĝadon per Esperanto. La jarlibroj de UEA entenas liston de tiuj delegitoj kaj utilajn informojn pri la praktika uzo de Esperanto. Dank' al tio, miloj da turistoj aŭ komercistoj nur uzante Esperanton, povis vojaĝadi, junuloj trovis okupon fremlande, junulinoj sendanĝere travojaĝis grandajn urbojn. Internaciaj societoj fondiĝis por tutmondaj idealaj aŭ profesiaj celoj. Kelkaj miloj da libroj estas presitaj en Esperanto, tradukitaj el ĉiuj naciaj literaturoj aŭ originale verkitaj de esperantistaj aŭtoroj. Ekzistas multaj Esperanto-gazetoj, revuoj aŭ ĵurnaloj en plej diversaj lokoj kaj kun plej diversaj celoj.

En la tre viva internacia vivado kreita de Esperanto, gravan rolon havas la interna ideo de Esperantismo, kiun per diversaj verkoj esprimas la originala Esperanto-literaturo kaj interalie la oficiala kongresa himno de la esperantistoj "La Espero", verkita de Dro Zamenhof.

Dro Edmond Privat

(el Kursa Lernolibro)

LA ESPERO (LA ESPERANZA)

Himno Esperantista

En la mondon venis nova sento,
tra la mondo iras forta voko;
per flugiloj de facila vento
nun de loko flugu ĝi al loko.

Ne al glavo sangon soifanta
Ĝi la homan tiras familion:
Al la mond' eterne militanta
Ĝi promesas sanktan harmonion.

Sub la sankta signo de l' espero
Kolektiĝas pacaj batalantoj,
Kaj rapide kreskas la afero
Per laboro de la esperantoj.

Forte staras muroj de miljaroj
Inter la popoloj dividitaj;
Sed dissaltos la obstinaj baroj,
Per la sankta amo disbatitaj.

Sur neŭtrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
unu grandan rondon familian.

Nia diligenta kolegaro
en laboro paca ne laciĝos,
ĝis la bela sonĝo de l' homaro
por eterna ben' efektiviĝos.

Al mundo ha llegado un nuevo sentimiento,
Recorre el mundo una fuerte llamada;
En alas de un viento ligero
Ahora dejenla volar de un lugar a otro.

No a la espada sedienta de sangre
Esta llama a la familia humana:
Al mundo que eternamente lucha
Le promete una santa armonía.

Bajo el sagrado signo de la esperanza
Se reúnen los combatientes de la paz,
Y pronto avanza la obra
Por el trabajo de los esperanzados.

Fuertes se levantan los muros milenarios
Entre los pueblos divididos;
Pero saltarán en pedazos las obstinadas barreras,
Que por el sagrado amor serán derrumbadas.

Sobre un fundamento lingüístico neutral,
Comprendiéndose los unos a los otros,
Los pueblos harán de común acuerdo
Una sola gran familia.

Nuestros laboriosos camaradas
En la tarea de la paz no desfallecerán,
Hasta que el bello sueño de la humanidad
Para bendición eterna se realice.

L. L. Zamenhof

APÓSTROFO ('). En Esperanto el apóstrofo indica la elisión de una letra. Esta elisión sólo se usará en poesía o, muy excepcionalmente, en prosa.

Puede suprimirse la “a” final del artículo después de preposición terminada en vocal, o antes de palabra que comience en vocal: *de l´espero = de la espero.*

También puede suprimirse la “o” final de un sustantivo: *mia kor' = mia koro.* La sílaba tónica del sustantivo (la que se pronuncia con mayor intensidad) no varía con la elisión: *flo-RAN-ta i-di-LI´ = flo-RAN-ta i-di-LI-o.*

El apóstrofo también se usa tradicionalmente en la expresión: *dank' al = danke al* (gracias a), *mi ne falis dank' al mia bastono = mi ne falis danke al mia bastono* (no caí gracias a mi bastón).

KORESPONDADO

"Vojaĝoj larĝigas la menson", diras la angloj, kaj tio estas vera. Sed bedaŭrinde ne ĉiuj povas vojaĝi eksterlanden. Malmultaj povas viziti landojn, kiujn ili dezirus koni.

Sed la esperantistoj povas konversacii per leteroj, kun loĝantoj de kiu ajn lando de nia terglobo. Ili povas facile ricevi informojn pri la plej diversaj temoj: popolaj kutimoj, filatelio, arto, folkloro, sociaj problemoj, literaturo, komerco, industrio, scienco, agrikulturo, instruado, politiko aŭ simple babili pri ĉiutagaj aferoj.

Ankaŭ okazas interŝanĝoj: poŝtmarkoj, revuoj, libroj, muzikaĵoj, semoj, fotoj, k.t.p., k.s. iras de samideano al samideano.

"Tre interese" vi eble diros, "sed kiel mi povos havi tiujn adresojn?"

Nu, tio estas facila - por esperantisto. En ĉiuj esperantaj gazetoj aperas anoncoj pri korespondado kaj interŝanĝo. Se vi ne trovus peton pri korespondado konvena al vi, vi mem povas publikigi anonceton kontraŭ modesta pago.

En la komenco vi povas skribi ne leterojn, sed poŝtkartojn, ilustritajn, interesajn poŝtkartojn.

MODELA LETERO

Mi vidis vian anoncon en La Praktiko kaj rapidas respondi vian peton pri korespondado. Mi ankaŭ studas medicinon, kaj tre ŝatus interŝanĝi **fakajn** revuojn kun vi. Ankaŭ interesas min popolaj dancoj. Ĉi tiu poŝtkarto montras la argentinan popolan dancon "Zamba".

Mi estas 20-jara kaj loĝas kun mia familio en la urbo.

Atendante vian baldaŭan respondon, sincere salutas vin.

Mia adreso:

Ludoviko Amikeco

Strato Verda Stelo 1

12345 URBO - LANDO

Leterojn oni komencas per diversaj salutoj: Estimata sinjoro, ŝatata fraŭlino (samideano, kolego), kara kamarado.

Por fini leteron oni uzas kutimajn esprimojn: Via. Respekte via. Sincere via. Via amiko. Kun kora saluto. Tre kore via. Mi (kore, sincere, samideane, amike) salutas vin.

Profitu la esperantan korespondadon, sed memoru kelkajn konsilojn: Skribu klare. Ĉefe skribu tre klare vian nomon kaj adreson. Skribu ankaŭ klare kaj zorge la adreson de via korespondanto sur la koverto. Respondu akurate.

Korespondu kaj vi vidos, ke ankaŭ la esperanta korespondado "larĝigas la menson" kaj kreas amikecon.

POEZIOJ

HO, MIA KOR´

Ho, mia kor´, ne batu maltrankvile,
El mia brusto nun ne saltu for!
Jam teni min ne povas mi facile,
Ho mia kor´!

Ho, mia kor´! Post longa laborado
Ĉu mi ne venkos en decida hor´?
Sufiĉe! Trankviliĝu de l´ batado,
Ho, mia kor´!

Ludoviko Zamenhof

DU POEMETOJ DE HEINE

Milde pasas tra la kor´

Milde pasas tra la kor´
Dolĉa harmonio;
En printempo sonu for
Eta melodio

Al floranta idili´
Flugu vi sonore;
Se renkontos rozon vi,
Ĝin salutu kore!

Kie estas la plej kara?

Kie estas la plej kara?
Kiun mi prikantas rime,
Kiam sorĉaj, ardaj flamoj
Alten levis min senlime?

Estingiĝis tiuj flamoj,
Malvarmiĝis jam la koro,
Tiu ĉi versaĵ´ entenas
Amo-cindron je memoro.

Tradukis: F. Pillat

NI ALVENIS AL LA FINO

Ni kune faris interesan vojaĝon tra la lingvo internacia. Vi jam konas la fundamenton de la lingvo. Sed ankoraŭ vi ne estas perfekta esperantisto. Permesu, do, ke mi rakontu al vi kion mi faris kiam mi finis mian elementan lernadon.

Mi tuj aliĝis al la Argentina Esperanto-Ligo. Tie mi prunteprenis librojn el la biblioteko kaj legis, multe legis, sed kun atento. Mi ĉeestis la kunvenojn, prelegojn, festojn, ekskursojn de la esperantistoj kaj havis la okazon babili kun samideanoj enlandaj kaj eksterlandaj, nur en la bela Esperanto. Sur mia brusto mi tuj portis la kvinpintan verdan stelon. Mi fariĝis videbla esperantisto.

Mi korespondis kun eksterlandaj gesamideanoj, kaj tio donis al mi ĝojon kaj instruon. Aliĝinte al Universala esperanto-Asocio, mi fariĝis monda esperantisto. U.E.A. donas praktikajn servojn al siaj membroj, sed krome edukas ilin en la homara solidareco kaj kompreno.

Unuvorte, mi partoprenas la Esperanto-movadon.

Do, mi ne diras al vi adiaŭ, sed ĝis revido en la venonta Esperano-Kongreso!

NI UZU ESPERANTON!

TABELOJ

PREFIKSOJ

BO- parentesco político: *bofrato* - cuñado. (Vidu en la 17-a leciono).

DIS- dispersión: *doni* - dar, *disdoni* - distribuir. (15-a leciono).

EK- acción breve o que comienza: *vidi* - ver, *ekvidi* - apercibir, advertir. (18-a leciono).

EKS- ex: *eksministro* - exministro. (20-a leciono).

FI- moralmente malo. (19-a leciono).

GE- ambos sexos reunidos: *gepatroj* - padre y madre. (17-a leciono).

MAL- lo contrario, lo opuesto: *malriĉa* - pobre. (2-a leciono).

MIS - equivocadamente, "al revés", "de revés": *miskompreni* - comprender "al revés". (20-a leciono).

PRA- ancestral, bis: *praavo* - bisabuelo. (18-a leciono).

RE- repetición: *refari* - rehacer. (15-a leciono).

SUFIKSOJ

-AĈ de mala calidad: *ĉevalo* - caballo, *ĉevalaĉo* - mancarrón, jamelgo. (19-a leciono).

-AD acción continuada: *pafado* - tiroteo. (18-a leciono).

-AĴ cosa o substancia: *skribaĵo* - un escrito, *dolĉaĵo* - un dulce, cosa dulce. (13-a leciono).

-AN miembro, partidario, habitante: *amerikano* - un americano, *kristano* - un cristiano. (9-a leciono).

-AR conjunto de cosas semejantes: *arbo* - árbol, *arbaro* - bosque, *vorto* – vocablo, *vortaro*- vocabulario. (12-a leciono).

-ĈJ diminutivo cariñoso masculino: *Petro* - Pedro, *Peĉjo* - Pedrito, Pedrín. (18-a leciono).

-EBL posibilidad, que se puede hacer: *vidi* - ver, *videbla* - visible; *kredi* - creer, *kredebla* - creible. (13-a leciono).

-EC nombre de una cualidad: *mola* - blando, *moleco* - molicie, blandura; *infano* - niño, *infaneco* - infancia. (11-a leciono).

-EG aumentativo: *domo* - casa, *domego* - caserón, casa grande, *grandega* - enorme, *pluvi* - llover, *pluvegi* - llover a cántaros. (11-a leciono).

-EJ lugar destinado a: *lerni* - aprender, *lernejo* - escuela; *kuiri* - cocinar, *kuirejo* - cocina. (6-a leciono).

-EM inclinación, tendencia: *labori* - trabajar, *laborema* - laborioso, trabajador; *babili* - charlar,*babilema* - charlatan, hablador. (11-a leciono)

-END que debe ser: *plenumenda tasko* - una tarea que debe ser cumplida. (20-a leciono).

-ER partícula, elemento: *sablo* - arena, *sablero* - grano de arena; *mono* - dinero, *monero* - moneda. (15-a leciono).

-ESTR jefe, autoridad: *ŝipo* - barco, *ŝipestro* - capitán, comandante; *urbo* - ciudad, *urbestro* - alcalde. (19-a leciono).

-ET diminutivo: *vojo* - camino, *vojeto* - caminito, *senda*; *varma* - caliente, *varmeta* - tibio; *ridi* - reir, *rideti* - sonreir. (11-a leciono).

-ID descendencia: *bovo* - buey, *bovido* - ternero; *koko* - gallo, *kokido* - pollo.(17-a leciono).

-IG causar, volver, convertir en: *blanka* - blanco, *blankigi* - blanquear; *morti* - morir, *mortigi*-matar, *forta* - fuerte - *fortigi* - fortalecer, fortificar. (14-a leciono).

-IĜ hacerse, volverse: *ruĝa* - rojo, *ruĝiĝi* - enrojecerse; *sidi* - estar sentado, *sidiĝi* - sentarse; *movi* - mover, *moviĝi* - moverse. (14-a leciono).

-IL instrumento: *tranĉi* - cortar, *tranĉilo* - cuchillo. (6-a leciono).

-IN femenino: *frato* - hermano, *fratino* - hermana; *koko* - gallo, *kokino* - gallina. (1-a leciono).

-IND digno de, que merece: *admiri* - admirar, *admirinda* - admirable; *vidi* - ver, *vidinda* - digno de verse. (15-a leciono).

-ING que contiene parcialmente, vaina: *kandelo* - vela, *kandelingo* - candelero; *glavo* - espada,*glavingo* - vaina de espada. (15-a leciono).

-IST profesión, ocupación habitual: *ŝuo* - zapato, *ŝuisto* - zapatero; *okulo* - ojo, *okulisto* - oculista; *polico* - policía, *policisto* - un policía. (4-a leciono).

-NJ diminutivo cariñoso femenino: *patrino* - madre, *panjo* - mamá, mamita. (18-a leciono).

-OBL multiplicativo: *duobla* - doble; *centoble* - cien veces; *multobligi* - multiplicar. (9-a leciono).

-ON fracción: *duono* - medio, mitad; *centono* - una centésima parte; *duonigi* - partir por la mitad. (9-a leciono).

-OP colectivo, grupo: *duope* - de a dos; *centope* - de a cien. (19-a leciono).

-UJ contenedor, recipiente: *supo* - sopa, *supujo* – sopera. También se lo usa para plantas frutales: *vinbero* - uva, *vinberujo* - vid, parra (que contiene uva). Y para nombres de países: *anglo* - un inglés, *Anglujo* - Inglaterra (que contiene a los ingleses). (15-a leciono).

-UL persona caracterizada por...: *blinda* - ciego, *blindulo* - un ciego; *juna* - joven - *junulo* - un joven; *miliono* - millón, *milionulo* - millonario. (11-a leciono).

-UM sufijo indefinido: *kolo* - cuello, pezcuezo, *kolumo* - cuello (de vestido), *vento* - viento,*ventumi* - dar viento, abanicar; *ventumilo* - abanico. (20-a leciono).

PREPOZICIOJ

AL	a, hacia, hasta
ANSTATAŬ	en lugar de
ANTAŬ	ante, delante de
APUD	cerca de, junto a
ĈE	en lugar de, en lo de, cabe, al pie de
ĈIRKAŬ	alrededor
DA	de (cantidad)
DE	de
DUM	durante, mientras
EKSTER	fuera de
EL	de (origen)
EN	en
ĜIS	hasta (ĝis tiam - hasta entonces, ĝis tie - hasta allí)
INTER	entre
KONTRAŬ	contra, frente a
KROM	aparte de
KUN	con (compañía)
LAŬ	según
MALGRAŬ	a pesar de
PER	con (por medio de)
PO	a razón de, a tanto
POR	para
POST	después de, atrás de
PRETER	más allá, por delante de, dejando atrás
PRI	acerca de
PRO	a causa de
SEN	sin
SUB	bajo, debajo
SUPER	sobre, encima (sin contacto)
SUR	sobre (tocando)
TRA	a través de
TRANS	al otro lado, más allá
JE	sin sentido fijo*; mi finos je la tria* - terminaré a las tres; *mi trinkos je via sano*! - beberé a tu salud!

KORELATIVOJ

	NEGATIVOS NENI-	COLECTIVOS ĈI-	DEMOSTRAT. TI-	INTERROG. Y RELATIVOS KI-	INDEFINIDOS I-
INDIVIDUO -U	**NENIU** nadie, ninguno	**ĈIU** cada uno, todo	**TIU** ese, aquel	**KIU** quién, el cual o que	**IU** alguien, alguno
CUALIDAD -A	**NENIA** ninguna clase	**ĈIA** de todo tipo	**TIA** tal, de ese tipo	**KIA** de que clase, tipo	**IA** alguna cosa
COSA -O	**NENIO** nada	**ĈIO** todo	**TIO** eso, aquello	**KIO** qué cosa, lo cual	**IO** alguna cosa, algo
POSESIÓN -ES	**NENIES** de nadie	**ĈIES** de todos, de cada uno	**TIES** de ese, de aquel	**KIES** de quién, cuyo	**IES** de alguien
CANTIDAD -OM	**NENIOM** ninguna cantidad	**ĈIOM** el todo	**TIOM** tanto	**KIOM** cuánto	**IOM** algo, alguna cantidad
LUGAR -E	**NENIE** en ningún lugar	**ĈIE** en todos los lugares	**TIE** ahí, allí	**KIE** dónde	**IE** en algún lugar
TIEMPO -AM	**NENIAM** nunca	**ĈIAM** siempre	**TIAM** entonces, en ese tiempo	**KIAM** cuándo	**IAM** alguna vez
CAUSA -AL	**NENIAL** por ningún motivo	**ĈIAL** por todos los motivos	**TIAL** por ese motivo	**KIAL** por qué	**IAL** por algún motivo
MODO -EL	**NENIEL** de ningún modo	**ĈIEL** de todos modos	**TIEL** de tal modo, así	**KIEL** cómo	**IEL** de algún modo

VOCABULARIO

acida	ácida
aĉeti	comprar
adiaŭ	adiós
adiaŭi	decir adiós
admiri	admirar
adreso	dirección, domicilio
aero	aire
aerumi	airear, ventilar
afero	asunto, caso, cosa
agi	obrar, actuar
agrabla	agradable
aĝo	edad
aj	partícula que indefine
akcepti	aceptar, recibir
akto	acto (teatro)
akurata	puntual
akvo	agua
alia	otro, otra
alifoje	otra vez
alkoholo	alcohol
alporti	traer
alproksimiĝi	acercarse, aproximarse
alta	alto
alveni	llegar
amaso	multitud, montón
ambaŭ	ambos
ami	amar
amiko	amigo
amindumi	cotejar
amuzi	divertir
amuzo	divertido
anglo	origen inglés
angulo	ángulo
animo	alma
ankaŭ	también
ankoraŭ	todavía, aún
anonci	anunciar
anstataŭ	en lugar de
anstataŭi	reemplazar
antaŭ	ante, delante
aparato	aparato
aparteni	pertenecer
aperi	aparecer
apetito	apetito
apogi	apoyar
apoteko	botica, farmacia
aprilo	abril
apud	junto a, al lado de
arbo	árbol
aro	grupo
atendi	aguardar
atingi	alcanzar
automobilo	automóvil
aŭ	o, u
aŭdi	oír
aŭgusto	agosto
aŭskulti	escuchar
aŭtuno	otoño
avo	abuelo
babili	charlar
baki	hornear
balai	barrer
baldaŭ	pronto, en breve
balo	baile
bani	bañar
bankedo	banquete
barbo	barba
baro	obstáculo
bati	batir, golpear
bedaŭri	lamentar, deplorar
bedaŭrinde	lamentablemente
beko	pico de pájaro
bela	bello
benko	banco (asiento)
besto	animal
bezoni	necesitar
biblioteko	biblioteca
biciklo	bicicleta
biero	cerveza
biksteko	bistec, bife
bildo	figura, imagen
bileto	billete, pase
birdo	ave, pájaro
blanka	blanco

bleki	mugir	*ĉiu*	cada (uno-a)
blinda	ciego	*ĉokolado*	chocolate
blonda	rubio	*ĉu*	¿acaso?, ¿...
blovi	soplar	*da*	de (de cantidad)
blua	azul	*danci*	danzar
bluzo	blusa	*danĝera*	peligroso
bona	bueno	*danko*	gracias
bonodora	oloroso	*daŭri*	durar
bonvoli	haga usted el favor de	*daŭrigi*	continuar, hacer durar
bori	perforar	*de*	de
botelo	botella	*decembro*	diciembre
bovo	buey	*dek*	diez
brako	brazo	*dekstra*	derecha
branĉo	rama	*dekstre*	a la derecha
brila	brillante	*delegito*	delegado
broso	cepillo	*delikata*	delicado
bruna	moreno, marrón	*demandi*	preguntar
bruo	ruido	*demeti*	quitarse, sacar
brusto	pecho	*denove*	nuevamente
bruto	bruto, ganado	*dento*	diente
bubo	pillete, "pibe"	*des*	tanto más (ju pli/des pli)
buŝo	boca	*desegni*	dibujar
buŝtuko	servilleta	*deserto*	postre
butero	manteca, mantequilla	*devi*	deber, tener que
butiko	tienda, negocio	*deziri*	desear
celi	tender a	*diferenci*	diferenciarse
celo	objetivo, fin	*difino*	definición
certa	cierto, seguro	*dika*	grueso
cigaro	cigarro	*dimanĉo*	domingo
cikonio	cigüeña	*diri*	decir
citronarbo	limonero	*disĵeti*	arrojar desparramando
ĉambro	habitación, cámara	*diversa*	diverso
ĉapelo	sombrero	*do*	pues, por consiguiente
ĉar	porque (por esa razón)	*dolĉa*	dulce
ĉarma	encantador	*domo*	casa
ĉaro	carro	*donaci*	regalar, donar
ĉeesti	asistir, presenciar	*doni*	dar
ĉefo	jefe	*dormi*	dormir
ĉefurbo	ciudad capital	*dorso*	espalda, dorso
ĉemizo	camisa	*drinki*	beber por vicio
ĉerizo	cereza	*du*	dos
ĉevalo	caballo	*dubi*	dudar
ĉiam	siempre	*dum*	durante, mientras que
ĉielo	cielo	*dungi*	emplear
ĉio	todo	*eble*	posiblemente

edzo	esposo
efiki	ser efectivo, influir
egala	igual
ekskurso	excursión
ekzameno	examen
ekzemplo	ejemplo
eleganta	elegante
elekti	elegir
elektra	eléctrico
emi	tener tendencia
en	en
enamiĝi	enamorarse
erari	errar
eraro	error
esperi	esperar
esti	ser, estar
etaĝo	piso (1°, 2°...)
facila	fácil
fajfi	silbar
fajli	limar
fajro	fuego
fali	caer
fama	famoso
familio	familia
fantazio	fantasía
fari	hacer
farti	estar de salud
faruno	harina
februaro	febrero
feliĉa	feliz
fenestro	ventana
ferio	feriado, vacaciones
fermi	cerrar
fero	hierro
fervoja	ferroviario
festi	celebrar, festejar
fi!	¡puf!
fianĉo	novio
fidela	fiel
filo	hijo
fingro	dedo
fino	final
fizike	físicamente
flago	bandera
flanko	lado, flanco
flari	oler
flati	adular
flava	amarillo
floro	flor
flua	fluido
fojo	vez
folio	hoja
fondi	fundar
fontoplumo	plumafuente
for	lejos
forgesi	olvidar
forĝi	forjar
forko	tenedor
forlasi	abandonar
forno	cocina, hornillo
forta	fuerte
frapi	golpear, percutir
frapo	golpe
frato	hermano
frato	hermano
fraŭlo	(un) soltero
frazo	frase
fremda	extranjero, extraño
fremdulo	forastero
freŝa	fresco
fripono	gamberro, sinvergüenza
friti	freír
fromaĝo	queso
frue	temprano
fruiĝi	adelantarse
frukto	fruta-o
frunto	frente
fulmotondro	tormenta, ¡rayos!
fumo	humo
fungo	hongo
funkcii	funcionar
gaja	alegre
gajni	ganar
gambo	pierna
ganto	guante
gardisto	guardia
gaŭĉo	gaucho
glaciaĵo	helado, hecho con hielo
glacio	hielo
gluo	cola de pegar

grado	grado
granda	grande
gratuli	felicitar
grava	importante
greno	grano, cereal
gripo	gripe
grumbli	gruñir
gusto	gusto, sabor
gustumi	degustar, probar
gvidi	guiar
ĝardeno	jardín
ĝeni	molestar
ĝi	ello (él, ella)
ĝis	hasta
ĝoji	regocijarse
ĝui	disfrutar, gozar
ĝui	gozar
ĝusta	justo, exacto
halti	hacer alto, detenerse
haro	cabello, pelo
haŭto	piel
havi	tener, poseer
hela	claro (color)
helpi	ayudar
herbo	hierba
heroo	héroe
hieraŭ	ayer
hodiaŭ	hoy
homo	hombre (ser humano)
horloĝo	reloj
horo	hora
hotelo	hotel
hundo	perro
iam	alguna vez
ideo	idea
ido	hijo, descendiente
ies	de alguien
ili	ellos-as
ilo	herramienta, medio
infano	niño
informi	informar
ingo	vaina
inko	tinta
instruisto	maestro, instructor
internacia	internacional

intesto	intestino
inviti	invitar
invitilo	(una) invitación
io	algo, alguna cosa
iom	algo, alguna cantidad
iri	ir
iu	alguien, alguno
ja	sí que
jako	chaqueta, saco
jam	ya
januaro	enero
jarcento	siglo
jaro	año
jen	he aquí
jena	la siguiente
ju	cuanto más (ju pli...)
juĝisto	juez
julio	julio
juna	joven
junio	junio
jupo	falda, pollera
justa	justo
juvelo	joya
ĵaŭdo	jueves
ĵeti	arrojar
ĵurnalo	periódico
ĵus	ahora mismo, hace poco
ĵusnakita	recién nacido
kafo	café
kaj	y, e
kajero	cuaderno
kalkuli	calcular, contar
kamarado	camarada
kamparo	campo
kanti	cantar
kapo	cabeza
kapti	atrapar
kara	caro, querido
karesi	acariciar
kaserolo	cacerola
kato	gato
kazo	caso
ke	conjunción que
kelka	alguno
kelkfoje	algunas veces

kelnero	mozo de café
kesto	caja, cajón
kia	que clase o cualidad
kial	por qué razón
kiam	cuándo
kie	dónde
kiel	cómo (de qué modo)
kies	cuyo, de quién
kinejo	cine (sala)
kino	cine (arte)
kio	qué, qué cosa, lo cual
kiom	cuánto
kisi	besar
kiso	beso
kiu	quien, cual, el o la cual
klara	claro
klarigi	aclarar, explicar
klaso	clase
klubo	club
knabo	muchacho
koko	gallo
kolekti	coleccionar, reunir
koleri	encolerizarse
kolo	cuello
kombi	peinar
komforta	confortable
kompreni	comprender
konata	notorio, sabido
koncerto	concierto
koni	conocer
konjako	coñac, brandy
konsisti	consistir
kontenta	contento
korbo	cesta
korekta	correcto
korko	corcho
koro	corazón
korpo	cuerpo
korvo	cuervo
kosti	costar
kostumo	traje
kotono	algodón
koverto	sobre
kovri	cubrir, proteger, tapar
krajono	lápiz
kravato	corbata
kredi	creer
krei	crear
kremo	crema
kreski	crecer
krii	gritar
krom	aparte de
kruĉo	jarra
kruela	cruel
kruro	pierna
k.t.p.	etc., (kaj tiel plu)
kuiri	cocinar
kuko	pastel, torta, masa
kulero	cuchara
kun	con, en compañía de
kune	juntos
kunlabori	cooperar, colaborar
kunsido	sesión
kuraci	curar, tratar enfermos
kuraĝa	valiente
kuri	correr
kurteno	cortina
kuŝi	yacer, estar acostado
kutimi	tener la costumbre
kuzo	primo
kvalito	cualidad
kvankam	aunque
kvar	cuatro
kvazaŭ	a modo de, como si
kvin	cinco
la	el, la, los, las
labori	trabajar
laca	cansado
lago	lago
lakto	leche
lampo	lámpara
lando	país
lango	lengua (órgano)
lano	lana
larĝa	ancho
lasi	dejar
lasta	último
laŭ	según, conforme con
laŭte	en alta voz
lavi	lavar

leciono	lección
ledo	cuero
legi	leer
legomo	legumbre
leono	león
lerni	aprender
lerta	hábil
letero	carta
leterportisto	cartero
leviĝi	levantarse, subir
li	él
libera	libre
ligna	de madera
ligno	madera, leña
lingvo	lengua, idioma
lipo	labio
listo	lista
litero	letra del alfabeto
lito	cama, lecho
loĝi	habitar
loko	lugar
lokomotivo	locomotora
longa	largo
ludi	tocar un instrumento, actuar, apostar
lundo	lunes
magazeno	negocio grande
majo	mayo
maldungi	despedir
malfermi	abrir
malfruiĝi	retrasarse
malgraŭ	a pesar de
manĝi	comer
manki	faltar
mano	mano
mardo	martes
maro	mar
marŝi	andar, caminar, marchar
martelo	martillo
marto	marzo
mastro	amo, patrón
maŝino	máquina
mateno	mañana
matura	maduro
meblo	mueble
mekanika	mecánica
mem	mismo
membro	miembro
memori	recordar
mendi	encargar, pedir
menso	mente
mensogi	mentir
meriti	merecer
merkredo	miércoles
meti	poner
metio	oficio
mezo	medio, centro
mi	yo
mielo	miel
minuto	minuto
moderna	moderno
mola	blando, muelle
monato	mes
mondo	mundo
mono	dinero
montri	mostrar
montrilo	manecilla del reloj
montro-fenestro	vidriera, escaparate
monumento	monumento
morgaŭ	mañana
mortigi	matar
moŝto	título de cortesía, una excelencia, majestad
motociklo	motocicleta
movi	mover
multaj	muchos
muro	muro
muso	laucha, ratón
muŝo	mosca
muta	mudo
muzeo	museo
muziko	música
nacio	nación
naĝi	nadar
naturo	naturaleza
naŭ	nueve
nazo	nariz
neeble	imposible
negro	(un) negro
neĝo	nieve

neniam	nunca
nenies	de nadie
nenio	nada
neniu	nadie, ninguno-a
nepo	nieto
nepra	indispensable, ineludible
nevo	sobrino
ni	nosotros
nigra	negro
nilono	nylon
noto	nota
nova	nuevo
novembro	noviembre
nu	pues bien
nulo	cero
nun	ahora
nun	ahora
nur	solamente
nutra	nutritivo
obei	obedecer
objekto	objeto
odori	exhalar un olor
oficejo	oficina
ofte	frecuentemente
ok	ocho
okazi	ocurrir, acontecer
okazintaĵo	suceso
oktobro	octubre
okulo	ojo
ol	que comparativo
ombro	sombra
oni	se
onklo	tío
opinii	opinar
oranĝo	naranja
ordoni	ordenar
orelo	oreja
oro	oro
osto	hueso
ovo	huevo
pacienco	paciencia
paco	paz
pakaĵo	paquete
paki	empaquetar
palaco	palacio
panero	migaja de pan
pano	pan
pantalono	pantalón
papero	papel
pardonu	perdone usted
parenco	pariente
parfumo	perfume
parko	parque
paroli	hablar
pasanta	pasante, que pasa
pastro	sacerdote
paŝo	paso (de avanzar el pie)
patro	padre
paŭzo	pausa
peceto	trozo
peco	pedazo, pieza
pejzaĝo	paisaje
peko	pecado
pendi	pender
perdi	perder
persono	persona
peti	pedir, rogar
pezi	pesar, tener peso
piedo	pie
piki	aguijonear
pipo	pipa
placo	plaza
plaĉi	agradar, ser agradable
plaĉi	placer, agradar
plafono	cielorraso, techo
planko	piso de habitación
planto	planta
plej	el más
plena	lleno, completo
plenumi	cumplir
pli	muy
plimultiĝi	crecer, multiplicarse
plimulto	mayoría
plori	llorar
plu	más (duración, tiempo)
plumo	pluma
pluvo	lluvia
pluvombrelo	paraguas
polico	(un) policía
pomo	manzana

ponto	puente
popolo	pueblo (habitantes)
pordo	puerta
porko	cerdo, puerco
porti	llevar
portreto	retrato
post	después de, detrás
poŝo	bolsillo
poŝtmarko	sello de correos
poŝto	correo
povi	poder
praktiko	práctica
prava	que tiene razón
preferi	preferir
preni	buscar, coger, recoger
preskaŭ	casi
pretigi sin	prepararse
prezidi	presidir
primtempo	primavera
profiti	aprovechar
proksima	próximo
promeni	pasear
propra	propio
pulmo	pulmón
pura	limpio
purigi	limpiar
radio	rayo, radio
rajdi	cabalgar
rajti	tener derecho a
rajto	derecho
rakonti	narrar, contar
rakonto	relato
rapida	rápido
rapidi	apresurarse, ir rápido
razejo	peluquería
razi	afeitar
reciproka	recíproco
rediri	repetir (decir de nuevo)
regi	regir, gobernar
registaro	conjunto de gobernantes
reĝo	rey
rekta	derecho, directo, recto
renkonti	encontrar (a alguien)
respekto	respeto
respondi	responder
resti	quedar, permanecer
restoracio	restaurante
ricevi	recibir
riĉa	rico
ridi	reír
rigardi	mirar
ringo	anillo
ripeti	repetir
ripozi	reposar
rivero	río
rompi	romper
ronda	redondo
rosti	asar
rozo	rosa
ruĝa	rojo
rumo	ron
ruza	astuto
sabato	sábado
saĝa	juicioso, sensato, sabio
saĝeco	sabiduría, buen sentido
saĝulo	un hombre sabio
salato	ensalada
salo	sal
salti	saltar
saluti	saludar
sama	mismo, igual
sana	sano
scii	saber
se	si condicional
sed	pero
segi	aserrar
seĝo	silla
seka	seco
sekundo	segundo
sekvi	seguir
semajno	semana
senco	sentido (asepción)
sendi	enviar
senfina	sin fin
senso	sentido (facultad)
sentaŭgulo	un inútil, un inepto
senti	sentir
sep	siete
septembro	septiembre
serĉi	buscar

serioza	serio
servisto	sirviente
ses	seis
sezono	estación del año
sidi	estar sentado, posado
signifi	significar
silenti	guardar silencio
silko	seda
simila	similar
simpatia	simpático
simpla	simple
simpla	simple
sinjoro	señor
skandalo	escándalo
skatolo	caja
skeleto	esqueleto
skribi	escribir
sofo	sofá
soifi	tener sed
somero	verano
sonĝo	(un) sueño
sonorilo	campana
spegulo	espejo
sporto	deporte
sprita	ingenioso, chistoso
stacidomo	edificio de la estación
stacio	estación del año
stari	estar de pie, parado
stelo	estrella
stomako	estómago
stranga	extraño, no común
stratangulo	esquina de calle
strato	calle
stulta	estúpido, estulto
sub	bajo, debajo
subita	súbito
subjupo	enagua
subskribi	firmar
subvesto	ropa interior
sudo	sud
sufiĉa	suficiente
sukcesi	tener éxito
sukero	azúcar
suno	sol
sunombrelo	sombrilla

supo	sopa
supra	superior
sur	sobre
surda	sordo
surmeti	ponerse
surtuto	sobretodo, abrigo
suspekti	sospechar
ŝafo	carnero
ŝajni	parecer
ŝajnigi	fingir
ŝarĝi	cargar
ŝati	gustar de
ŝi	ella
ŝipo	barco
ŝranko	armario
ŝtono	piedra
ŝtrumpo	media
ŝtuparo	escalera
ŝtupo	escalón
ŝuo	zapato
t.e. (tio estas)	esto es, es decir
tablo	mesa
tago	día
tamen	sin embargo
tapiŝo	tapiz, alfombra
tasko	tarea
taso	taza
taŭgi	servir, ser apto
taŭrobatalo	corrida de toros
tekruĉo	tetera
telero	plato
temperaturo	temperatura
tempo	tiempo
teni	tener
teo	te
termometro	termómetro
terpomo	papa, patata
tia	tal
tiam	entonces
tie	allí, allá, ahí
timi	temer
timiga	espantoso, estremecedor
tio	eso, aquello
tiom	tanto, tanta cantidad
tiri	tirar, hacer tracción

tiu	ese, aquel
tondi	cortar con tijeras
torto	torta
trafiko	tráfico
trajno	tren
tramo	tranvía
tranĉi	cortar con tijeras
tre	muy
tri	tres
trinki	beber
trinkmono	propina
tro	demasiado
trotuaro	acerca
trovi	encontrar
trunko	tronco
truo	agujero
tuj	enseguida
tuko	tela, paño
tunelo	túnel
tuŝi	tocar
tuta	total
ujo	recipiente
ungo	garra, uña
unu	uno
urbodomo	ayuntamiento
utila	útil
uzi	usar
vagi	vagar
vagono	vagón
valizo	valija, maleta
valizo	valija
vanta	vanidoso
vaporo	vapor
varo	mercancía

veki	despertar
velo	vela (de barco)
vendi	vender
vendredo	viernes
veni	venir
ventro	ventre
verda	verde
verkisto	autor (literario, musical)
vero	verdad
verŝajna	verosímil
verŝajne	verosímilmente, al pare-cer
vespero	horas vespertinas
vest(aĵ)o	ropa, vestido en general
vetero	tiempo (atmosférico)
veturi	viajar, ir en vehículo
vi	usted, tú, vosotros
vico	fila, hilera, turno
vilaĝo	aldea
vintro	invierno
viro	hombre (varón)
viskio	whisky
vitro	vidrio
vizaĝo	cara, rostro
viziti	visitar
voĉo	voz
vojo	camino, vía
voki	llamar
voli	querer
vorto	palabra, vocablo
vulpo	zorro
vundi	herir
zorgi	cuidar de, preocuparse

